

## Ntoo yì Nsigìnè yìi MARK à le ñḡwà'anè aà

### *NJI'INNŪ ANWÀ'ANƏ YŪ*

A aḡwà'anè yū aa a le ñḡwà'anə Jɔn Mark, múnḡwà'à, ḡù baYuda yìi mə bi ghaa nlon ḡgaà yi a mum Ifà'à 12.12 aà; ḡdè yì a bə Mary yìi mə bɔɔ bi Kristo le si ghotə ghu nda ntsà'atè nî Nwî aà. A le mbə ḡgàḡàkòrə Peta yìi mə à le si twonə nì mû yì aà (1 Peta 5.13). Ma mùu ajàn mbə a tse bə mə á le nswon Peta ghu mbo nswon innù jii mə Yesu à le ḡghirè ḡki nswonə aa, Mark a tigè ḡḡwa'anə. Jɔn Mark à le ḡkii nyonə nî Paul bo Barnabas ḡkwetə nî waa a noò yìi mə bo le ḡka ḡghɛɛ a akòrə nitəə nì ifà'à yi ntsyambii aà (Ifà'à 13.5), Barnabas a lɔgè yi a noò ḡjìm bo yu tigè ḡkarə a ḡgaa jì m'ô (Ifà'à 15.36-39). Kaa Mark à le ḡwa'à ḡú yì m'ɔ a titii ḡgǎḡyɛgənnù Yesu jya ḡḡhúm ḡtsò baa bə.

Ntoo yì ḡsigìnè yìi mə Mark à le ḡḡwà'anè aa i dè'i nî Yesu tsò ḡù yìi mə fà'à, ḡghirə nî innù nî àdà'à bo bì mìdà'à. Bi yə nî àdà'à yi bo bì mìdà'à mii mə à le si fà'à nì muu aa a noò yìi mə à le si dè'i nî ànnù Nwî, ḡghurə nî bə, mfi'i nî izwì jì bi a ato'o bə, ḡnta nî ḡḡi'i a nu bìdemon, ḡnli'inə nî ifansənù bə. Mark à ḡwà'anə ḡgàḡn Yesu aa a nì mǎnji yìi ì ḡhù'ùtə, ḡghirə mə bì ka nyə nî ifà'à yìi mə à le si fà'à tsò ḡgàḡgàfà'à aa ntsyatə ajàn yìi mə à le mbə Ndè'innù aà. Yesu a twonə nì

ìbìnnú yi ni Mu Nù, (yø Nji'í Mìghàà) ìkùm yíi mø i dì'ì ni mø, ka mø Kristo à ɛ nzí tsó ñùmìsòŋ a mûm ñjyǎnu aa, à ɛ mbø aa Mu Nwí, Ayo'ò Nwí wa mø bi ɛ ñkà'à mø à ka yí zí a nyweensè mbi aà. Ma ñìghàa àŋwà'ànè Mark à ñí àtíi ya mø Yesu a swonø ghu mø Mu Nù à ñí Nğanàfà'à yíi àa yø ñgi'ì i fa ntswëntíi yí i tsu'u atú bè ghu aà (10.45).

A mbo Mark, Ntoò Yesu yí Nsigìnè i yø aa ñù ntsím a ñí ntswëntíi yí tsímè: Yesu à ɛ si swonø ñí ànnù Nwí, Nìghàa ni ntswëntíi ñíi ni fa ilòŋ ñkwetè ñíi a mûm Azwí, ñdi'itè ñíi ñkíi nlø'øtø ñí ñtíi yi. Yesu à ɛ si ghùrè mighòò mi bê, ñkwetè ñí ñgànəfúmø bo bi bíi à yaa a mboŋø aa, mfa ñí mǐji a mbo bo. Yesu à ɛ si fi'ì ñí ìzwí jì ìbi a ato'o bè, ñghirè mǐtsyé myaa mi laà, ñtíi waa i doritè. Mark a ŋwa'ànè mø ñù ntsím yíi mø à ñŋ ñtíi yi a nu Yesu, mbii ntoo yí ñsigìnè ya aa, à ka yweenø, i tìgø kii ghìrè ñí ìnnù jì wè jii mø Yesu yumbon à ɛ si ghìrè aà (16.16-18).

Mark à zí ntswàntø ìnnù, ñdi'ì ñí Yesu a ghìrè ñí ìnnù ntswa'atø, a yi nló ni yuà, a danè a ni yí mǔ'ò, Azwi Nwí a tintè ñíi a wǎŋsè ñghirè ñí ìnnù ñkhənø ghu, ñywe'e noò yíi mø à ka kǔ'ò ghεε mmànşø ifà'á yi a Yerusalem aà. A Yerusalem, Mark a lògè noò mǐfigitø ñgi'ì yíi mø Yesu à yø ghu a mbo baYuda ni bìtsyàsè byaa a nsi mi'ì Pilato, bi kweentè yi a kwo mbù ñyweenø, Taà yi a tìgø mbu lògè yi ñkǔ'ò ntswesø a mbèè ñìkwεε yu ñí mà'à, a ñdi'ì àdà'à yi, ni ñìgha'a ñíi mø à kwεrø a njím ifà'à yíi mø à mǎŋsø aà.

Bi yatê àṅwà'ànè yû aa laà:

1. Nlògìnè n̄too yĩ ñsigìnè yâ 1.1-13
2. Ifà'a Yesu a Galilea 1.14—9.50
3. Nlò a Galilea ṅkò'ò ṅghεε ni a Yerusalem 10.1-50
4. Ngyà yĩ ñlwi'injim a Yerusalem bo bì maa mbèè àla'à 11.1—15.47
5. Ajàn mē Yesu à le nyweenè ni n̄wo aà 16.1-8
6. Ajàn mē Mmà'àmbi à le ndi'i ibiinû yi a mbo bè ñtigè ṅkò'ò ṅghεε a aburè aà 16.9-20

*Ajàṅ yii mē Jon Ngàn̄mùrè bǎ ṅkì le si swon̄è annù Nwĩ aà*

*(Mt. 3.1-12; Lk. 3.1-18; Jn. 1.19-28)*

<sup>1</sup> Ntoo yĩ ñsigìnè ñlon̄è Yesu Kristo Mu Nwĩṅḍòṅ ì lògìnè aa faà.

<sup>2</sup> Ntoo mà yû ì lògìnè aa tsi'i a ajàn̄ yii mē Ngàn̄ntoò Nwĩ, Yesaiah à le ṅṅwà'ànè aà;

“Nwĩ à swōṅ mē: ‘Yê ñi, mē ka too ṅgàn̄ntoò ghà a mbii wò

mē à ka naṅsè m̄anjì ghò’.

<sup>3</sup> Njĩ ṅû yii mē a tōṅnè à nta'a miwèè miwèè ñswon̄è ni mē:

‘Nì naṅsè m̄anjì Mmà'àmbi ñnaṅsè iyàâ ji tâ ì tsinè.’ ”

<sup>4</sup> Ma mùu ajàn̄ Jon Ngàn̄mùrè bǎ ṅkì a le ntigè nzi a nta'a miwèè miwèè ñswon̄è n̄i ànnu Nwĩ ghu, ñswon̄è ni a mbo bè mē bì bēṅkè m̄intii myaa mma'atè ibi waa, ṅkwèrè ṅkì tâ Nwĩ à li'inè ifansè innù jyaa.

<sup>5</sup> Bè b̀̀ts̀̀m l̀̀e s̀̀i f̀̀è'è ǹ̀i a ǹ̀jò'ò ala'a Yerusalem bo b̀̀ĩ a mb̀̀u' u Yudea nts̀̀m ñgh̀̀e ǹ̀i a mb̀̀èè J̀̀on, m̀̀bii ǹ̀i ìfans̀̀e inǹ̀u jyaa ghu mbo, a tig̀̀è m̀̀murè ǹ̀i waa a ñk̀̀ĩ Jordan.

<sup>6</sup> J̀̀on à l̀̀e s̀̀i ẁ̀e'è its̀̀ə'ə j̀̀ii m̀̀ə b̀̀i l̀̀e nnañs̀̀ə ǹ̀i ìnòñ naà ỳ̀ii m̀̀ə b̀̀i twoǹ̀ə ǹ̀i kamel aà; ñk̀̀ii ñẁ̀e'è ǹ̀i ìk̀̀o ñg̀̀uù, a at̀̀ii yu, ñk̀̀urè ǹ̀i ñgwèè`nè ñk̀̀ii ñj̀̀i ǹ̀i nwu ỳ̀i ǹ̀t`à'`à.

<sup>7</sup> A l̀̀e s̀̀i swoǹ̀ə ǹ̀i mbo bè m̀̀ə: “Ñ̀̀u ỳ̀i mò'ò a yòñə a ñj̀̀im m̀̀ə ỳ̀ii m̀̀ə à k̀̀ò'ò`nə ntsyàt̀̀ə ghà, m̀̀bə a ajàn ỳ̀ii m̀̀ə, tsi'`i m̀̀ə, kaa m̀̀ə s̀̀i k̀̀u'`ùnè a ntuǹ̀ə mf̀̀èe ñk̀̀irè ibaam̀̀ikòr̀̀ə j̀̀i.

<sup>8</sup> M̀̀ə murè ghuu aa tsi'`i a ñk̀̀i, lâ yu à kà yi k̀̀i murè ghuu ǹ̀i Azẁ̀i ỳ̀i Làà.”

*Ajàn ỳ̀ii m̀̀ə Yesu à l̀̀e ñkwèr̀̀ə ñk̀̀i Satan k̀̀i ñkwa'anè yi aà*

*(Mt. 3.13—4.11; Lk. 3.21-22; 4.1-3)*

<sup>9</sup> A l̀̀e mb̀̀ə tsi'`i maà noò Yesu a f̀̀e'è a Nazareth a mb̀̀u' u Galilea ǹ̀zi, J̀̀on a murè yi a ñk̀̀ĩ Jordan.

<sup>10</sup> Yesu à f̀̀è'è m̀̀ə wa ñk̀̀i ñgh̀̀ə ki t̀̀əə a nta'a, ñyè aburè a ña'anè, Azẁ̀i Nẁ̀i a sigè ntèə ghu atu, mb̀̀ə tsò bugirè`m̀̀ikuù.

<sup>11</sup> A sigè m̀̀ə ǹ̀tèə ghu tu aa, ñj̀̀i i lô a aburè ñghaa nswoǹ̀ə m̀̀ə: “O ǹ̀i M̀̀ú ghà ỳ̀i m̀̀bàñnè ỳ̀ii m̀̀ə m̀̀ə ñk̀̀òñə aà, m̀̀ə nañs̀̀ə ndorit̀̀ə nloǹ̀ə ghò.”

<sup>12</sup> Azẁ̀i Nẁ̀i a burè ñlògè yi ñgh̀̀e ǹ̀i ghu a nta'a miwèè miwèè.

<sup>13</sup> A l̀̀e ñghèè ǹ̀tswe wa a anta'a miwèè miwèè a tit̀̀ii nàà m̀̀itsə'ə ñjẁ̀i m̀̀ighum mi ñikwà, Satan kwa'anè yi. A ǹ̀i ñjẁ̀i mà j̀̀ú; baangel b̀̀i l̀̀e ǹ̀zi m̀̀fa'a ghu mbò.

*Ajàŋ yïi mæ Yesu à ɛ ntwoŋ Nğǎŋkômbwè ji nìkwà aà*

*(Mt. 4.12-22; Lk. 4.14-15; 5.1-11)*

<sup>14</sup> Nòò wâ mæ bì ɛ ntswa Jɔn nniŋ a andâtsaŋə aa, Yesuà ɛ nzì a Galilea ñswoŋə nî ñtoò Nwĩ yï ñsigìnè ghu.

<sup>15</sup> A ɛ si swoŋə ni mæ: “Nòò à kù'ù mê; ànnù nifò Nwĩ a tigə a abô. Nì bəŋkə mîntiì muu, mma'atə ibî ghuu, mbii ntoo yï ñsigìnè yâ.”

<sup>16</sup> Yesu à kà mê aa ntsya a aghəŋə ŋkì miyaa Galilea, ñyə ŋǎŋnkômbwè ji baa, Simon bo mumaà yi Andrew, bo lê nî mbwè nî àmbunja.

<sup>17</sup> Yesu a swoŋ a mbo bo mæ, “Nì zi ŋka nyonə nàâ, mè ka ghìrə tâ nì tigə mbə ŋǎŋko bə.”

<sup>18</sup> Bo kî ŋghensə mmà'atə mbunja yaa jya ñyonə yi.

<sup>19</sup> Bo bo kà mê aa ŋghentə, a yê Jems mu Zebedee bo mumaà yï Jɔn bo tswê a múm àkànu'ù yaa, ŋkɛɛ nî mbunja yaa.

<sup>20</sup> A yè mæ waa, mburə ntwoŋə waa, bo ma'atə taà wàà Zebedee wa múm àkànu'u bo bì ŋǎŋəfà'á ji ñtigə nyonə nî Yesu.

*Nù yï mɔ'ɔ yïi mæ à ɛ ntswe nî àzwì yï bì aà*  
*(Lk. 4.31-37)*

<sup>21</sup> Bo lô ŋghɛɛ ŋkuu a ala'a Kapernaum. A bə mæ njwĩŋgòŋ Yesu a ghèè ŋkuu a ndāŋghòtə nloginə ŋka ndi'i nî ànnù Nwĩ ghu.

<sup>22</sup> Bə yerǒ ajàŋ yïi mæ à ɛ si di'i ànnù Nwĩ aa, ñlon mæ à ɛ si di'i waa aa tsǒ ñù yïi à tswè nî àdà'à, kaa wa'à aa tsi'ĩ tsǒ ŋǎŋndi'i nòŋsə di'ì.

23 Tsi'ĩ maà noò, nù yĩ mò'ɔ yĩ mə a le ntswe wa ndânghòtə ntswe nĩ àzwĩ yĩ bi aa, a tɔɲnè tsi'ĩ nì tì m̀betə mə:

24 “O tswə aa nì àkə bi'inə a Yesu mu Nazareth ? O zĩ aa a ntā ñgi'ĩ a nu bĩ'ĩ aa ε? Wa mə zi nù yĩ mə ɔ nì ghu aà. O bə aa Yu wa yĩ mə à Laa màɲsə, ñlo a mbo Nwĩ aà.”

25 La Yesu a wenə yi nswon mə, “Kutə ntsú gho wá, m̀fɛ'ε ghu nú.”

26 Azwĩ yĩ bi ya a tsigə ñú wa, ñyə'ə tsi'ĩ nì m̀tì m̀fɛ'ε ghu nú.

27 Bè bitsim bĩ mə bi le ntswe wa nda aa bi yerə ñtigə mbetə nĩ waa bo nì bo mə: “Ma yuù ànnù a lo aà fè aa ε? Aa ànnù yĩ fii yi mò'ɔ mə a lò ndì'ĩ aa ε? A wenə nĩ ızwĩ jĩ bi nĩ àdà'à, ñghirə i yu'unè nii!”

28 Nloginə maà noò ñgàn Yesu i burə ñsɛɛnə a idigə tsim a mbù'ù àla'a Galilea.

*Ajàɲ yĩ mə Yesu à le ñghùrə bə bĩ ghà'atə aà  
(Mt. 8.14-17; Lk. 4.38-41)*

29 Yesu bo bi ñgǎɲyəgənnù ji, Jɛms nì Jɔn le mburə nlo ñghèè ñkuu a nda bi Simon bo Andrew.

30 Nôɲsə Simon à le nnòɲ a ikuu ñghɔɔ nì fibà. Yesu à kùù mē bi burə ñswon ghu mbô.

31 A ghɛè ghu mbèè, ñtswa abô yi, ñɲɛɛ yi, m̀biinsə. Fibà wa a burə m̀ma'atə yi, a bìnè ñlɔɔ m̀iji mfa a mbo bo.

32 A bə mə a ñkwêfò, a nì nòò ñtso nòò, bi logè ñgànmişòò a bə'ɔ nì bə bĩ mə bi le ntswe nì b̀idemon aa bitsim ñzi nì bo a mbo Yesu.

33 Bè bitsim ma mùu njò'ò àla'a bi le mburə mfe'ε nzi ghotə wa ntsũ ndá.

34 Yesu à le mburə ghurə waa bii mə bi le si ghòò aa tsi'ĩ bi ghà'àtè; bo le ntswe ni mighòò tsi'ĩ ibəŋ ibəŋè. A le ŋki mfi'i bìdemon bi ghà'àtə a ato'o bə, kaa wa'à lò mbii ni mə tâ demon wa yĩ tsu à ghaa, ñlonj mə bi le zi nũ yĩ mə Yesu ni ghu aà; kaa Yesu yumbonj kaa a wa'à banjè ñlɔɔ mə tâ bo ghirə tâ bê zi.

*A àjàŋ yĩ mə Yesu à le nswonj annu Nwĩ a Galilea aà  
(Lk. 4.42-44)*

35 Yesu à le nle mbìnè mfe'ε tsi'ĩ títugə títugə, nòò a burə nsa'atə mbonj tâ àbèè fu'u, a gheè a adigə yĩ mə kaa bə le wa'à ghu tswê aa a ntsà'àtə Nwĩ ghu.

36 Lá Simon bo bi ñjàŋakòrə ji le mfè'è ñka nɔɔ yi nyonjə.

37 Bo yè mə yi, ñswonj mə: “Bè bitsim bi lòò nòò!”

38 A swonjə a mbo bo mə: “Nĩ zi tâ bĩ'inè fe'ε faà ñghεε ìla'a jĩ mɔ'ɔ jĩ mə i tswε ñkòòntè fàa a mbèè àla'a yua aà, tâ mè ki nswonjə annu Nwĩ ghu, ñlonj mə a ni annu yĩ mə ma le nzi a ghìrə aa.”

39 A fe'è ñtìgə ñkuu nĩ ìdìgè tsim jĩ mə i le ntswe a Galilea aa, ñswonjə nĩ ànnu Nwĩ a ndāŋghotə, ñkii mfi'i ni bìdemom a ato'o bə.

*A àjàŋ yĩ mə Yesu à le ñghurə nũ àkikwen aà  
(Mt. 8.1-4; Lk. 5.12-16)*

40 Nũ àkikwen yĩ mò'ɔ à le nzi a mbèε Yesu ñswetə miku'utə mi ghu nsi, m̀bu'u mbo ghu

mbo mə tâ à kwetə yi; n̄swon̄ mə: “O bə k̄on̄ bon̄ ò gh̄irə n̄u ya i laà.”

<sup>41</sup> Yesu à le ηko m̄il̄η̄n̄è ȳi n̄n̄āsə ab̄o yi, n̄m̄ōontə yi ghu n̄swon̄ mə: “M̄è k̄on̄ê; tâ n̄u yò ya laa!”

<sup>42</sup> Ak̄ik̄wen ya a le ηki mburə ηghensə nsigə ghu n̄u, n̄u ȳi ya i k̄i n̄tigə n̄laa.

<sup>43</sup> Yesu a tigè n̄nan̄sə ηghaa ghu mbo tsi'ī siḡin̄è n̄swon̄ mə tâ à lo ηgh̄èè yi

<sup>44</sup> ηki n̄swon̄ mə: “Ȳê, ò gh̄ee, ò tsuu ann̄u tsu a mbo ηù l̄ō swon̄ə, lâ m̄b̄an̄n̄è ηgh̄ee nd̄i'ī ib̄ii n̄u gho a mb̄o ηḡan̄m̄à'a Nw̄i, ηki m̄fa ayoo m̄ma'an̄w̄i ȳi m̄ə Moses à le l̄èè aa, t̄ă d̄i'ī a mbo b̄è mə n̄u yò i laà m̄ê.”

<sup>45</sup> Lâ ηù wa a b̄an̄n̄è ηgh̄ee ηka lensə n̄i àj̄an̄ ȳi m̄ə Yesu à le ηgh̄ur̄è yi aa a mbo b̄è b̄īts̄im̄è, a tigè ηgh̄ir̄ə a tsȳan̄è a mbo Yesu mə tâ à bu ηka ηkuu ala'a ȳi tsu n̄i ns̄i. Ma m̄uu àj̄an̄, Yesu a tigè n̄tswe tsi'ī a idiḡə j̄ii m̄ə b̄è le wa'à ghu tswe aà, b̄è tigè n̄lo ni idiḡə idiḡə n̄zi ghu mb̄èè.

## 2

*A àj̄an̄ ȳi m̄ə Yesu à le ηgh̄ur̄ə mbwenk̄ə aà  
(Mt. 9.1-8; Lk. 5.17-26)*

<sup>1</sup> N̄jwi j̄i tsu le ηgh̄èə ki t̄ysa Yesu a b̄u m̄b̄ii fu a ala'a Kapernaum; à b̄ii m̄é b̄è bur̄è n̄laansə mə à kw̄èè m̄é n̄tswe a nd̄uḡè.

<sup>2</sup> B̄è le nyu'u n̄zi ηgh̄ot̄ə a n̄ts̄unda ȳi m̄ə Yesu à le n̄tswe ghu aà, m̄bur̄ə ηgh̄a'a n̄luu idiḡə, kaa àb̄war̄ə wa'à b̄u mb̄ə a n̄t̄ysa ηkuu a m̄úm̄ n̄d̄ā. Yesu a tigè n̄swon̄ə n̄i ànnu Nw̄i a mbo bo.



<sup>3</sup> A kà mē aa nswonə aa bə bī mɔ'ɔ bi nikwà bi be'ě mbwenkə nzi ni ghu ghu mbô.

<sup>4</sup> Tsǒ mə kaa àbwarə a le ŋwa'ă wa ntsūnda tswe aa, bo le kɔ'ɔ a atunda, ñlobitə nnaŋsə abù'ù ghu, a kə'è àdìgè ya yī mə Yesu a le ntswe ghu aà. Bo mən̄sə mē ñlogə mbwenkə wa nī ìkùù yī mə bo le mbè'è ghu aa, ntsurisə wa nī àbù'ù ñsigisə a nsi Yesu.

<sup>5</sup> Yesu à yè mə abīintii yī mə bo le ntswe ni yu aa, ñswonə a mbo mbwènkə wa mə: “Mú ghà, wa bi lī'ìnə mə ifansənú jô.”

<sup>6</sup> Ngǎŋndì'i nòŋsə jī mɔ'ɔ le ntswe ghu, ñtigə mbetə ni a mūm ñitiī bo mə:

<sup>7</sup> “Nù ghú à tsyà aa la ŋka ŋghaa fàa ajàn aa ε? A ghàa laà mbəgītə aa Nwī! Kaa nù tsu kaa sī ghu tswē mə mbə li'ìnə ìfansənnù bē ntsyatə Nwī yuyu.”

<sup>8</sup> Yesu à le mburə ñghesə nzi innù ma jū mə bi le sī kwà'atə ni a atu bo aà, ŋwa'asə waa, mbetə mə: “Nī kwa'atə ijan innu ma jū a atu bù aa a ya aa ε?”

<sup>9</sup> A laà waŋsə aa a nswonə a mbo mbwènkə ghuà mə, ‘mè lī'ìnə ìfansənnù jô,’ kə mə: ‘Bìñə ñlogə ìkuù gho wa ŋka ghèè noè le?’

<sup>10</sup> Wa mè ka dī'i a mbo bù mə Mu Nù à tswe nì àdà'à fàa mbi a lī'ìnə ìfansənnù bē.” A ghàa mē laà aa ntigə nswonə a mbo mbwènkə wa mə:

<sup>11</sup> “Mè swòŋə a mbo wò, bìñə ñlogə ìkuù gho wa ŋghèè gho a nda wò.”

<sup>12</sup> Mbwènkə wa a bìñə, mburə ñlogə ìkuù yi wa, ñtə tsya mfè'è yi a nsi bə bya bītsim; a burə mbə tsi'ī ànnù yī yēyerə a mbo bo. Bo tigè

ḡgha'asə nî Nwî ñswonə ni mə, “Kaa bî'î lɛ̀ɛ wa'ă annù tsu laà yê!”

*A ajàn yï mə Yesu lɛ ntwonə Levi aà  
(Mt. 9.9-13; Lk. 5.27-32)*

<sup>13</sup> Yesu à lɛ mbù ḡghɛɛ fu a aghəŋə ŋkî miyaa Galilea; àkùrě bē a zî ḡkarisə yi, a tigè ñloginə ḡka ndi'i waa.

<sup>14</sup> A mən̄sə mē ñlo ḡka ḡghɛɛ wa aghəŋə ŋkî, nyə ḡgāḡkwɛrə bitāx, Levi, mu Alfeus a tswé a ndā ḡkwɛrə bitāx. Yesu a swonə ghu mbo mə: “Zî ḡka nyòŋə nāā.” Levi a burè m̄biinə ntigə nyonə nii.

<sup>15</sup> A gha'à a bòò mē ñsa'atə, Yesu bo bì ḡgānyəgənnù ji ghɛ̀ɛ a nda Levi a nji ghu. ḡgāḡkwɛrə bitāx bo bē bî bi bî ghà'atə lɛ ntswe bo bo ntigə nji; ñlonə mə bē bî ghà'atə lɛ si yòŋə Yesu maa noò.

<sup>16</sup> ḡgāḡndi'ì nònsə jî mo'ɔ jîi mə i lɛ mbə baFarisai aa i lɛ nyə a ajàn yï mə Yesu lɛ si ji bo bì ḡgāḡkwɛrə bitāx bo bì bē bî bi aa, mbetə a mbo ḡgānyəgənnù ji mə: “Taà ghùù a ji bo bì ìjāŋ bē ma ju aa a ya ɛ?”

<sup>17</sup> Yesu a yu'ù ànnù yï mə bo lɛ si ghàà aa, ñswonə mbo bo mə: “Bə bii mə bi tswɛ bitii aa, kaa bi si dɔgità lɔɔ, a dɔgità aa a lòɔ ḡgāḡmighòò. Kaa mē lɛ wa'à aa a ntwonə bē bii mə ànnù yaa a tsinə aa zî, mē lɛ zî aa a ntwonə bē bî bî.”

*Annù ñlonə nsi'isə ibii nu tì jî  
(Mt. 9.14-17; Lk. 5.33-39)*

<sup>18</sup> A lɛ mbə maà nòò ḡgānyəgənnù Jɔn bo bì ba-Farisai lɛ si si'isə ibiinu waa tì jî ñtsa'atə nî Nwî;

bè bì mɔ'ɔ zî m̀betə Yesu mə: “Ngǎnyəgənnu Jon bo bì jî baFarisai bi si'isə ibiɪnû ti jî ntsa'atə nî Nwî lâ kaa bõ wa'à ma mùu ajàn ghirè aa a ya aa ε?”

<sup>19</sup> Yesu betə waa mə: “Mbə bè b̄i mə bi twonə waa a adigə niyɔ'ɔ bi tuu miji, nsi'isə ibiɪnû waa ti jî, n̄lii n̄i ndoo m̄ngèn wa ȳi mə bo tswe ghu mbèè aa ε? Ajànə mə ndoo m̄ngèn wa à tswe bo bo aa, kaa mbə bo wa'à miji tuu nsi'isə ibiɪnû waa ti jî.

<sup>20</sup> Lâ nòò ȳi mɔ'ɔ à tswe ghu mə bi ka yi lògè ndoo m̄ngèn wa ghèè ni ghu, maa noò, mbə bo tse bon tuu miji, i si'isə ibiɪnû wa ti jî.

<sup>21</sup> “Kaa mbə n̄u tsù wa'à kà n̄logə asà'a atsè'è ȳi fii a nkèè àtsə'è ȳi lwèn ghu; mbə a ghirə ma mùu ajàn bon, àdigə ya mə bi kεε aa a ka bu sà'anə lò yi, tâ àbà'a atsè'è ȳi fii ya tâ à yenə nlò yi, m̄banə n̄tigə niṅə abù'ù yi ghà'àtə a ni atsè'è ȳi lwèn yâ.

<sup>22</sup> A k̄i mbə nḡnḡn̄ mə kaa mbə n̄u a wa'à m̄lù'ù m̄i fii lògè n̄niṅə n̄i nḡuù m̄i lù'ù j̄i lwènə, à bə niṅ bon m̄lù'ù mya m̄i ka bw̄i nḡuù jya, tâ m̄lù'ù mya saa, tâ nḡuù jya ki mbi'i. Bi niṅ m̄lù'ù m̄i fii aa a n̄i nḡuù j̄i fī.”

### *Abetè n̄lon njw̄nḡɔ̄n̄*

*(Mt. 12.1-8; Lk. 6.1-5)*

<sup>23</sup> Yesu bo bì ngǎnyəgənnu j̄i lε si t̄sya a m̄m̄ n̄sòò ànsaṅ a njw̄nḡɔ̄n̄, bo kà m̄ə aa t̄sya, ngǎnyəgənnu j̄i i k̄a n̄tīi n̄i ànsaṅ wa ȳi mɔ'ɔ nkurə.

24 BaFarisai bî mɔ'ɔ le nyə, nswon ghu mbo mə: “Yê, kaà sî ku'unè a ni nònsə mə tâ ngǎnyəgǎnnù jo ì ka nghirə laà, a njwîngǒnè.”

25 Yesu a kwi'i a mbo bo mə: “Nì leé wa'à ànnù ya yîi David le nghirə aa twon, wa noò yîi mə à le sî lòo ayoo yî jî, a ajàn yîi mə nji ì le yanə yi bo bì bè bi aa ε?”

26 David à le ηkuu a ndâmà'anwî, a noò yîi mə Abiata a le mbə ηgàn mà'a Nwi yî ηwè aa, ηkurə abaa Nwî, ηki mfa yî mɔ'ɔ a mbo bè bii mə bo bo le ntswe aà. Nì zi mə a ni nònsə yî'inè mə a abaa mà yû aa mbə a kurə tsi'î ηgǎnə mà'a Nwî.”

27 Yesu a lwî'isè nswon a mbo bo mə: “Bì le lèè njwîngôn aa nlonə bê, kaa bì le ηwa'à lèè aa mə tâ njwîngònì ka nsa'a nî bê.

28 Wa Mu Nju a nî Mmà'àmbi yîi a sa'a njwîngònè aà.”

### 3

*Ajàn yîi mə Yesu à le ghùrè nù yîi mə nìkwèè ni ni le ηkwo aà*

*(Mt. 12.9-14; Lk. 6.6-11)*

1 Yesu à le mbù ηghεε ηkuu a ndânghòtê. Nù yî mɔ'ɔ à le ntswe ghu mə nìkwèè ni le ηkwo.

2 Bè bî mɔ'ɔ le ntswe ghu nloɔ nî nniñê ànnù a nu Yesu. Bo le nnañsə ntigə nlii ni a nyə mə kè à ka ghùrə ηù wa a njwîngòn le.

3 Yesu à le nswon a mbo ηu wa mə nìkwèè ni le ηkwo aa mə: “Fè'ε nzi ntəə a mbîi faà mə!”

4 A fè'è mē nzi ntəə, Yesu a bəñ mbetə a mbo bo mə: “Nònsə yî'inè a dî'i mə tâ bì ka nghirə aa

ibòŋ kě ibi a njwĩngòŋ aa ε? A bii mē bì yweenseò ñú kè mē bì zwiṭə a njwĩngòŋ aa ε?”

A bètə mē laà aa kaa bo tswê wa'à kwε'è.

<sup>5</sup> A lii waa ntsya ŋkarisə ní afii mi'í, la mbànŋnè ñjəŋnə si'i nloŋ mē bo le ŋkii mĩntii myaa aà; ñswonə a mbo ñù wa mə: “Sèntə ñikwεè nŋ.” A sèntə ñikwεè ni nya, ni burè ñtii.

<sup>6</sup> BaFarisai bya bi biànè m̄fε'ε wa ndânghòtə ŋghεε bo bì bə bi Herod burè boontə a ntaŋə ajàn yii mē bo ka tsyă ghu zwiṭə yi aà.

*Nnòò bē yii mē i le nyòŋə Yesu wa aghəŋə ŋkì miyaa aà*

<sup>7</sup> Yesu bo bì ñgǎnyəgənnù ji le mfε'è ñghεε a ŋkì miyaa Galilea. Nnòò bē bī ghà'à ñgha'a bii mē bi le nlŋ a Galilea bo bì a Yudea aa i burè m̄fε'ε ntigə nyonə nii.

<sup>8</sup> Bĩ m̄'ɔ bi lô a Yerusalem, bi m̄'ɔ bi fè'è a mbèè àla'a Idumia, bo bī m̄'ɔ bi lô a njii ŋkĩ Jordan, ŋkì lo a mbèè ìla'a Tai bo bì Sidon. Nnòò bē yí ñghà'à ñgha'a ma ghú i le mfε'è nzi ghu mbèε aa nloŋ mē bi le nyu'u innù jii mē à le si ghìrè aà.

<sup>9</sup> Yesu à yè mē nnòò bē wa i zĩ ñtigə mburə ñgha'a bə si'i; a swonə a mbo ñgǎnyəgənnu ji mē tâ bì loɔ akànu'u mfa tâ yù kuu ghu mum tâ bə bya wa'à yi lô ñncrè.

<sup>10</sup> A le si bə aa bonə à ghùrè mē bē bi burè ñgha'a tsi'í annù, ma yú a tigè ñghirə mē tâ ñgànmişòò tsim tigè nzwu nyonə ni a mməontə yu.

<sup>11</sup> Bεε mē ìzwĩ jĩ bi i yĩ nyə yi, i wŋ ghu nsi ntəŋnə nswonə mē: “Ō ni Mu Nwĩ wâ.”

<sup>12</sup> A bâñnè òswon a mbo ì ñkwantə mə tâ bo tsuu lõ ghìrè tâ bì zi ñû yïi mə yu ni ghu aà.

*Ajàñ yïi mə Yesu à le ntso'ɔ ñgǎñtoò ji ñighûm òtsò baa aà*

*(Mt. 10.1-4; Lk. 6.12-16)*

<sup>13</sup> Yesu à le ñko'ɔ ñghεε a atu nta'a, òntwon bê bïi mə à le nloò ntwonə aà; à twòn mē, bì tigè ñzi ghu mbèè.

<sup>14</sup> A le ntso'ɔ bè ñighûm òtsò baa a titii bo mə tâ bo bo tswe, tă tâ yù too waa a nswonə ànnù Nwĩ,

<sup>15</sup> tâ yù ki mfa ada'a a mbo bo a mfurə bìdemon a ato'o bè.

<sup>16</sup> Bè bïi mə à le ntso'ɔ waa à le mbə: Simon yïi mə è le mfa mĩkè'èsè mi ni Peta aà.

<sup>17</sup> Jems ni mumaà yï Jɔn, boɔ bì Zebedee bïi mē Yesu à le twon ñkε'esə ni Boanarges, ñji'ï ìkùm ma ghû i bə mə, “boɔ bì mbèñè.”

<sup>18</sup> Andrew, ni Philip, ni Batolomeo, ni Mateo, ni Tomas, ni Jems mu Alfeus, ni Thadeus, ni Simon mu Kana.

<sup>19</sup> A bo'ɔ ni Judas Iskariot mə le mfèe Yesu aà.

*Ajàñ mə bì le nswon mə Yesu à tswe ni Beelzebul a ato'o yu aà*

*(Mt. 12.22-32; Lk. 11.14-23; 12.10)*

Yesu à le ntigè nlo ñkwεε yi fu a ndùgè.

<sup>20</sup> A kwèè mē ñkuu a nda, àkùrè bê a bù ñghotə nzi ghu mbèè a tigè òtsyanə ghu mbo bo bì ñgǎñyøgəñnu ji a ñji mú àyoò.

<sup>21</sup> Ñgwè'è yï ì le nyu'u, m̀fε'ε nzi a ntswa yu nlon mə bè le si tigə nswonə ni mə: “A baanə aà bàànè.”

22 Ngãṅdì'i nòṅsè jǐi mē i lē nlo a Yerusalem ñsigē aa, i lē sǐ swonjə nǐ mē: “A tswe nǐ Beelzebul a ato'o yu. A fi'i nǐ ǐzwǐ jǐ bǐ a ato'o bē aa nǐ àdà'a mǐfò bǐdemon mà ghú.”

23 Bǐ kà mē aa nswonjə laà aa, Yesu a twonjə waa ñghaa a mbo bo nǐ ñìghàà nǐ nàà, mǐbetə waa mē: “Mbə Satan a bú mǐfurə Satan yumbonjə aa mē a kə aa ε?”

24 Mbê àla'a a yâtè yi ñtswe itu itu, ñka nto nǐ waa bo nǐ bo bonjə mbə a tigè mǐbu ntəə aa la aa ε?

25 Kè mǐbê ñda i yâtè yi ntswe ntsǔtsù, ñtigè nto nǐ waa bo nǐ bo bonjə mbə i tigè mǐbu ntəə aa mē a kə aa ε?

26 Ma la a bə mē, mǐbə Satan a bǐnè ñka nto nǐ ñgwè'è yǐ, ñja'a ndá yǐ yumbonjə, bo tigè ñtswe ntsǔtsù, bəə bonjə kaa mbə i wa'à təə, a bǎṅnè ñlɔɔ aà mǐbò'ô ñkwè'è yǐ.

27 A kǐ mǐbə ñǵṅ ṅṅṅ mē kaa mǐbə ñù tsù wa'à ghèè ñkuu a nda ñù mǐtǐtǐ, mǐfu'u ndá yǐ tǐ fùù ñtswa yi ñkwerə mbonjə fu'u nda yâ.

28 “Mè swonjə a mbo bù tsi'ǐ annù nǐṅkonjə mē mǐbə Nwǐ à tse li'inə ifansənnù bē tsi'ǐ tsǐm bo bǐ mǐbègìtə ntsǐm yǐi bǐ bègìtə nii ghu aà.

29 Lâ ñù ntsǐm yǐi mē à ghàa ñìghàà mǐbègìtə Azwǐ Nwǐ yǐi mē a laa mǎṅsè ghu aa, kaa Nwǐ à ka yǐ wa'á ibǐ yi li'inè bē, ñlonjə mē à ghìrə aà ibǐ yǐi i lwi'i nǐṅkonjə aà.”

30 Yesu lē nswonjə ma mùu ajànjə aa ñlonjə mē bo lē swonjə mē: “A tswe nǐ àzwǐ yǐ bǐ a ato'o yu.”

*Ndè bǐ Yesu nǐ bɔɔ bǐ maà bǐ  
(Mt. 12.46-50; Lk. 8.19-21)*

31 Ndè bì Yesu ni bɔɔ bi maà bi bi mbâŋnè le nzĩ ntəə a abεε, n̄toɔ bē mə bì twonɔ yì.

32 Nnòò bē le ntswe ntsya ŋkarisə yì; bi kuu nswonɔ ghu mbo mə: “Ndè ghò bo bì bɔɔ bi maà bo bĩ mbâŋnè bi təə a abεε n̄lɔɔ nòò.”

33 Yesu a kwi'i mə: “Ndè ghà ni bɔɔ bi maà ba bĩ mbâŋnè, à ni bìwò aa ε?”

34 Mbəŋkə yì, n̄lii bē bya mə bi le ntswe ntsya ŋkarisə yì aa, n̄swonɔ mə: “Aa ndè ghà bo bì bɔɔ bi maà ba bĩ mbâŋnè buà mə!

35 N̄ù n̄tsim ȳi mə a ghìrə annù ȳi mə Taà ghà a lòò aa, à ni mumaà ghà ȳi mbâŋnè bo mumaà ghà ȳi m̄anɔyè n̄i ndè ghà.”

## 4

### *N̄ighàà n̄i nàà n̄lonɔ ŋgàŋmbwe'è n̄joo (Mt. 13.1-9; Lk. 8.4-8)*

1 A le mbù m̄bə a n̄jwi ȳi mò'ɔ Yesu a lɔgìnə ŋka di'i n̄i ànnù a mbo bə a mbèε ŋkì miyaa Galilea, n̄nòò bē i nzi ŋkarisə yì mburə ŋgha'a ŋgha'a; a tigè ŋkuu a m̄úm àkanu'u, ŋkuntə ŋghεε wa m̄úm ŋkì, n̄nòò bē bya i tigè m̄banɔnə ntswe a nta'a wa aghəŋə ŋkì.

2 A di'i n̄i ìnnù j̄i ghà'atə a mbo bo n̄i m̄ighàà m̄i n̄ānaa, n̄swonɔ a mbo bo mə:

3 “N̄ù ȳi mò'ɔ à le ŋghèε mbwe'è n̄joo ŋgwè'è j̄i,

4 àkà m̄ə aa mbwe'e aa, n̄joo jya j̄i m̄ɔ'ɔ i wò a ndòm̄ânj̄i, b̄is̄iŋ bi z̄i n̄syε ŋkurə.

5 J̄i m̄ɔ'ɔ i wò a adigə n̄syε ȳi mə a le mbə tsi'ĩ ñgò'ɔ ñgò'ò, kaa n̄syε i wa'à ghu tswè ñgha'atə.



Njoo jya i wâņsè ñtoo, ñloņ mæ kaa ñsye yïi mæ ì  
 le ntswe wa atu ŋgò'ò aa kaa ì le ŋwa'à tsotè aà.

<sup>6</sup> I tòò mæ, ñìnòò a tòò miji mya mi yorè, ñloņ  
 mæ kaa mìnḡàņ myaa kaa mi le ŋwa'à a nsye  
 tsotè aà.

<sup>7</sup> Njoo jï mɔ'ɔ i le wɔ a titii kèrèkèrè. I tòò mæ,  
 kèrèkèrè wa a kɔ'ɔ limtə ŋkwerə i kwo, kaa i  
 wa'à mîntà koonè.

<sup>8</sup> Njoo jya jï mɔ'ɔ i le ntigə ŋwɔ a adigə nsye  
 yï sigìnè, ŋkɔ'ɔ nsensə ŋwè'è i gha'atə: Jï mɔ'ɔ  
 koonè m̀b̀um mighum mi ntarə, jï mɔ'ɔ koonə  
 mighum mi nto'o, jï mɔ'ɔ koonè ñkhi yï fùurè.”

<sup>9</sup> Yesu à ghàà mæ m̀maņsə, ñswoņ mæ: “Nù yïi  
 à tswe ñi ñtòņnè aa tâ à yu'u.”

*Nji'i ñìghàà nya ñii mæ Yesu à le nnaa aà  
 (Mt. 13.10-17; Lk. 8.9-10)*

<sup>10</sup> Nòò yii mæ Yesu à biì mæ tswe tsi'i yù yù  
 aa, bè bya bii mæ bo bo le ntswe a bò'ɔ ñi  
 ñḡányəḡənnù ji jya ñìghùm ñtsò baa aa, bi zï ghu  
 mbèè, m̀betə yi mæ tâ à tɔ'otə nji'i ñìghàà nya mæ  
 à le nnaa aa a mbo bo.

<sup>11</sup> Bi bètè mæ aa, a swoņ a mbo bo mæ: “Nwĩ  
 à fa m̀tsyè a mbo bù mæ tâ ñi zi annù yï àlò'òsè  
 ñloņə annù ñifò yi. Lâ a ŋghεε a ñi bè bii mæ  
 bi s̀i a titii bù tswe aa, bi yu'u innù tsim aa ñi  
 ñìghàà ñi nãnaa.

<sup>12</sup> ‘Ta bo naņsə nlii nlii, kaa wa'à yê;  
 ñnaņsə yu'utə yu'utə, kaa wa'à bāņnè yu'u tâ à  
 laa a atu bo;  
 m̀bi'ì bo lô m̀bəņkə m̀intiì myaa tă tâ Nwĩ à li'inə  
 ifansənnù jyaa.’ ”

*Yesu à tò'òtè ñji'i nìghàà nĩ nàà nya nlon  
 ñgàṅmbwe'e njoo wâ*

*(Mt. 13.18-23; Lk. 8.11-15)*

<sup>13</sup> Yesu a betə a mbo bo mə: “Nì si ñji'i nìghàà nĩ nănaa ma nũ zi aa ε? Mbə nì tuu ma nuù nìghàà yu'u boṅ mbə nì tìgè ñtsya aa la mbəṅ zi ñji'i mìghàà mĩ nănaa mĩ mɔ'ɔ aa ε?”

<sup>14</sup> Ngàṅmbwè'è ñjoo wâ a bè aa Nìghàà ni Nwĩ.

<sup>15</sup> Bè bĩ mɔ'ɔ bi bə aa tsǒ ñjoo jya mə i le ṅwò a ndómánjĩ aà. A ṅghèε ni ma buù bè, bi yi mbè nìghàà ni Nwĩ nya a ntii bo aa, bo yu'ù, lá Satan a burè ñzi mfi'i nlo ni nu.

<sup>16</sup> Bè bĩ mɔ'ɔ bú mbə tsi'i tsǒ ñjoo jya mə i le ṅwǒ wa adigə nsyê ṅgò'ɔ ṅgò'ò aà; ma buù bè, bi yi nyu'u annù Nwĩ ya aa, bo burè ṅghesə ṅkwərə tsi'i nì nìdorè.

<sup>17</sup> A kuu a atu bo, lá kaa wa'à ni mìnṅàṅ tswé, ṅghesə ntswa ntugitə tsi'i ni mu àtii noò; bεε mə ṅgi'i yi mfi'è kè bεε bi loginə ṅka ntso'ɔ nĩ àkòrê yaa nlonə ànnu Nwĩ ya aa, bo burè mbo'ɔ mma'atə àbĩintii yaa.\*

<sup>18</sup> Bè bĩ mɔ'ɔ bi tìgè kì mbu mbə aa tsi'i tsǒ ñjoo jya mə i le ṅwǒ a titii kèrəkərə aà. Ma buù bè a ni bya bii mə bi yi nyu'u annù Nwĩ aa,

<sup>19</sup> annũ nwùgə nu nlon ñjoo mbi jù, bo bì ànnũ ṅkǒṅ ntswe nì ṅkabə si'i si'i, kě annũ nyè'è ñjoo jĩ mɔ'ɔ, ìnnù ma jù, i kuu a atu bo mfem nìghàà nya ni kwo kaa wa'à mĩntà koonè.

<sup>20</sup> Lá bè bĩ mɔ'ɔ tìgè mbə aa tsi'i tsǒ ñjoo jya mə bi le bwe'e wa nĩ àdìgə nsyε yĩ sigìnə ya aà. Ma buù bè, bi yi nyu'u nìghàà ni Nwĩ aa, bo bii nlèè

\* **4:17** Kè “bi wô”

a atu bo, ni tigè ñghirə bo koonè mîntà; bo bî mɔ'ɔ bî koonè mîntà mighum mi ntarə, bî mɔ'ɔ bî koonè mighum mi nto'o, bî mɔ'ɔ tigè ñkoonə mîntá ñkhì yî fùurè.”

*Lâm yîi mə bi kosə mbanɲə ñkusə nî àntòò àà (Lk. 8.16-18)*

<sup>21</sup> Yesu bú ñbetə waa mə: “Bî yi ñkosə lâm ñkuu ni ghu a mûm nda aa bî ñiɲə aa a mûm àntòò ñkusə kè bî tɛ'ɛ aa a ñji'i ñkùù lɛ? Tigə bî kosə lâm ñtɛ'ɛ aa a atu atətè tǎ tǎ bî ka nnaɲsə nyə aa ɛ?”

<sup>22</sup> Kaà ànnù yî lò'òsè yî tsu kaa a sî ghu tswé mə a ka yî wa'à fè'è ñyentə a nsi mi'i bə. Bî bə lò'òsə annù bon a ka yî ya'a fɛ'ɛ yentə a nsi mi'i bə.

<sup>23</sup> Nù yîi mē à tswe nî ñtɔɲnə a ñka nyu'ù ànnù aa tǎ à yu'u.”

<sup>24</sup> A bú ñswon a mbo bo mə: “Nî ka ntsyesə nî ghuu nî ànnù yîi mə ni yu'u aà. Fìgè yîi mə ni fa ni a mbo bə aa, à ni fìgè yîi bî ka kii ki fa ni a mbo bù aà, i bǔ kù'ùsè.

<sup>25</sup> Nù yîi mē à tswe nî ñjoo aa bî ka bǔ kù'ùsè tǎ à ku'usə ntswe nî ju tǎ ñ gha'atə. Lâ nù yîi mē à sî nî àyoo tswé aa, bî ka bannə bǔ kwere, i kwere kwere mù àyoo yîi mə à tswe ni ghu aà.”

*Ñìghàà nî nàà ñlon njoo jii mə bi bə àà*

<sup>26</sup> Yesu a bú ñswon mə: “Annù nifɔ Nwî a bə aa tsɔ mə nù a bwe'e njoo a mûm ñsòo yu aà.

<sup>27</sup> A yî mbwe'e njoo jya aa, a ghɛɛ ñtswe yi, ñlɛ nnɔɲə nii, àbèè a fu'ù, a tigè ñghɛɛ ñghirè nî ñnnǔ ji ji dàn; ñjoo jya mə à bwè'è aa, i toò ñkɔ'ɔ.

Lâ kaa a wa'ă ajàŋ yï mē ñjoo jya i tsya mbõŋ ki kwe kɔ'ɔ aa zî!

<sup>28</sup> Nsyε ya yï mē bi bwe'e ñjoo jya ghu aa, i ghirè ni mē tâ ì too. I lɔginə, i fi'isè iyèŋê ji, ñtoo mbərə ntigə ŋkɔ'ɔ ŋkoonə mîntà mïi mē mi burə ŋgha'atə aà.

<sup>29</sup> Βεε mē ñjoo jya i tii, bi tigè ñghεε ŋkya, nlon mē nòè m̄fù'u m̄ji à kù'ù mē aà."

*Nìghàà nî nàà ñlon aburə mâghumè  
(Mt. 13.31-32; Lk. 13.18-19)*

<sup>30</sup> Yesu a bú m̄betə mē: "Mbə bi bŷ m̄figinə annù nifò Nwî aa nî àkè aa ε? Mbə bŷ'inè bú naa aa nuu nìghàà tã ghìrə à fε'ε nlaa atu bè aa ε?"

<sup>31</sup> Annù nifò Nwî a bə aa tsò àbùrə mâghum yï mē a burə ŋkə'ə ntsyatə mbŷm ñjoo tsim jii mē bi bwe'e aà.

<sup>32</sup> Lâ bi yi mbwe'e abùrə ati ma yû aa, a too ŋkɔ'ɔ, àtŷi yi a tigè m̄baŋnə mfan ntsyatə ŋgõŋ itŷi tsim jii mē bi bè aà. Βεε mē a kɔ'ɔ, ñtaà ji i burè m̄fanke mbə ajàŋ yï mē mbə bìsɪŋ bi tigè ñzi ŋghùrè nî ñdâ jyaa ghu aà.

<sup>33</sup> Yesu à le mbù ñswonə annù Nwî a mbo bè ni m̄ghàà mî nãnaa mî ghà'atè tsò ma mú. A le mburə nswonə innù jŷi ghà'atè, ñyonə aa ajàŋ yï mē bè bya le ŋkii ŋkɔŋə nî ñyù'ù ànnù ya yï mē à le si swonə aà.

<sup>34</sup> Kaa à le si wa'à ànnŷ tsu a mbo bè ghaà ti nìghàà nî nãnaa, lâ a yi mbù m̄bii ntswe tsi'ŷi yù bo bì ñgãŋyøgênnù ji jya aa, a bú ñnanşə nto'otə nji'ŷi innŷ tsim a mbo bo.

*Ajàn yìi mæ Yesu à lɛ nghìrè àfisè bɔrè aà  
(Mt. 8.23-27; Lk. 8.22-25)*

<sup>35</sup> A bè mæ a kwêfò tsi'í maa njwi, Yesu a swon a mbô ñgǎnyөгênnù ji mæ: “Nì zi tâ bì'inè too ñkì ghù ñghɛɛ fi njii.”

<sup>36</sup> Ñgǎnyөгênnù ji jya i tigè mæma'atə nnòò bə wa wa aghəŋə ñkì ñkuu ñkwetə Yesu wa múm àkànu'u, nlogə yi bo bo tigè ntoo nî ñkì wá. Iban jǐ mɔ'ɔ i lɛ si yònè nî waa.

<sup>37</sup> Bo kà mæ aa ntoo ñghɛɛ, àfisè yí tìi nti i a logìnè ñka ntsya, mbe'e nî ñkàŋə ñkì mæma'a wa múm àkànu'u; ñkì i kuu nti gə nloo nluu ghu mum.

<sup>38</sup> Lá Yesu a bāŋnè ñnɔŋə yi wa ñjìm àkànu'u nligisə atu yi ni pilò mbwii n̄i; ñgǎnyөгênnù ji jya i ghèè nyəə yi, mbetə ghu mbo mæ: “Ndi'innù, ò tswe kaa wa'à nî gho kwɛ'è! O si zi mæ mbə bì'inè kwo fàa múm ñkì?”

<sup>39</sup> Bô bètə mæ làà aa, Yesu a biñnə ñwenə afisè ya, ñswon a mbo mỳyàà wa mæ, “Kentô! Tsuu bú ki jù'ù!” Afisè ya a burè ñkentə a ntsyâ, idigè i mbɔrə mæ tük, nti gə ñghɛɛ ni mæ swee.

<sup>40</sup> Yesu a bəŋkə yi ñghaa a mbô ñgǎnyөгênnù ji jya mbetə mæ, “Nì bɔ'ɔ aa àkè? Nì si nî àb̄iintii tswé aa ɛ?”

<sup>41</sup> Nìbɔ'ɔ ni burè ntswa waa si'i si'i, bo tigè ñswonə bo ni bo mæ, “Ghuà ñù à lò aà fè? Yé ni àjàn yìi mæ tsi'í àfisè bo bì mỳyàà yu'unə n̄i!”

## 5

*Ajàn yìi mæ Yesu à lɛ mfi'i ñzwì jǐ bi a ato'o ñù*

*yî mò'ɔ àà*

*(Mt. 8.28-34; Lk. 8.26-39)*

<sup>1</sup> Bo le ntoo m̄fɛ'ɛ a njiĩ ñkĩ miyaa wa a mbèè àlà'a Gerasenes.

<sup>2</sup> Yesu a fɛ'è m̄ wa m̄m àkànu'u n̄ghèə ki t̄əə, n̄ yî mò'ɔ ȳi m̄ àzwĩ ȳi bi a le ntswe ghu ato'o aa, a lô a itu misyè m̄fɛ'ɛ nzi ñtsit̄ə yi.

<sup>3</sup> N̄u ma gh̄u à le si tswe aa wa itu misyè. A le mbur̄ə ntsyan̄ə a mbo b̄è bits̄im a ntswâ àbar̄ə mà ȳu ñkwer̄ə ni m̄ñk̄ir̄è

<sup>4</sup> ñlon̄ mə, a n̄gaa j̄i ghà'at̄è, b̄è le si tswa nii, ñkwer̄ə ni m̄ik̄or̄ə mi bo bi m̄b̄o mi, k̄è ñkii n̄niñ̄ə n̄i m̄ika'a ghu m̄ik̄or̄è, lâ tsi'ĩ a n̄gòñ b̄inòò bits̄im, a b̄añ̄n̄è ñtent̄ə ni m̄ñk̄ir̄è mya, k̄è ñkii m̄bat̄ə ni m̄ika'a myâ. Kaa n̄u tsu kaa à le n̄wa'a ni m̄it̄i tswe ntsyàt̄ə yi a aj̄añ̄ ȳi mə mb̄ə a tswâ yi ñghir̄ə mə tâ à n̄e'es̄ə ntswe.

<sup>5</sup> A le si kar̄ə wa itu misyè bo bi a itu m̄inta'a, a si'in̄ə bo bi a n̄ituḡè, ñlwuḡə, ñwat̄ə n̄i n̄u ȳi n̄i ìb̄a'a n̄gò'ò.

<sup>6</sup> A yè m̄ Yesu a sà'a agha'a, m̄bur̄ə ñkh̄ə nzi ñwo ghu nsi mmii yi;

<sup>7</sup> ñt̄oñ̄n̄ə nswon̄ mə, “S̄i tswè aa ni àk̄è aa ɛ, Mu Nw̄iñḡòñ Ak̄o'òtsir̄ə? M̄ə bu'ù m̄bo a mbo wò n̄i ìk̄um̄ Nw̄i, tsu n̄gi'ĩ nu mə lõ niñ b̄è.”

<sup>8</sup> A le n̄ghàà ma mùu aj̄añ̄ aa nlon̄ mə Yesu à le mfòò ñswon̄ mə, “Azwĩ ȳi b̄i, fɛ'è ghu ato'o!”

<sup>9</sup> Yesu a bet̄ə yi mə, “ìk̄um̄ gh̄o n̄i wò?” A kwi'ĩ mə, “Ìk̄um̄ gh̄a ni N̄nòò ñlon̄ mə b̄i'ĩ bur̄ə gha'at̄ə f̄aa a ato'o n̄u gh̄u.”

<sup>10</sup> A tiḡè ñnan̄s̄ə mbu'u mbo a mbo Yesu mə tâ à tsuu waa lõ fur̄ə tâ bo fɛ'ɛ maa mbèè àlà'a.

11 A le si bə aa àkàrè bì kwinyàm a jî ni a mbhì mbaa maa adigə;

12 izwĩ jî bi jya i bu'ù mbo a mbo Yesu nswon mə, “Tsyàsè yì'ì tâ bĩ'ì kuu fii nu nàà jĩ mə.”

13 Yesu a yu'u mbii; i tigè mfe'ε wa nu nù wa ηkuu wa nu nàà jyâ. Akàrè bĩkwinyàm ma yú a le mbə tsó ntsù'ù ji baà. Izwĩ jya i kùù mē ghu nu aa, i tigè mburə nlo ηkhè mə kàrè, n̄sigə mbhì mbaa ya, n̄sigə ηwokə wa mûm ηkĩ miyaa ηkonə.

14 Bè bhì mə bi le si jε'ε n̄ naà jya aa, bo lô mburə ηkhə ηghèè nswon a mbo bə a mún àla'a bo bi a afò. Bi tigè mfe'εkə nzĩ a nyə annù yĩ mə a le mfè'ε wa adigə aà.

15 Bô zĩ mē, ηghεε a mbèε Yesu, nyə ηú wa mə izwĩ jî bi jya le ntswe ghu ato'o aa, a tswē ghu mbèè, ηwε'ε itsə'ê ji, m̄tsyê mi mi k̄i n̄tswe ghu tsi'ì m̄tsim, bi yê a k̄i mbə tsi'ì nù wa mə n̄nòc izwĩ jî bi jya i le ntswe ghu ato'o aà. Bi yè mē laà aa, n̄bo'c ni tswâ waa.

16 Bè bhì mə bi le nyə annù ma yú yĩ mə a le mfè'è wa nu nù wa bo bì a nu nàà jya aa, bo le si tigə nswonə ni a mbo bə.

17 Bo le si tigə ntsa'asə n̄ Yesu mə tâ à ma'atə mbèè àla'à yàà ma ya nlò ηghεε yì.

18 Yesu a lô ηka ηkuu a mûm àkànu'u mə yu ghèè yì; nù wa mē izwĩ jî bi jya le ntswe ghu ato'o aa, a bu'ù mbo ghu mbo mə tâ à ma'atə yì tâ yù ka nyonə n̄i.

19 Lâ Yesu a tuu, n̄swon ghu mbo mə, “Kwεε ηghèè a ndùgè, a mbèε b̄ bô, n̄swon annù yĩ

mə Mmà'àmbî à ghèrə a nu wò aà; a ajàn yï mə à ko mìlìṅnè ghò, ñkwetə gho aà.”

<sup>20</sup> Yesu à swòṅ mə ghu mbo laà, a lô ñghɛɛ ntigə nswonə ni annù yï mə Yesu à ghèrə ghu nu aa, a mbo bè wa mbù'u Dekapolis. Bè bi tsim yu'u, a burè mbə tsi'i ànnù yï yɛyɛrə a mbo bo.

*Ajàn yï mə Yesu à le ñghùrə mànɣyè wa mə à le mmòòntə atsəṅə atsə'ê yi ñki mbiinsə mu Jairius yï mànɣyè a niwo aà  
(Mt. 9.18-26; Lk. 8.40-56)*

<sup>21</sup> Yesu à bù mē ntoo ñkì wa a mûm àban ya ñghɛɛ mfè'è a aghəṅə ñkì, ñnòò bē i burè ñzi ṅgha'a ṅgha'a, n̄təə n̄tsya ṅkarisə yi.

<sup>22</sup> Ndîî ndâ ñghòtê baIsrael maa adigə, ìkûm yi i bə Jairius, a kî ñzi yï ṅgaa. A yè mē Yesu, ṅwo ghu mikòrè,

<sup>23</sup> mbu'u mbo ghu mbo, n̄swonə mə, “Mûntsîrê mû ghà yï mànɣyè, a ghòò, n̄tigə tsi'i a ṅkwô. Zî nòṅsə mbô mo ghu nû tă tâ à fwetə n̄tswe ntîi.”

<sup>24</sup> A swòṅ mē laa, Yesu a yôn yi bo yu tigè ñghɛɛ. Bo kà mē aa ñghɛɛ aa, ñnòò bē yï wè i kîi n̄tigə nyonə nii, n̄tsya ṅkarisə yi, bo bo tigè ñghɛɛ.

<sup>25</sup> Mànɣyè yï mò'ô à le n̄tswe a titîi nnòò bē wâ. Aləə a le si zî ghu nû. A le si bə maa noò aa bon ñghòò ma nû ni tswè mē ghu nu ilòò ñghúm n̄tsò baà.

<sup>26</sup> Le bon à yè mē ṅgi'i ni ñghòò nya si'i si'i, ñghɛɛ ni nu a mbèè bìdogita bí ghà'àtè, mbwesə ṅkabè yï mə à le n̄tswe ni yu aa tsi'i n̄tsimè. Kaa



nìghòò nya ni wa'à tìi, m̀baɲnə ɲkù'ùsè ɲgha'atə nì ghà'atə.

<sup>27</sup> M̀aɲgyè ma ghù à ɛ nyu'u ɲgàn ɲlonə Yesu. A yè m̀ə Yesu aa, ɲtigə nyonə n̄i bo bì nnòò w̄a, ɲyon m̀faatə ghu ɲj̄im, ɲghesə abô yi mm̄ɔntə atsə'è Yesu ghu.

<sup>28</sup> A ɛ si wa'atə ni a m̀úm ɲt̄ii yu m̀ə, “M̀bə m̀ə tɛ'è ɲghensə mm̄ɔntə tsi'ì itsə'è ji bon m̀ə ka t̄i nìghòò ma n̄u.”

<sup>29</sup> A m̀òntə m̀ə aa, àləə ya a burè ɲghesə ɲkentə a n̄zi ghu n̄u. A k̄i m̀burə nzi a m̀úm ɲt̄ii yu m̀ə nìghòò ni nya ni fwètə m̀ə!

<sup>30</sup> Maa noò, Yesu a yə m̀ə m̀idà'à mi fɛ'ɛ a nu yu; m̀bəɲkə yi, m̀betə a mbô ɲnòò b̄ə wa m̀ə ɛ si yòɲə n̄i aa m̀ə, “A itsə'è ja aa a m̀òntə wò aa ɛ?”

<sup>31</sup> ɲḡaɲyoḡənnù ji i swon ghu mbo m̀ə, “O yə m̀ə nnòò b̄ə i ywu nyonə n̄i gho, m̀bù m̀betə ni m̀ə itsə'è jo aà m̀òntə wò ɛ aa a ya?”

<sup>32</sup> Yesu a ku'ùsè ɲlii n̄i b̄ə bya tsi'ì l̄i, m̀ə yu ka yə ɲù ȳi m̀ə à m̀òntə yi aa ɛ.

<sup>33</sup> L̄a m̀aɲgyè wa à ɛ m̀baɲnə ɲzi annù ȳi m̀ə a ghìrə yi aà; ɲtigə m̀fɛ'ɛ n̄zi, n̄u ȳi i tigè m̀benə ba'à bà'à ni ɲb̄ɔ'ɔ, a w̄o a ɲji'ì m̀ikòrə Yesu, ɲkɛ'ɛnə innù tsim ghu mbô.

<sup>34</sup> Yesu a swon ghu mbo m̀ə, “M̄u ghà, wa àb̄iint̄i yo a ghìrə m̀ə m̀ə ta ò t̄i. Tigè n̄l̄o ɲghèè gho la ni m̀b̄ɔn̄ə, t̄a nìghòò nya ni fwètə.”

<sup>35</sup> A ghàà m̀ə a mbo m̀aɲgyè w̄a ɲghəə ki m̀aɲsə, b̄ə b̄i m̄ɔ'ɔ bi lô wa ndùḡə ɲd̄i ɲd̄aɲghotə nzi nswon ghu mbo m̀ə, “Wa m̄u ghò

wâ à kwò mê! O tigè mbu mfa nî ñgi i a mbo Taà ghû aa a ya?"

<sup>36</sup> Yesu a foonsè waa, ñswon a mbo ñdii ñdânghotê baIsrael wa mæ, "Tsèè ki bô'ô bê, nin tsi'i ñtîi ghô a nu mæ."

<sup>37</sup> A swôn mê maa ajàn, ñlo ñka ñghæ wa ndâ ñdii wa, kaa wa'à bii mæ tâ ñu tsù à bu nyònè yi ntsyatè Peta, ni Jems a bô'ô Jon, muma bi Jems.

<sup>38</sup> Bo ghèè mê ñywe'e wa ndugè ndii ndânghotè baIsrael wa, ñyè idigè i burè ñju'u tsi'i jù'ù, bè yè'è, mburè mbo'o tsi'i ñtîi.

<sup>39</sup> Yesu a kuu ñghèè a nda, mbetè a mbo bo mæ, "Ni yè'è aa àkè, ñghirè idigè i tigè ñju'u laà? Wa kaa mu ghù kaa à sî aà kwò kwô! Wa a bwii aà bwii."

<sup>40</sup> A swôn mê laà, bè bya bânñè ñka wye nî yi bê wye. A furè waa tsi'i bitsim mæ tâ bi fè'ekè ñghèè a abæ. Mbanñè nlògè ta bi mu wa bo bi ñdè yî a bô'ô bè bya mæ bo bo le nzi aa, bo bo tigè ñkuu ñghæ wa adigè mæ mu wa à le nnòn ghû aà.

<sup>41</sup> Bo kùù mê, a tswa ñikwæ ni mu wa, ñswon ghû mbo mæ, "Talita koumi," a bè aa mæ, "Mûntsirê mumàngyè, mæ swôn a mbo wò mæ tâ ò biinè ntèè a ñdønè."

<sup>42</sup> A swôn mê ma mùu ajàn, mumàngyè wa a burè mbiiinè nlò ñka ntèè ñkarè. (Flò mu mà ghû i le mbè aa ñighúm ñtsò baà.) Bè bya bi lii ñyè, ànnù a burè ñtsya waa tsi'i tsyà.

<sup>43</sup> Yesu a swon a mbo bo ñkwantè mæ tâ bo tsuu lõ ghirè tâ ñu tsù à zi; ñki nswon mæ tâ bo loo ayoo mfa a mbo mu wa tâ à ji.

## 6

*Ajàn yìi mə bi le ntuu Yesu a Nazareth àà  
(Mt. 13.53-58; Lk. 4.16-30)*

<sup>1</sup> Yesu bo bì ñgǎnyөгênnù ji bo le nlò maa adigə ntigə mfe'ε ñghèε a Nazareth, a ala'a bo.

<sup>2</sup> A bè mē a njwīngòŋ a gheε a ndāñhòtə, ñka ndi'i nī ànnù Nwī ghu, a kī mburə mbə tsi'ī ànnù yī yēyerə a mbo bè bī ghà'àtə bīi mə bi le ntswe ghu aa a nyu'ù ànnù yīi mə à le si dì'ì aà. Bo le si tigə mbetə bo ni bo mə, “Mbā ghū à lògə yulà ànnù aa fə le? Mulà mītsyè ghu atu mi lo aa fə? Yē nī innù jī wè jī wē jīi mə a ghìrè aà!

<sup>3</sup> A sī kabindà wa à ghuà bə, là' à yu wa mə à ni mu Mary ñkī mbə, muma bì Jems, ni Joses a bo'ɔ Judas ni Simon aa ε? Bɔɔ bi maà bi bī bāngyè bī sī faà a titīi bī'inè kī ntswe ε?” Bō swòŋ mē laà, ñtigə ntuu yī.

<sup>4</sup> Yesu a swoŋ a mbo bo mə, “Bī ghu'usə ñgàŋntoò Nwī a idigə tsīm, lâ kaa wa'à nii a ala'a bo, kə a ñgwè'ε yu, kə a ndùgə yu bāñnə ghu'usə.”

<sup>5</sup> Tsǒ mə a le ntigə mbə maa ajàn aa, kaa à le ñwa'ǎ innù jī yēyerə jī ghà'àtə ghu ghìrè ñtsyatə ajàn yīi mə à le nnòŋsə mbô mi a atú ñgàŋmighòɔ mbùmtè jī tsu, ñghurə waa.

<sup>6</sup> Ajàn yīi mə bè bī ala'à bi bi le ñwa'à nī àbīintiī tswè aa, a le mburə ntsya Yesu tsi'ī tsyà.

*Ajàn yìi mə Yesu à le ntoo ñgǎnyөгênnù ji a  
abεε aà  
(Mt. 10.5-15; Lk. 9.1-6)*

A le ntigə nlo ŋka karə òdì i nî ànnù Nwí a ila'a ji mɔ'ɔ j̄i mə i le ntswe wa mbèè àla'a bo aà.

<sup>7</sup> Yesu à le ntwon ɲǎɲyɛgənnù ji jya nìghúm òtsò baa, òlɔgìnə ŋka ntoo nî waa bi baa bi baà; nìfa ada'a mbo bo mə ta bo ka mfi'i nî ìzwĩ j̄i bi a ato'o bə.

<sup>8</sup> Nswon a mbo bo mə bæ bo ti ghèe, bo tsuù àyoò tsu lǒ lǒgè, òtsyatə ití jyaa. Nswon mə tâ bo tsuu abaa kə abàà lǒ lǒgè; òtsuu ŋkabə a abàa bo lǒ niɲə bə.

<sup>9</sup> Nswon mə mbə bo tse wɛ'ɛ ibaa mikòrè, lá kaa wa'ǎ itsə'ə ji baa lǒ mma'a bə.

<sup>10</sup> A bú òswon a mbo bo mə, “Bæ nì ghèe ŋkuu a nda ȳi mə nì kuu ghu aa, nì tswé ghu nywe'e a noò ȳi mə ni ka mà'atə a adigə ma ya lǒ ghèè aà.

<sup>11</sup> Bæ nì ghèe a adigə ȳi tsu, bæ mə bə bii mə bi tswe ghu aa, bi tsuu ghuu kwɛrə, òtuu a nyu'ù ànnù ȳi mə ni swonə aa, nì mà'atə waa, nlo ghuu. Bæ mə nì ti fè'è maa adigə, nì bu'utə àbìrè ȳi mə a tswe a mikòrə bu aà, tá tá à bə alènsə a ajàn mə bo tuu ghuu aà.”

<sup>12</sup> Bo tigə mɛ'ɛ ɲghèè ŋka nswonə ni mbo bə mə tâ bo bəɲkə m̄intiì myaa, mma'atə ibi waa.

<sup>13</sup> Bo le mfi'i ìzwĩ j̄i bi j̄i ghà'atə a ato'o bə, òyɔ'ɔ òkàn̄mighòò j̄i ghà'atə ni mighurə, òghurə waa.

*Ajàn ȳi mə Jon Nğàn̄mùrə bə ŋkì à le ŋkwo aà*

*(Mt. 14.1-12; Lk. 9.7-9)*

<sup>14</sup> Mfò Herod à le nyu'u ma juù ìnnù, òlon mə à le si bə aa bon bə b̄i ghà'atə bi b̄urə m̄e nzi Yesu.

Bè bî mɔ'ɔ bi le si tigə nswonə nî mə, “A ni Jon Ngəŋmürə bə ɲkî mə à bù mē m̄biinə niwô. A nî annu yîi mə a ghîrə mə tâ à tswe ni midà' à a ɲghîrə ìnnù jî yěyerə ma jû ghu aà.”

15 Lâ, bè bî mɔ'ɔ bi bāɲnè nswonə ni mə, “A ni ɲgəŋntoè Nwî, Elijah.” Bî mɔ'ɔ bi swonə ni mə, “A ni ɲgəŋntoè Nwî tsǒ ɲgəŋntoo Nwî ji mbii mbii jyâ.”

16 Lâ Herod à yù'ù mē aa, nswonə yîi ɲgaa mə, “Jon wa mə mē le ɲkwyé atû yi aa, à b̄inè mē niwô.”

17 A le ti bə maa noè aa le bon Herod à zwitè mə Jon. A le ɲghîrè bi tswâ Jon, ɲkwerə nniɲ a ndâtsaɲ nlonə Herodias, ɲgwe mumaà yî Philip, yîi mə à le ɲkwerə aà.

18 Jon à le ɲka ghaantə nî Herod, nswonə ghu mbo mə, “O lògə ɲgwe mumaà ghò laa kaa a wa' à kù'ùnè a ni nòɲsè.”

19 Tsǒ mə Jon à le si ghàà ma mùu ajàɲ aa, Herodias à le si lwisè nî n̄tɔɲ ghu nû, n̄lɔɔ nî mânji yîi mə mbə yu tsyâ ghu nzwitə yi, kaa wa' à zî,

20 n̄lonə mə Herod à le si bɔ'ɔ nî Jon, n̄zi mə Jon à le mbə ɲû Nwî, ànnù yi a tsinè. A le ntigə nlogə yi n̄lɔ'ɔsə mə tâ ànnù tsu tsuu yi lǒ ghîrè. A le si doritə a ɲgòɲ b̄inòò b̄itsim a yu'ù ànnù yîi mə Jon à le si swonə aà, ka mə a yi nyu'u, a wa' à nî ànnù yîi mə yu ka ghîrè aa kî kaɲ aà.

21 Lâ a yî mbə ni a ɲjwi yî mɔ'ɔ, Herodias a tswé nî àbwarə a ɲghîrə ànnù ya yîi mə à le si tɛ'ɛ n̄lɔɔ ni a ɲhîrə aà. Mfɔ Herod à le ghîrə àdinà a mbo b̄ikũm bi bo b̄i b̄itamândoo bi, ni

bè bî wè bî wè bii mə bi le ntswe a ala'a Galilea aà, ñloŋ mə à le mbə njwî ñjwê yî aà.

<sup>22</sup> Mu Herodias yî mànɣyè à le ŋkuu zi nnaŋsə mben ikòò tsi'î sigìnè, nú Herod bo bì yî bè bya bii mə à le ntwonə aa, i naŋsə m̀bɔŋ b̀ɔŋ. Mfò Herod a swon a mbo mumànɣye wa mə, “Betə ayoo yîi mə ò kòŋ aa a mbo mə, boŋ mə ka fa a mbo wò.”

<sup>23</sup> Ntigə ŋkaa nswon ghu mbo mə, “Ayoo yîi mə ò betə a mbo mə aa boŋ mə ka ya'a fa, ò bə tɛ'ɛ kòŋ bə m̀bɛ̀ɛ̀ àla'à yà yî m̀fù̀ù̀rè boŋ mə ka kii fa tsi'î fà.”

<sup>24</sup> A swòŋ m̄ə laà aa, mumànɣyè wa a fɛ'è ŋghɛɛ mbetə ndè yî mə, “Mə betə akə ghu mbô?”

A kwi'i mə, “Betə atu Jɔn Nɔ̀gà̀ǹm̀ù̀rə b̄ə ŋkì.”

<sup>25</sup> Mu wa a tigè m̀fɛ'ɛ ñhèè tsi'î ǹt̀t̀t̀, ñzi ŋkuu nswon a mbo m̀fò wa mə, “Mə lòo mə ta ò fa atu Jɔn Nɔ̀gà̀ǹm̀ù̀rə b̄ə ŋkì a m̀m̀m̀ akaŋ, a mbo m̀è tsi'î tsitsɔŋè.”

<sup>26</sup> A ajàn mə à bètə m̄ə atu Jɔn laa, ma yú a ghirè mə tá nú m̀fò Herod ì burə mbi'i bi'i. Lâ, m̀bɛ̀ yîi mə à le mfòò m̀bii a mbo mumànɣyè wa a nsi bè bya bii mə à le ntwonə aa, à le ǹlòò a ŋghirè tsi'î wa ajàn mə à le ŋkà'à mə yu ka ghirè aà.

<sup>27</sup> Mfò wa a tigè m̀burə ntoo ŋú sogyè yî mò'ɔ a titi bii mə bi le si be n̄i yi aa, ñswon mə tá à ghɛɛ nzi n̄i àtu Jɔn. A ghɛè ñkwye atu yi a ndâtsan,

<sup>28</sup> ñlògè ñniŋ a m̀m̀m̀ àkaŋ nzi m̀fa a mbo mumànɣyè wâ. A tigè ñlògè ŋghèè m̀fa a mbô ndè yî.

29 Ngǎnyөгênnù Jон, i yù'ù mê, ñtigə nzi nlògə akú Jон ñtigə ñghεε twinə.

*Ajàñ yïi mə Yesu à le ñjε'ε bê ñtsù'ù ji ntaà àà  
(Mt. 14.13-21; Lk. 9.10-17; Jn. 6.1-14)*

30 Ngǎñntoo Yesu jya i le mbìì ñswon ɲgòn ñnnù tsim jii mə bo le ɲghìrè ɲki ndi'i aa ghu mbô.

31 Bè bî ghà'àtè le si burə ɲkuu ɲkii mfe'ε, a ghirè mə tá Yesu bo bì ɲǎnyөгênnù ji wa'à ni nòò a ɲji mú àyoo burə ntswe tswε. Yesu a tigè ñswon a mbo ɲǎnyөгênnù ji mə, “Nì zi bì'inè ghεε a adigə yïi mə mbə bì'inè tswê ghu tsi'i bì'inè tá mìnntə.”

32 A swon mə laà bo bo tigè ñlo ɲghèè ɲkuu a múm àkànu'u ntoo ɲghεε a adigə yïi mə kaa bè si ghu tswê aa tá tswε ghu tsi'i bo bo.

33 Lá bè bî ghà'àtè le nyə ajàñ yïi mə bo le nlò ɲka ɲghεε aà, ñzi bê bii mə bo ni bu aà, mburə mfe'ekə a mikurə mikurə, ɲkhə ntsyă mbii ɲghεε ntswe wa adigə mə bì Yesu le ɲka ɲghεε ghu aa, mbon tá bo zi ɲkuu ghu.

34 Yesu à tòò mē ɲka mfe'ε wa múm àkànu'u, nyə akùrè bē a tswē wa aghəñə ɲkì mburə ɲgha'a ɲgha'a; a ko mìnɲnè wàà si'i si'i, nlon mə bè bya bi le ntswe tsó mbinjèrè jii mə kaa i si nî ntsèè tswê aà. A le ñtigə nloginə ɲka ndi'i waa nî ñnnù jî ghà'àtè.

35 Ngǎnyөгênnù Yesu jya i yə mə nòò à ghèè mē, ñtigə ntsya ñzi ñswon ghu mbo mə, “Adigə yú à nî àdìgè yïi mə kaa bè si ghu tswê, nòò à kì mē ɲghεε ɲghèè;

36 ghìrə tâ bè bû ghεε waa, ta tâ bo ghεε ηkuu a ifò bo bi a mumè ìla'a j̄i i tswe faa mbèè àdìgè, ònyuu miji ghu nji.”

37 Là Yesu a bânḡnè ḡkwi'i a mbo bo mə, “Nì lɔɔ ayoo mfa tâ bo ji.”

A swòḡ mē laà, bo betè yi mə, “O lɔɔ mə tâ b̄i'ì nanṣə nlogə b̄ifrans ntsù'u ḡkhì ji baa\* ḡghεε nyuu tsi'ì àbaa ni yù ta jε'ε bē bû ghu aa ε?”

38 A bû ḡswon a mbo bo mə, “Nì ghεε nlentè mə nì tswe nì ìbaa ji sɛgə lε?” Bo ghεε nlentè, mb̄i ḡswon ghu mbo mə bo tswe nì ìbaa aa ji ntaà, abo'ɔ ni mbwè mi mbaà.

39 Yesu a tigè ḡswon a mbo bo mə tâ bo ghotè bē bya ḡghìrè tâ bo tswe a ibwen ibwen, a atu ḡgèè.

40 Bè bya bi tigè ḡghotè waa ntswetə a ibwen ibwen, ntswe ni a abwen yì fùùrè ḡkhì yì fùùrè, kě mighum mi ntaà.

41 Yesu a logè ìbaa jya ji ntaà n̄i mbwè mya mi mbaa, ḡḡentə atú yi a ndəḡ, ḡlii aburə, mfa mbi'ikə a mbo Nw̄i, m̄batə ìbaa jya, m̄fa a mbo ḡḡḡyḡgəḡn̄n̄u ji mə tâ bo yatə a mbo bè byá. A lε ḡki nyatə mbwè mya mi mbaa a mbo bè byá b̄itsimè.

42 Bè b̄itsim bi lε n̄ji nyurə.

43 Bi lε ḡghotè abugə ìbaa jya bo bi àbùgə mbwè mya mə bi lε nyatè aa, a lwensè ḡkyè ḡḡh̄um ḡtsò baà.

44 Mbânḡnè j̄i mə i lε ḡkurə ìbaa jya aa, i lε mbə ntsù'ù ji ntaà.

\* 6:37 200 denarii; denarius yì n̄fùùrè à lε mbə ḡkabè ḡḡḡḡàfà'à a atú ḡjw̄i.



*Ajàŋ yïi mə Yesu à le ŋka ntəə ni a atu ŋkì àà  
(Mt. 14.22-33; Jn. 6.15-21)*

<sup>45</sup> Yesu à le mburə ŋghirə ŋgǎŋyөгəŋnù ji jya i bú ñkuu fu wa múm àbaŋ, ñtsya mbïi ñka ntoo ŋghεε a njii ñkì a Betsaida. Bo kà mē aa ntoo ŋghεε aa a swon a mbo bə bya mə tá bo tigə nlo ŋkwεεŋkə waa.

<sup>46</sup> A fà mē filô fyaa, ŋkɔ'ɔ ghεε a atu nta'a a ntsà'atə Nwĩ ghu.

<sup>47</sup> Itugə le mfii ŋkwetə àkànu'u ya wa múm ñkì; Yesu a bāŋnə ñtswe a abεε wa atu nta'a tsi'ï yù yù.

<sup>48</sup> Nyə mə a le ntsyànə a mbo ñgǎŋyөгəŋnù ji jya a tii àbaŋ ya nlon mə àfisə a le si tsysà ñtii nî waa mbinsə ni njimə. A bə mē a ni nòò ñjwi a lô ñka ntəə wa atu ŋkì ñzi ni a mbèε bo. A le ŋka zi aa ŋwa'atə ni mə yu ka zï kwaatə tsysà yi a mbèε bo.

<sup>49</sup> Là ñgǎŋyөгəŋnù ji jya i yè mə ajàŋ yïi mə à le si təə nzi wa atu ŋkì aa, mmòòntə mə à le mbə ŋkù; mburə ntəŋnə mbo'o tsi'ï nì tìi,

<sup>50</sup> ñlon mə ñbɔ'ɔ le ntswa waa.

Là Yesu a burə waŋsə ghàà ñswon a mbo bo mə, “Tswâ ñ ntiì ghuu, ñtsuu kì bɔ'ɔ bē, ñlon mə à ni mè àà.”

<sup>51</sup> A swon mə laa, ŋkɔ'ɔ ñkuu wa múm àkànu'u, àfisə ya a kentə a ntsyâ. A tigə mburə mbə tsi'ï ànnù yî yëyerə a mbo ñgǎŋyөгəŋnù ji jyâ,

<sup>52</sup> ñlon mə, kaa bo le ŋwa'à ñji'ï ànnù yî yëyerə yî mɔ'ɔ ya mə Yesu à le ŋghirə aa zï, a ajaŋ yïi

mə a le je'ε bē bya nī ìbaa jya aà; bi le mfiì atú yaa!

*Ajàŋ yīi mə Yesu à le ŋghùrə ŋgàŋmighòò a Gennesaret aà*  
(Mt. 14.34-36)

<sup>53</sup> Yesu bo bì ñgǎŋyøgênnù ji bo le ntoo ŋkì wa ŋghèè m̀fε'ε a Gennesaret, ñtiŋnə akànu'u ya a aghəŋə ŋkì.

<sup>54</sup> Bo ghèsè mē ñghèə kì fè'è wa múm àkànu'u, bə burè ñyə Yesu ñzi.

<sup>55</sup> Bə le si ntigə ŋkhənə ŋkarə nī àla'a ya bo bi a mbù'ù ma yá ñtsim, ñlɔgə nī ñgàŋmighòò jyaa, m̀be'e a nī m̀kùù ñzi nī ju ghu mbo a nī ñgòŋ idigə tsim jīi mə bi le nyu'u mə Yesu à tswe ghu aà.

<sup>56</sup> A nī ñgǔŋ idigə tsim jīi mə Yesu à le ghèè ghu aa, a ìla'a, a múm ìla'a ké a ifò aa, bə bi le si lɔgə nī ñgàŋmighòò ñzi nī ju a nsàanə m̀taa, m̀bu'u nī m̀bo ghu mbo mə tâ à ma'atə tâ ñgàŋmighòò jya ì ghəsə mbô myaa mmɔontə tsi'ì àtsəŋ atsè'ê yi. Ñgòŋ bə bitsim bīi mə bi le mmòòntə yi aa bo le ntīi.

## 7

*Ajàŋ yīi mə Yesu à le wenə baFarisai nloŋ nòŋsè bità bi b̄ftaà byaa aà*  
(Mt. 15.1-9)

<sup>1</sup> BaFarisai bo bì ñgǎŋndì'ì nòŋsè jī m̀ɔ'ɔ jīi mə ì le nlo a Yerusalem nzi aa, le nzi ñghotə a mbèε Yesu.

<sup>2</sup> Bo bo tswè mē, bo yê ñgǎŋyøgênnù Yesu jī m̀ɔ'ɔ ì jī nī m̀bo m̄i m̄i le ŋwa'à laà, ma la a bə

mə kaa bo ɛ ɲwa'ǎ mbô myaa si'î ɲyonɔ a ajən yîi mə baFarisai ɛ si lòò mə bì ka nsi'i aà.

<sup>3</sup> Nlon mə kaa mbə baFarisai, bo bì baYuda bitsim kaa mbə bo wa'à ji ti ghê mə bo si'î mbô myaa, ɲyonɔ aa ni nòɲsə bità bi bitaà byaa.

<sup>4</sup> Bεε mə bo yi ɲki mbii a mitaa, kaa bo wa'à lò mbii ɲji ti ghê mə bo si'i nû jyaa mə tâ ì laa. Bìnòɲsə bì ghà'atè bì mɔ'ɔ bi kî mbu tswe ghu mə bo ɛ si yònɔ, tsi'î tsǒ nnànɲsə nsi'î ndɔɲ ji nò ghu, ni bantòò bo bì ɲjoo nnîɲ ɲjoo jii bi nanɲsə nî atii bronze aà.

<sup>5</sup> BaFarisai bya bo bi ɲgǎɲdì'i nòɲsə jya bô yè mē laà aa, mbetə Yesu mə, “A ghîrê àkè kaa ɲgǎɲyɔgənnù jô wa'à nî nòɲsə bità bi bitaà bi'i lèè, mbaɲnə ɲji tsi'î tì sî'î nî mbô myaa mi laa aa ɛ?”

<sup>6</sup> A kwi'i mə, “Nɲànntoò Nwî Yesaiah à ɛ nyə aa tsi'î sigìnè ɲɲwà'ànə annù yîi mə Nwî à ɛ nswon ɲlon ɲgaà yùù aa, bǔ ɲgǎɲabagilè, mə, ‘Bè buà, bi ghu'usə nî gha aa tsi'î nî ighon ntsǔ jyaa,

lâ mîntii myaa bāɲnè ntswe a ndisyà;

<sup>7</sup> Bo mii nî gha laa tsi'î àdànɔ àdànɔ ɲlon mə bo bāɲnè ndi'i bə bìnòɲsə bi bē tsǒ ndi'î jyâ!’

<sup>8</sup> Nî mà'atè ndi'î Nwî, mbaɲnə ntswa nòɲsə bə a tìnsə.”

<sup>9</sup> Yesu a bú nswonɔ a mbo bo mə, “Wâ nî nanɲsə nzi a ntuu nìlèè ndi'î Nwî tǎ bāɲnə ki lèè nî nòɲsə ghùù!

<sup>10</sup> Moses à lɛ nswonɔ mɔ, 'Ka yu'unɔ taà ghò bo maà gho.' Nki mbu nswonɔ mɔ, 'Nù yii mɔ à bègìtɔ taà yi kě ndè yi aa, a ku'unɔ mɔ tâ bì zwiɔ yi.'

<sup>11</sup> Lá nì bânɔnɛ nswonɔ nî yùu nɔaa mɔ nìbɔ nù a swonɔ a mbo taà yì kè ndè yì mɔ, 'Wa àyoo yii mɔ boɔ mɔ fa nkwètɔ gho ghu aa a nì Corban,' (mala a bɔ mɔ mɔ fà mɔ a mbo Nwî)

<sup>12</sup> bɔɔ boɔ kaa à sî nî nkwètɔ taà yì, kě ndè yi bù ntswe.

<sup>13</sup> Ma mùu ajàn, nì bwesɔ aa nìghàà nì Nwî, nlonɔ nɔnsɛ ghùu yii mɔ nì dî'ì nì a mbo bè aà. Nkii nɔghirɛ nì ìnnù ji ghà'atè jì mɔ'ɔ jii mɔ i bɔ tsɔ ma jù aà."

*Njoo jii mɔ i ghìrɛ nì mɔ tâ nù tâ à tsuu laa àà (Mt. 15.10-20)*

<sup>14</sup> Yesu a bù ntwonɔ bɛ bya nswonɔ a mbo bo mɔ, "Bù bitsim nì yu'utɔ nì annù yii mɔ mɔ swonɔ aa, tâ à laa a atu bù.

<sup>15</sup> Kaa àyoo yì tsu kaa a sî a abɛɛ tswê mɔ nìbɔ nù a ji a kuu nɔghirɛ mɔ tâ à tsuu laa; lá a nù aa a bânɔnɛ nɔghirɛ nì ìnnù ji bì jii mɔ i lò ghu ato'o mɔ'ɛ aa mɔ à tsuu laa. [

<sup>16</sup> Nù yii mɔ à tswɛ nî ìtɔnɔnɛ a nyu'u annù aa, tâ à yu'u annù yii mɔ mɔ swonɔ aà."]

<sup>17</sup> A mà'atè mɔ bɛ bya nlò nkuu nɔghɛɛ a mùm nda, nɔgǎnyɛgɛnnù ji i betè nji'ì nìghàà nì nǎnaa ma nù ghu mbô.

<sup>18</sup> Bô bètè mɔ aa, a swonɔ a mbo bo mɔ, "Ma la a bɔ mɔ kaa nì sǎ yùu nɔaa kì nyu'u aa ɛ! Nì sî

zi mə ayoo yïi mə a lò bə a abεε ηkuu ni a nu ηù aa, kaa mbə a wa' à yi ghirè mē à tsuu laa aa ε?

<sup>19</sup> Nlonj mə kaa a sî aa ghu ntii kuu; a bânjə ηkuu aa ghu ato'o, i kii bū tsyă mfε'ε fu." (Ma mùu ajàn à le nswonj mə wa mîji mîtsim mi laà, ηku'unə a nî.)

<sup>20</sup> A bú nswonj mə, "A ηù aa a sîj njoo jii mə i fε'è ghu nù aà, ηghirə ni mə tâ à tsuu laa.

<sup>21</sup> Nlonj mə innù jî bi tsim i lò aa a múm ntii ηù mfe'ε: Nwà'atê innù jî bi, ànnũ ajirè, iyèrê, nzwitè bè, ànnũ mâghàbè,

<sup>22</sup> nyè'ètê njoo bê; àbî'intii, mbwè'èsə bè, ìbuurənnù, àghè'ènnè, nswonjê innu jî bi a atu bè; ηjee nù, nî ìjîjtə innù.

<sup>23</sup> Innù jî bi mà jù tsi'î tsim i lò aa a nu ηù, a múm ntii yu, mfe'ε nsîjə nî ηù, ηghirə ni mə tâ à tsuu laa."

### *Abîintii mângyε baSirofonisia*

*(Mt. 15.21-28)*

<sup>24</sup> Yesu a le nlò ηghεε a mbî Tai bo Sidon. A ghèè mē ghu, ηkuu ntswe a múm nda yi mò'ɔ, kaa wa' à lòò mə tâ bə zi; lâ a bânjə ntsyanə a ηghirə mə tâ bì tsuu lõ zi.

<sup>25</sup> Mângyè yî mò'ɔ yïi mə mù yi yî mângyè à le ntswe nî àzwî yî bi a ato'o yu aa, à le nyu'u mə Yesu à tswe wa ndâ. A yù'ù mē, mburə mfe'ε nzî a mbèε Yesu, ηwo ghu mikòrè.

<sup>26</sup> Mângyè ma ghú à le mbə mângyε Grikia, yïi mə bi le njwe aa a ala'a Sirofonisia. A wò mē a mikòrə Yesu aa, mbu'u mbo ghu mbo mə tâ à fi'i azwî yî bi ya a ato'o mù yî wâ.

27 Yesu a swon ghu mbo mæ, “Lèə tâ bì foo nje'ε bɔɔ ya'a, nlon mæ kaa a sɪ ku'unè a nlògê àbaa bɔɔ mbànjè nìma'a a mbô mbû.”

28 Lâ Màngyè wa a kwi'i ghu mbo mæ, “Ïñə, Mmà'àmbi, lâ tsi'ï m̀bu j̄i mæ i nòjè a nji'ï àtətè aa, i k̄i mbwεε n̄i ìnùgə abaa bɔɔ bya nji.”

29 Yesu a tigè ñswon ghu mbo mæ, “Nlon mæ ò nànsə nghàà ma mùu ajàn aa, tigè nlǒ nghèè gho mbà. Wâ demon wa a mà'àtè mæ mu ghò wâ.”

30 A yù'ù mē laà aa ntigè nlo mb̄i yi a ndùgə yu. A bì mē ñkuu a nda, nyə mu wa a n̄ñ a ìkuu, le bon demon wa a fè'è mē ghu ato'o.

*Yesu A ghùrê àkwo atu ȳi mæ a le ñki mbə ti ghàà aà*

31 Yesu a le ntigè nlo wa mbù'ù àla'a Tai ñghεε ntsya a ala'a Sidon, ñghεε a ñkì miyaa Galilea, nlo ghu ñghεε ntsya a mbù'ù àla'a Dekapolis.

32 A kà mē aa ntsya ghu, bi z̄i n̄i j̄u ȳi mò'ɔ mæ àt̄u yi a le ñkwo, a k̄i m̄mii n̄i ñghàa k̄i kan, m̀bu'u mbo a mbo Yesu mæ tâ à n̄nsə mbô mi ghu nu ñghùrè yi.

33 Bi swòn mē laà aa, Yesu a logè ñu wa bo yu mà'àtè àkùrè bē ya ñghèè a adigə dàn, bo yu ghèè mē aa, a ññ b̄isweb̄ibo bi ghu itòñnè, ñtwutə m̄itwye a abo yu, m̄m̄ontə aləə ñu wa ghu;

34 ñj̄entə mi'ï mi ñka lii aburə, ñtsaa n̄u ȳi, ñswon a mbo ñu wa mæ, “Efata”, ñswon aa mæ, “ña'anê!”

<sup>35</sup> A swòṅhè mē laà aa, itôṅṅhè ṅû wa i burè ṅṅa'anə, àlèè yi a kî mburə mfəɛɲkə, a ghaà tsi'í sigìnə.

<sup>36</sup> Yesu a swoṅ a mbo bə bya mə tá bo tsuu a mbo ṅù tsù lǒ swoṅə. Lâ a yi nswoṅ mə tá bo tsuu ki swoṅə aa, bo bâṅṅhè ṅku'usə ṅghèè bə nì m̄bīi a kè'ènə a mbo bə bī mɔ'ɔ.

<sup>37</sup> Annù a lə mburə ntsya bə b̄tsim b̄i mə bi lə nyu'u aa, bo tigè ṅswoṅə n̄i mə, “A fà'à mē m̄buu innù tsi'í tsim, ṅki nnaṅsə mfa'a; ṅkii ghìrə n̄i mə tá ìkwotu ì tigə nyu'u n̄i innù, ṅghìə n̄i mə tá b̄itighàà b̄i ghaa!”

## 8

*Ajàṅ ȳi Yesu à lə n̄jɛ'ɛ b̄ə ṅtsù'ù ji n̄ikwà àà  
(Mt. 15.32-39)*

<sup>1</sup> A lə mbə n̄i ṅjwi mà jya, ṅnòò bə i bú m̄boontə ghu mbèè. Kaa àyoo n̄iji ȳi tsu kaa a lə ṅwa'à a mbo bo tswé a n̄j̄. Yesu a twôṅ ṅgǎṅyḡḡnnù ji nswoṅ a mbo bo mə,

<sup>2</sup> “Mə ko m̄il̄ṅṅhè bə bú ṅl̄oṅ mə bo tswè mē bi'i bo ts̄its̄oṅ n̄jwi ji tarə kaa wa'à n̄i àyoo ȳi j̄i tswé aà.

<sup>3</sup> Mbə mē swoṅ mə tá bo lo ṅghèèṅkə a m̄la'a bo n̄i ṅj̄i boṅ bo ka ghìrə ghèè wòkə a m̄an̄j̄i, ṅl̄oṅ mə bi mɔ'ɔ a tit̄i bo bi lo aa a sà'a agha'à aà.”

<sup>4</sup> ṅgǎṅyḡḡnnù ji jya i betə yi mə, “Mbə bi naṅsə ṅl̄ogə abaa aa fə fàa atu nta'a m̄iwèè m̄iwèè a n̄jɛ'è ṅdùù bə waà ghu aa ɛ?”

<sup>5</sup> Yesu a betə waa mə, “N̄i tswe n̄i ṅkya abaa aa Ji s̄ogə aa ɛ?”

Bo kwi'i mə, “ji s̄ambaà.”

<sup>6</sup> A tigè òswonj mē tā ònòò bē wa ò tswe a nsyē. Bì tswe mē, a logè òbaa jya jì sàmbaa, òtsa'atē Nwī, mbatē mfa a mbō ògǎnyəgənnū jì jya mē ta bì yatē a mbo bē byā.

<sup>7</sup> Bo le òkì ntswe nī m̀b̀umtē mbwē mī kē'əkē mī m̀'ò; Yesu à nìj mē mbɔɔnə ghu, nswonj mē tā bì òkì nyatē a mbo bē byā.

<sup>8</sup> Bo le òjì nyurē; bì bwēē àb̀ugè miji ya, òbà'a abaa jya bo bì òsà'a mbwē jya, ò luu nī òkyē jì sàmbaa.

<sup>9</sup> Bē bya b̀tsim le mbē tsi'ì tsǒ ntsu'ù jì nìkwà.

<sup>10</sup> Yesu à le ntigē nswonj mē tā bo lo òghèèj̀kè waa, m̀burē ntigē òkuu a m̀m̀m̀ àkànu'u bo bì ògǎnyəgənnū jì òghēē a mbu'ù àla'a Dala-manuta.

*A àjàj yì mē baFarisai bì le sì lòò a nyē àlènsè aà*

*(Mt. 16.1-4)*

<sup>11</sup> BaFarisai le nzi òtsi'i Yesu bo bo kà òswuɔnə bo lòò òkwà'ànə yu, òswonj ghu mbo mē tā à ghìrē alènsè yì mē a lo a aburē aa tā d̀i'ì mē Nwì à tswe bo yu.

<sup>12</sup> Bō swònj mē laà, a naɔsè òso ntii yì, a tsaà nū yì, m̀betē mē, “Bē bú bì lòò alènsè aa a ya ē? Mē swonj a mbo bù tsi'ì ànnū ǹk̀onj mē kaa mbē mē wa'ǎ alènsè yì tsu a mbo bù bē bí faa ògù'ù d̀i'ì.”

<sup>13</sup> A swònj mē laà, m̀ma'atē waa, mbu ǹl̀ò òghēē òkuu yì fu wa m̀m̀m̀ àkànu'u, òtoo òghēē a njii òkì.

*Mbē'è àbaà baFarisai bo bì yì Herod*

*(Mt. 16.5-12)*



14 Ngǎnyөгѐnnù Yesu jya i ɛ nli'ìnè a nlògê àbaa; nyə mə bo ɛ ntswe tsi'i nî àbaa yî fùùrè wa múm àkànu'u.

15 Yesu a lɔgìnè ñka di'itə nî waa nswonə ni mə, “Nî ka ntsyesə nî ghuu, ñtsee nî àtú yuu nlonə mbè'è àbaà baFarisai bo bì yî Herod.”

16 Bo tigè ñlɔgìnə ñka ñghaa bo ni bo, ñswonə ni mə, “A swonə laa nlonə mə kaa bi'inè sî nî àbaa tswé aà.”

17 Yesu à ɛ nzi annù yîi mə bo ɛ si ghàà aà, mbetə waa mə, “Nî bù ñghaa àkè, mbu nswonə ni mə nî sî nî àbaa tswé aa ɛ? Nî burə tì zi, kè nyu'u tâ à laa a atu bù ɛ? A atú yuu laa a fî àkè ɛ?”

18 Nî tswé nî mi'i aa kaa wa'à nî idìgè yê aa ɛ? Kè nî si innù nî itòñnè juu yu'u ɛ? Kè kaa nî si annù kii mbu ñwa'atə ɛ?

19 Mè kî bàtê ìbaa jya ji ntaà mfa wa mbo bè bya ntsù'ù ji ntaà aa nî bwèè ìbà'a abaa jya i luu aa nî ñkyè ji sөгə aa ɛ?”

Bo swonə mə, “Nîghúm ntsò baà.”

20 A bú mbetə waa mə, “Mè kî bàtê ìbaa jya ji sàmbaa mfa wa mbo bè bya ntsù'ù ji ñkwà aa, nî ghotè ìbà'á ji i kî ñluu aa nî ñkyè ji sөгə aa ɛ?”

Bo kwi'i ghu mbo mə, “Ji sàmbaà.”

21 A tigè mbu mbetə waa mə, “Kaa nî wa'ă annù yî tsu ghu kî nyөгə nzi aa ɛ?”

*A àjàñ yîi mə Yesu à ɛ ñghùrə mfè'ènnè a Bethsaida aà*

22 Bo le nlò ñghεε a Bethsaida. Bo ghèè mē ñkuu ghu, bè bî mɔ'ɔ bi zi nî mfè'ènè ghu mbo, m̃bu'u mbo ghu mbo mē tâ à mɔɔntə yî.

23 A tswâ àbo mfè'ènè wa, ñlogə yî bo yu fε'è wa m̃m àla'à. Bo yu fè'è mē ñghεε, a tutè m̃twyε ghu mi'i, ñnɔɔsə mbo mi ghu, m̃betə ghu mbo mē, “O yə ayoo yï tsu aa ε?”

24 A ηentè mi'ï mi a ñdəɲ, ñswon mē, “Mə yə bē, lâ bi b̃añnè m̃bə bə tsi'ï tsɔ̃ it̃i j̃ii mē i təə ñghεε.”

25 Yesu a b̃u ñnɔɔsə m̃bô mi ghu mi'i, m̃fè'ènè wa a naɔsè ñsantə mi'ï mi ñlii idigə ghu, mi laa, a yê ñjoð tsim tsi'ï sigənè.

26 Yesu a swon ghu mbo mē tâ à lo ñkwεε ghεε yî a ndugə yu, m̃bu nswon ghu mbo mē, “Bεε ò t̃i kwεε, ò tsuu a m̃m àla'a b̃u kuu.”

*Ajàɲ ỹii mē Peta a le nswonə a η̃u ỹii mē Yesu à ni ghu àà*

*(Mt. 16.13-20; Lk. 9.18-21)*

27 Yesu à le mbù ñlo bo bi ñg̃ɔɲyɔg̃ənnù ji ñka ñghεε a ila'a Kaisaria a mbù'u Filippi. Bo kà mē aa ñghεε, a bet̃ə ñg̃ɔɲyɔg̃ənnù ji mē, “Bě swonə ni mē mē bə aa wo aa ε?”

28 Bo kwi'i ghu mbo mē, “Bè bî mɔ'ɔ bi swonə ni mē ò ni Jon Ñg̃añm̃urə b̃ə ñk̃i, b̃i mɔ'ɔ bi swonə ni mē ò ni Elijah, b̃i mɔ'ɔ bi swonə ni mē ò ni ñg̃añntoð Nw̃i ỹi mò'ô.”

29 A b̃u m̃betə waa mē, “Lâ ñi sw̃on yuu ñgaa mē mē laa m̃bə wo aa ε?”

Peta a kwi'i ghu mbo mē, “O ni Kristo, Ayo'ò Nw̃i wâ.”

<sup>30</sup> Yesu a tigè ñkwantə waa, nswon mə tâ bo tsuu a mbo nù tsù lö swonə.

*Ajàñ yïi mə Yesu à le ñghàà ñlon ñgi'i yïi yu ka yə i kwo aà*

*(Mt. 16.21-28; Lk. 9.22-27)*

<sup>31</sup> Yesu à le ntigə nloginə ñka tɔ'ɔtə a mbô ñgǎnyəgənnù ji mə Mu Nù à tswe nì ñyê mbuu ñgi'i jì ghà'àtə. Bità bi ala'a nì bìlìi bi ñgǎñmà'a Nwĩ, bo bì ñgǎñndì'i nòñsə ka yĩ tuu yi. Bi ka yĩ zwiətə yi, lâ tâ yù bu yweenə nıwo a nñim njwi ji tarə.

<sup>32</sup> A le nanşə nswon ma yuù ànnù aa mə tâ à fe'ε nlaa a atu bo. A swon mē laà, Peta a logè yi bo yu ghêntə, a loginè ñka ñghaantə nñi.

<sup>33</sup> Lâ Yesu a bəñkə yi nlii nñim, ñyə ñgǎnyəgənnù ji, ñghaantə Peta, ñswon mə, “Tsyă mbìi a nñim mə mbâ, Satan! Nlon mə kaa ò si aa nñim Nwĩ təə, ò bəñnə ntəə a nñim bə.”

<sup>34</sup> Yesu à le ntigə twon nnòò bə bya a bə'ɔ nî ñgǎnyəgənnù ji bi zî ghu mbèè, a swon a mbo bo mə, “Mbə nù tsù à ka nɔɔ a ñka nyonə a nñim mə, à tuù ibìi nù yi, mbe'e ati bəñnə bəñnə yi ñka yonə nàá.

<sup>35</sup> Nlon mə nù ñtsim yïi mə a lòɔ a nyweensə ibìinú yi aa, à ka bəñnə bwe; lâ nù ñtsim yïi mə a lòɔ a mbwê ibìinú yi nlon ñkwitú gha aa, kə ñlon ntoo yì ñsiginè ya aa, a ka bəñnə yweensə.

<sup>36</sup> Mbə a kwetə ñù tsù aa nî àkə mə mbə a tswe nî mbi yũ ntsim mbañnə mbwe ntswêntîi yĩ aa ε?

<sup>37</sup> Kə mbə nù a fa aa àkə ñkwensə ntswêntîi yĩ ghu aa ε?

<sup>38</sup> Mbə ɲù tsù à ka ndirə atu nlon ɲgaà yà, kè nlon ànnù yí mə mə swonə aa, a titì bə bú fàa ɲgù'ú mbi yu mə i tuu Nwí, bo bì nìwàà ni bə bù bii bì ghìrə innù jì bì aa, bon Mu ɲù à ka yí kii dirè nî àtu nlon ɲgaa yí a noò yí mə à ka yí bú bì a mum nìgha'a ni Taà yí bo bì baangel bii mə bì laa mmànjsè aà.”

## 9

<sup>1</sup> Yesu a bú nswon a mbo mə, “Mè swon a mbo bù tsi'í ànnù nî ɲkon mə bə bí mɔ'ɔ bi tswe faà mə kaa bo ka yí wa'à kwo ti ghə mə bo yè mē ànnù nifò Nwí a zì tsi'í nì àdà'à.”

*Ajàɲ yí mə Yesu à lɛ mbəɲkə yi ntigə ɲweenə aà*

*(Mt. 17.1-13; Lk. 9.28-39)*

<sup>2</sup> ɲjwi i tsyà mē ji nto'o, Yesu a logè Peta, ni Jems, a bɔ'ɔ ni Jon bo bo kɔ'ɔ ɲghèè a atu nta'a yí syà yí mɔ'ɔ, ntswe ghu tsi'í bo bo. Nù yí i bəɲkə a nsi bo,

<sup>3</sup> ìtsè'ê ji i bəɲkə n̄tigə ɲweenə tsi'í ɲwèènè, n̄tigə mfu'u ni mə buu, m̄fu'u ntsyatə ajàɲ yí mə mbə ɲù tsù fàa mbi a ghìrè ìtsè'è i kâ m̄fu'u aà.

<sup>4</sup> ɲgǎɲyogènnù ji jya i yê Elijah bo Moses bo zì ɲka ɲghaanə bo bì Yesu.

<sup>5</sup> Peta à yè mē laà, nswon a mbo Yesu mə, “Rabbi, a bɔɲ mə bí'inè tswe faà aà. Tâ bí'í ghurə m̄ntàn mi ntarè, tâ yí fùùrè ì tswe a mbo wò, yí mɔ'ɔ ì tswe a mbo Moses, tâ yí mɔ'ɔ ì tigə ntswe a mbo Elijah.”

6 Peta à le nswon ma mùu ajàṅ aa nlon mə nìbɔ'ɔ ni le nnaṅsə ntswa waa, kaa a wa'a annù yìi mə mbə yu swon aa bù nìzi.

7 Bo ghè mə ki yə mbà'à i fe'è ṅkusə waa, ṅjì ṅù i fe'è wa mùm mbà'à ṅswon mə, “A ni Mú ghà yì mbàṅnè yìi mə mè kòṅə aa à ghulà; nì ka nyu'unə nii.”

8 Bo yù'ù mə ṅjì ya aa, ṅkarikə waa, ṅlii idigə, la kaa wa'à ṅù dāṅ bù ṅyə ntsyatə Yesu yìi mə à le ntswe bo bo aà.

9 Bô lò mē wa atu nta'a ṅka nsigə, Yesu a swon a mbo bo mə tâ bo tsuu annù ya mə bo ghìrə nyə aa, a mbo ṅù tsù lǒ swon bē, ṅywe'e a ni nòò wa yìi mə Mu Nù à ka yì yweenə ni nìwo aà.

10 Bo le nyu'u annù ya mə Yesu à le nswon aa, a kî ṅtigə nlwì'i tsi'ì a mbo bo. Lâ bo le mbàṅnè ṅtigə mbetə nî waa bo ni bo mə, “ṅjì'ì ṅyweènə nìwo, ì bə aa àkè le?”

11 Bo le mbetə Yesu mə, “ṅgāṅndi'ì nòṅsè i swonə ni mə Elijah à tswe nì m̀fòò nzi ya'a aa a ya?”

12 A swon mə, “A nî ànnù nìṅkonè, Elijah à ka fòò zì a ntsisə innù tsimè. Lâ nì ki ṅwa'atə mə àṅwà'ànè Nwì a swonə ni mə Mu Nù à ka yì yə mbuu ṅgì'i jì ghà'àtè tâ bè tuu yi. Nì mò'òntə mə a swonə laà aa a ya?”

13 Lâ mè swon a mbo bù mə wa Elijah à leè nzi, lâ bè bāṅnè ṅghìrə ghu nu a ajàṅ yìi mə bo kòṅ aà, tsi'ì a ṅgṅṅ ṅgṅṅ wa ajàṅ yìi mə àṅwà'ànè Nwì a le nswon nlon ṅgaa yì aà.”

*Ajàŋ yïi mə Yesu à ɛ ghùrə mûmbâŋnè yïi mə  
à ɛ ntswe nî àzwï yï bi aà*

*(Mt. 17.14-21; Lk. 9.37-43)*

<sup>14</sup> Bo sîgè mē ñtsi'i ŋgǎŋyøgēnnù Yesu jya jï mò'ɔ, ñyè mə nnòò bē yï ghà' à ñgha'a i ɛ ntswe bo bo, ñgǎŋndi'i nòŋsè i betə nî ñnnù a mbo bo, bo bo swûŋnè.

<sup>15</sup> Bè bya bi ghè mē mə bi ki lèntè, ñyè Yesu, ànnù a tsyá waa bo burè ñkhə ŋghèè a ntsà'atè yi.

<sup>16</sup> A betè waa mə, “Nì swûŋnè aa nî ànnù akə bu bo aa ɛ?”

<sup>17</sup> Nù yï mò'ɔ a titi bo a kwi'i mə, “Ndi'innù, mē ghìrə nzi ni mú ghà a mbo wò, ñlon mə à tswè nî àzwï yï bi yïi mə a ghìrè mə tâ à tsuu ki ghàà.

<sup>18</sup> Azwï yï bi ya a yi ntswa yi aa, a ma'à yi nsyè, ŋghìrè àjwò'ò a ka mfe'ɛ ghu ntsù, a tigè ñkurə nî mìsɔŋ mi, nù yï tsim i tētè. Mè ghìrə nswon a mbô ñgǎŋyøgēnnù jo jù mə tâ bo fi'i azwï ya ghu ato'o kaa bo wa'á mfi'i zî.”

<sup>19</sup> Yesu a swon a mbo bo mə, “Oò, bù, ñwaa ni bē bii mə kaa bi sî nî àbiintii tswé! Mè ka tswè bi'inè i ywe'e aa a noò àkè aa ɛ? Mè ka ki tswa ntii gha nlon ŋgaa yùù i ywe'e aa a noò àkè aa ɛ? Zi mfa ñ mu wa a mbo mè!”

<sup>20</sup> Bè bya bi yu'u, nzi mfa mu wa ghu mbô. Azwï ya a ghèsè mē ghèè ki yè Yesu, mburə ntswa mu wa ntsigè, a wô a nsyè, ntigè mbinke ghu, àjwò'ò a fe'è ghu ntsù.

<sup>21</sup> Yesu a betə ta bi mu wa mə, “Nìghòò nù nî tswè mē ghu nu aa ìlòò ji sègə?”

A swonj mə, “Nloginə a mûŋkhê.

22 Azwĩ yĩ bi yù a burè mə nloɔ a nzwitə mu ghù tsi'ĩ a nĩ ñgàà jĩ ghà'atè, ñtswa mma'a ni a mum mɔ'ɔ bo bi a múm ñkĩ. Tsò'ò tsò'ɔ Taà, m̀bè ò zĩ ñghìrê ànnù tsu, ò kô mìlìŋnè yĩ'ĩ, ñkwetə yi'ĩ.”

23 Yesu a swonj ghu mbo mə, “O swõŋ bə mə, ‘M̀bè ò zĩ ñghìrê ànnù tsu!’ Kaa m̀bè ànnù yĩ tsu a wa'à ñù yĩ mə à ñŋ ntìi yi a nu Nwĩ aa tsyà bə.”

24 Ta bi mu wa a burè ñtɔŋnə ŋghaa tsi'ĩ nìtì ñswonj mə, “Wa mè ñŋ ntìi gha a nu wò, lá kaa àbìintìi ya kaa a wa'à kù'ù, kwetə ghá ta mè ku'usə nnìŋ ntìi gha a nu wò.”

25 Yesu a yə ñnòò bə wa i ka nzwunə nzi ghu mbèè, m̀burə ŋwenə azwĩ yĩ bi ya, ñswonj ghu mbo mə, “Wò, àzwĩ yĩ mə a ghìrè ni mə tâ mu ghù à tsuu ki ghàà, ñki ñghìrə mə tâ àtù yi kwo aa, mè swòŋ a mbo wò mə ta ò fɛ'ɛ ghu ato'o, ñyi tsùù ghu nu burə bũ kuu kuu.”

26 A swòŋ mē laà, àzwĩ ya a yə'è, ñnanjsə ntsigə mu wa tsi'ĩ nì m̀tìi, m̀fɛ'ɛ ghu nú. Mu wa à tigè m̀bè tsò àku ñù. Bè bĩ ghà'atè bii mə bi lɛ nyə yi aa, bi lɛ nswonj mə, “A kwò mē.”

27 Lá Yesu a tswá àbô yi, ñŋɛɛ yi m̀biinsə, a biinè ñtəə.

28 Yesu a tigè ñlo ñghèè ñkuu a ndá, à kùù mē bo bi ñgãnyəgənnù ji tswé tsi'ĩ bò bo, bo betə ghu mbo mə, “A ghìrə ñghìrə akə kaa bĩ'ĩ wa'á mfi'ĩ azwĩ ya zĩ aa ɛ?”

29 Yesu a kwi'i mə, “Kaa m̀bə bi wa'ǎ mbuu azwǐ ma yū nī àyoo d̀an̄ fi'i ntsyàtə̀ atsà'atè Nwǐ.”\*

*Ajàn̄ yǐ mə Yesu à lə mbù ñghaa nlon̄ annù n̄wó yǐ aà*

*(Mt. 17.22-23; Lk. 9.43-45)*

30 Bo lə mmà'atè adigə ya, ñlo ñghèè ñtsya a m̀m̄m̄ àla'a Galilea. Kaa Yesu à wa'à k̀on̄ mə tá ñù tsù à zi

31 nlon̄ mə à lə si d̀i'ì ñnnù a mbo ñgǎnyəgə̀nnù ji aà; ñswon̄ə ni a mbo bo mə, “Bi ka fa Mu Nù a mbo b̀è tá bi zwitə yi, bε mə bi zwitə yi bon̄ a ka bú b̀innè fu n̄wo a n̄j̄m̄ n̄wi ji tarè.”

32 La kaa bo lə ñwa'ǎ n̄ji'ì ànnù ma yū mə à lə ñka d̀i'ì aa zǐ, la mbàñnè m̀bo'ɔ ni a mbet̄ə yi.

*Abetè ñlon̄ Nù yǐ mə à k̀'ɔ ntsirə aà*

*(Mt. 18.1-5; Lk. 9.46-48)*

33 Bo zǐ m̄ə ñywe'e a Kapernaum, ñkuu ntswe a m̀m̄m̄ ñda, Yesu a betə waa mə, “Ni ghìrè ñghaa aa ànnù akə a m̀an̄j̄i aa ε?”

34 A b̀etè m̄ə aa, kaa bo wa'à waa b̀an̄nè ñghaa nlon̄ mə bo ghìrə ntswe a m̀an̄j̄i ñghaa nswùñnè bo ni bo, ñlɔɔ nī ñzi ñù yǐ mə à k̀'ɔ ntsirə a tit̄i bo aà.

35 Yesu, a tswé a nsyε, ñtwon̄ ñgǎnyəgə̀nnù ji jya nigh̄m̄ ñtsò baa, nswon̄ a mbo bo mə, “Nù yǐ mə a lòô a mb̄ə ñtsyàmb̄i aa, à tswé ni mb̄əñ i tigə bə nlwǐ'ìnj̄im̄ a tit̄i b̀è b̀ītsim̄, ñki ntswe nī m̀bə ñgàñàfà'á a mbo b̀è b̀ī tsim̄è.”

\* 9:29 Ìdigə aṅwà'ànè j̄i m̀'ɔ i k̀'ùsè nī yuà: “bo b̀ī ñsǐ'isə nu t̄i j̄i”



<sup>36</sup> A swòŋ mē laà, òlogə múnkhə nte'ε a titìi bo, òηεε mu wa ntukitə a mbo yu, òswon a mbo bo mə,

<sup>37</sup> “Nù òtsim yìi mə à kwèrə múnkhə yì tsù tsò ghuà nî ìkǔm gha aa, à kwèrə aà ghâ. Nù òtsim yìi mə à kwèrə gha aa, kaa à sî aa tsi'î gha kwèrə, à ki òkwèrə aa yu wa yìi mə à lε ntòò ghâ aà.”

*Nù à bə tsuu annù yì'inè ki tuu bon à bìi àà òjìm yì'inè*

*(Lk. 9.49-50)*

<sup>38</sup> Jon a swonə a mbo Yesu mə, “Ndì'innù, bì'î ghìrə nyə òù yì mɔ'ɔ a fi'î ni ìzwǐ jì bì a ato'o bè nî ìkǔm gho, bì'î tsu'unè yi nlon mə kaa à sî òù àkòrə yì'inè yì mɔ'ɔ bə aà.”

<sup>39</sup> Yesu a swon mə, “Nì tsuu nîi ki tsu'unə bə, òlon mə òù à bə ghìrə annù yì yeyerə nî ìkǔm ghà bon kaa m̀bə wa'à bù òzi a wàŋsə a òghàa ànnù yì bì a noò òjìm a ngaa m̀.”

<sup>40</sup> Nlon mə òù yìi mə kaa à si annǔ yì'inè tuu aa, à bìi aà òjìm yì'inè.

<sup>41</sup> M̀ swon a mbo bù tsi'î annù òŋkon mə, òù yìi mə à fa ndòŋ òkì mə tâ ò nì no nlon mə ò bìi nî ìkǔm Kristo aa, kaa à ka yì wa'à tswè ti kwèrə m̀tsɔ'ɔnè mi afà'â mi.

*Akwà'ànə a òghìrə ìbì*

*(Mt. 18.6-9; Lk. 17.1-2)*

<sup>42</sup> “Nù yìi mə à ghìrə mə ta mu yì m̀ɔ'ɔ fàa titìi bɔɔ bì kəgə buà bìi mə bì òŋ òtìi waa a nu m̀ aa, òù yìi mə a ghìrə a ghìrə ànnù yì bì òwò aa, a bon mə tâ bì kwèrə ògò'ò àbaa yì òwè ghu ntɔŋ òghεε mmà'à a òkì miyaa.”

43 Mbə àbô yo a ghirə mə tâ ò wo a mûm innù jî bi, ò kwyê nlo'osə. A bɔŋ mə ta ò bə abô mɔ'ɔ nyi ŋkuu a mûm n̄tswɛnt̄i, n̄tsyatə a ntswe n̄i mbo mi mbaa nyi mbàŋnè ñghɛɛ a mum mɔ'ɔ Satan, a adigə ȳi mə mɔ'ɔ i khi ghu, kaa ki ì bwenè aà. [

44 Ma mùu adigə kaa m̄wĩ'ĩ m̄i mə mi kurə bə aa, kaa mi si kwokə, kaa mɔ'ɔ ȳi mə i tòò bə ghu aa kaa wa'à k̄i m̄bwenə.]

45 K̄i bɛɛ mə àkòrê yo a ghirə mə ta ò wo a mûm innù jî bi, ò kwyê nlo'osə. A bɔŋ mə ta ò bə ntâ mɔ'ɔ nyi ŋkuu a mûm n̄tswɛnt̄i, n̄tsyatə a ntswe n̄i m̄kòrè mi mbaa tâ bi yi mbàŋnè m̄ma'a gho a mum mɔ'ɔ Satan. [

46 Ma mùu adigə kaa m̄wĩ'ĩ m̄i mə mi kurə bə aa, kaa mi si kwokə, kaa mɔ'ɔ ȳi mə i tòò bə ghu aa, kaa i wa'à k̄i m̄bwenə.]\*

47 Bɛɛ mə n̄lĩ'ĩ no ni ghirə mə tâ ò wo a mûm innù jî, bi ò twe'e n̄me'e. A bɔŋ mə ta ò bə n̄lĩ'ĩ mɔ'ɔ nyi ŋkuu a mûm ànnù nifò Nwĩ, n̄tsyatə ntswe n̄i mi'ĩ mi mbaa tâ bi yi mbàŋnè m̄ma'a gho a mum mɔ'ɔ Satan.

48 Ma mùu adigə kaa m̄wĩ'ĩ m̄i mə mi kurə bə aa, kaa mi si kwokə, kaa mɔ'ɔ ȳi mə i tòò bə ghu aa, kaa i wa'à k̄i m̄bwenə.

49 Bi ka ȳi nan̄sə ŋù n̄tsim ni mɔ'ɔ, [a ŋgĩŋgĩŋ a ajàn ȳi mə bi nan̄sə n̄i ñjoo mmà'anwĩ tsim ni f̄iŋgwan̄ aà.]\*

---

\* 9:46 Kaa adigə yuà kaa a si n̄i ñwà'ànè jî mɔ'ɔ tswé. \* 9:49 Ma yú àt̄i a yòn aa “bi ka ȳi n̄iŋ fikwân a n̄i ñjoo mmà'a Nwĩ tsim,” (Lev. 2.13) ȳi kaa a si mûm ñwà'ànè jî mɔ'ɔ tswé.

<sup>50</sup> Fìngwan̄ fi bɔŋè, Lâ m̀bè fìngwan̄ fi tuu n̄ii b̄ k̄ l̄i, bɔŋ bi ka t̄igə b̄ gh̄irə aa m̀ə akə t̄a fi b̄ k̄ a n̄lii aa ε?

A bɔŋ m̀ə t̄a n̄i gh̄irə t̄a fìngwan̄ tswe a nu bù t̄a t̄a n̄i tswe n̄i m̀bɔɔnə bù n̄i bù.

## 10

*Yesu à d̄i'î ànnù n̄lon̄ nsà'ànə n̄iyɔ'ɔ*

*(Mt. 19.1-12; Lk. 16.18)*

<sup>1</sup> Yesu à le mbù n̄lo maa adigə ŋghεε a mbù'u Yudea, n̄too ŋghεε a n̄jii n̄k̄i Jordan. A ghèè m̀ə n̄tswe ghu, àkùrè b̄ə a bú m̀boontə ghu mbèè. A bú n̄ka n̄di'i waa n̄i ànnù Nwi tsi'î ajàn̄ ȳii m̀ə à le si gh̄irə a ŋgaa ŋgaa aà.

<sup>2</sup> BaFarisai bi le n̄z̄i n̄tsitə yi, n̄lɔɔ m̀ə bi kwà'ànə yi, m̀betə yi m̀ə, “Ǹòŋsə à b̄ii m̀ə t̄a n̄u à fi'i ŋgwε ȳi a nda yu aa ε?”

<sup>3</sup> A betə waa m̀ə, “Moses à le nswon̄ a mbo bù m̀ə akə nlon̄ ma yu ànnù aa ε?”

<sup>4</sup> Bo swon̄ m̀ə, “Moses à le n̄lèə m̀ə mbə n̄u a tswe n̄i m̀fi'i n̄gwê ȳi a nda yu, a ŋwà'ànə àŋwà'ànə nsà'a n̄iyɔ'ɔ m̀bɔŋ furə yi.”

<sup>5</sup> Lâ Yesu a swon̄ a mbo bo m̀ə, “Moses à le ŋwà'ànə ǹòŋsə mà ghu a mbo bù aa nlon̄ m̀ə m̄nt̄ī m̄uu le n̄t̄ī aà.

<sup>6</sup> Lâ n̄lɔginə a noò ȳii m̀ə Nw̄i à le n̄nan̄sə mbi yù aa, àŋwà'ànə Nw̄i a swon̄ m̀ə, ‘Nw̄i à le n̄nan̄sə waa aa, n̄umbâŋnè n̄i m̄an̄gyè.’

<sup>7</sup> “Tsó m̀ə a bə laà aa, n̄umbâŋnè à ka ki mà'atè taà ȳi b̄o n̄dè ȳi, i z̄i b̀òonsè b̄o n̄gwê ȳi, t̄a bo b̄i baa t̄igə mbə n̄jȳanu ȳi m̀fùùrè.

<sup>8</sup> Maa ajàṅ kaa tâ bo wa'à bê bì baa bù m̀bə, ntigə m̀bə n̄jyǎnu yǐ m̀fùùrè.'

<sup>9</sup> Ma mùu ajàṅ àyoo yǐi mə Nwĩṅgòṅ à b̀òònsè m̀ê aa, tâ ñù tsù à tsuu lǒ yàtè."

<sup>10</sup> Yesu à bù m̀ê ñlo ṅkuu ṅghεε a nda, ṅgǎṅyэгəñnù ji i bù m̀betə innù ghu mbo nlon annù ma yù.

<sup>11</sup> A kwi'i a mbo bo mə, "M̀bə ñumbāṅnə a fi'i ṅgwê yǐ a nda yu mbu nyɔ'ɔ yǐ dāṅ boṅ à ghìrə aa annù m̀aghàbè; m̀fansə annù a mbô ṅgwê yǐ.

<sup>12</sup> Kè bεε mə m̀āṅgyè a tuu ndoò yǐ, m̀fε'ε ṅghèè ñyɔ'ɔ yǐ dāṅ boṅ à ghìrə aa annù m̀aghàbè."

*Ajàṅ yǐi mə Ỳεeso à lε ñniṅ mbɔɔnə a nu b̀òṅkhə àà*

*(Mt. 19.13-15; Lk. 18.15-17)*

<sup>13</sup> Bè bì m̀ɔ'ɔ bì lε n̄zi ni b̀òṅkhə ghu mbo mə tâ à nɔṅsə mbô mi a atu bo, lâ ṅgǎṅyэгəñnù ji i wenè waa.

<sup>14</sup> Bì kà m̀ê aa ṅwenə waa aa, Yesu a yə, ñtòṅê yi i lwĩ, a swoṅ a mbo bo mə, "Ñi ma'atə bɔɔ bya tâ bì zi a mbo m̀è, ñtsuu waa ki k̄iṅè b̀ê; ñlon mə ànnù ñifɔ Nwĩ a tswe aa a mbo b̀è tsɔ bo.

<sup>15</sup> M̀è swòṅə a mbo bù tsi'ĩ annù ñiṅkə mə, ñù yǐi mə à si annù ñifɔ Nwĩ tsi'ĩ tsɔ m̀ũṅkhə kwεrə aa, kaa à ka yǐ wa'à ghu kuù."

<sup>16</sup> A swòṅ mə laà aa, ṅhεε bɔɔ bya ṅkwe'e, nɔṅsə mbô mi a atu bo, ñniṅ mbɔɔnə a nu bo.

*Annù M̀ũṅgwà'à ṅgàṅkabè*

*(Mt. 19.16-30; Lk. 18.18-30)*

17 Yesu à le mfè'è ñghèø ki ghèè nighaa, ñumbâñnè yí mò'ò a khê ñzi nswèètè miku'utê mi ghu nsi, ñbetø yi mæ, “Ñdi'innù yí ñsigìnè, ñbø mè ghìrè aa mæ akæ ñbøñ jì ìlòñ yíi mæ ì tswè ñìkøø aa ε?”

18 Yesu a betø ghu mbo mæ, “O twòñø gha ñi ñù yí ñsigìnè aa a ya aa ε? Kaa ñù yí ñsigìnè à si ghu tswê, ñtsyatø Nwí yuyu.

19 O zì ñdi'i Nwí: ‘Tsuu ñù zwitø. Tsùu annù mâghàbè ghìrø. Tsùu yèrè. Tsùu abâññennù tswèε. Tsùu ñkòbè a nu ñù jìtø. Ka nyu'unø taà ghò bo ñdè ghò.’ ”

20 Ñù wa a swøñ a mbo Yesu mæ, “Ñdi'innù, mæ lèø mæ ñdi'i mà jù tsi'i tsìmè, ñlòginø aa a mùñkhê.”

21 Yesu a lii yi, ñkøñø yi, ñswøñ ghu mbo mæ, “Ayoo yí fùùrè a boñø a mbo wò: Ghèε mfèe njòò tsìm jii mæ ò tswè ñi ju aa, ñlògø ñkabø yíi mæ ò fèe ghu aa, nyàtè a mbô ñgàñêfùmø, boñ ò ka bàññø tswè ñi àfù'ù a aburø. O ghèε ñghìrè ma mùu ajàñ, ò bù ñbii nzi ñka nyonø nàâ.”

22 A yu'ù ànnù ma yú, nú yí ì børø, a lô ñtigø ñghèε ñi àjønè, ñløn mæ a le mburø mbø ñgàñkabø yí ñwè aà.

23 Yesu a karikè yi nlii ñgǎñyøgênnù jì nswøñ mæ, “A burø ñtsyànè si'i a mbo ñgàñkabø a ñkuu a mùm ànnù ñifò Nwí.”

24 Ànnù ma yú a le mburø ñgha'a ñgǎñyøgênnù Yesu. La a bù ñku'useø nswøñ a mbo bo mæ, “Bòò bâ, a burø ñtsyànè si'i si'i a ñkuu a mùm ànnu ñifò Nwí.

<sup>25</sup> A fwaatə a mbo kamel a ntsurə a nili'i ni sa'a ntsyatə a mbo ñgànkabə a kuu a múm ànnù nifò Nwí.”

<sup>26</sup> Bo yù'ù mē nuà ñìghàà ni burè ñtsya waa tsi'í a mbēnnù bo tigè mbetə bo ni bo mə, “Nù yíi mbə a yweenə aa a tigə mbə aa wò aa ε?”

<sup>27</sup> Yesu alií waa nswoŋ mə, “Annù a tsya aa bə ñùmìsòŋè, kaa a si Nwí tsya, ñlɔŋ mə mbə Nwí à tse ghìrə ìnnù tsìmè.”

<sup>28</sup> Peta a logìnè ñka nswoŋ ghu mbo mə, “Tigə ò yə mə bí'í mmà'atə njoò tsìm tá ki yòŋè nòò?”

<sup>29</sup> Yesu a swoŋ mə, “Mè swoŋ tsi'í ànnù ñíŋkoŋ a mbo bù mə, ñù ñtsìm yíi mə à mà'atə nda yí, kě bɔɔ bí maà bí bí mbáŋnè kè bí bánygè, kě ndè yí, kè taà yí, kě bɔɔ bí, kě ìbwensye ji nlon ŋgaa yà kè ñlon ntoo yí ñsigìnè aa,

<sup>30</sup> à ka yi kwerə, tsítsoŋ fàa atu nsye, nda bo bí bɔɔ bí maà bí bí mbáŋnè bo bí bí bánygè, ni bìndè, ni bɔɔ, ñí ìbwensye, ŋgaa ŋkhì, tâ bə kii ntso'ɔ ñí àkòrê yi. Lá bæε a yi ti bə a noò ñjim, a jí ìlòŋ yíi mə i lwi'í ñíŋkoŋ aà.

<sup>31</sup> Lá bə bí ghà'atə bíi mə bí ni bìtsyà bí mbíi tsítsoŋ aa ka yi tigə bə bìtsirə bí ñjimè, tâ bìtsirə bí ñjim tâ bí yi mbáŋnè ñtigə bìtsyà bí mbíi.”

*Ajàŋ mə Yesu à le mbù ŋghaa a ŋgaa yíi i ywe'e ji tarə nlon annù ñiwô yi aà.*

*(Mt. 20.17-19; Lk. 18.31-34)*

<sup>32</sup> Yesu à le nswoŋ ma juù ìnnù aa a noò yíi mə bo le ntswe a mânjì, ñkɔ'ɔ ŋghεε ni a Yerusalem aà. A le si ghèè ni a mbíi ñgáŋyøgənnù ji jya i yonè ni a ñjim, ànnù a burè ñtsya waa tsi'í tsyà; ñìbɔ'ɔ ni tswá bə bya bíi mə bí le si yòŋè ñí waa

laà. Yesu a logè ògǎnyөгênnù ji jya nìghûm òtsò baa bo bo ghêntə a mbïi, a bú òka òkwatə nswon nî ònnù jii mə i ka fè'è a nu yu aà.

<sup>33</sup> A swon a mbo bo mə, “Yê nì, tsò mə bî'ině kò'ò òghεε a Yerusalem aa, bî'inê ka kò'ò ghεε ghu, tâ bì tswa Mu Nù mfa a mbo bìlì bì ògǎnmà'a Nwî bo bì a mbô ògǎndî'i nòņsə tâ bo tsò'otə isa'à yi ntsərə mə tâ bì zwitə yi. Bεε bo tsərə laà bon bo ka tigə lògè yi fa a mbo bitizi Nwî,

<sup>34</sup> tâ bo ka òwye nîi, ntutə mîtwye ghu nu, òghoo yi, mbon nzwitə yi. Bεε mə òjwi i tsa yi tarə, a bú mbiinə niwô.”

*Annù yii mə Jεms bo Jon ε mbetə a mbo Yesu aà*  
(Mt. 20.20-28)

<sup>35</sup> Jεms bo Jon, bo bi Zebedee, bo ε nzi òtsi'i Yesu òswon ghu mbo mə, “Ndi'innù, bî'i lòo mə ta ò ghire annù yî mò'ò a mbo bî'i.”

<sup>36</sup> A betə a mbo bo mə, “Ni lòo mə ta mē ghire aa annù kə a mbo bù aa ε?”

<sup>37</sup> Bo swon ghu mbo mə, “Bî'i lòo mə ta ò bii mə, nòò yii mə ò ka yî kuu a mûm ànnù nifò wò aa, ta bi'i bi baa tswe, yî mò'ò a mbèè nìkwεε wò nî mà'à, yî mò'ò, a mbèè abô òkwàbè.”

<sup>38</sup> Là Yesu a swon a mbo bo mə, “Kaa nì sî annù yii mə ni betə aa zî. Mbə nì nô òdon yii mə mē tswe nì òno aa, kè mbə nì bii mə bì m̄murə ghuu a mûm òkî a ajàn yii mə bi tswe nì m̄murə mē ghu aa ε?”

<sup>39</sup> Bo bii mə, “fìņə.”

Yesu a swon a mbo bo mæ, “Tsi’i annu nîhkonè, nî ka no ndon yîi mæ mè tswe nî nno aà, tâ bì ki mmuræ ghuu a mûm ñkî a ajàn yîi mæ bì tswe nî mîmùræ mè ghu aà.

<sup>40</sup> La kaa à si adigæ ya bê a ntso'ɔ bè bîi mæ bì ka yî tswe a mbèè ñikwæε mè nî mà'à kè nî ñkwabè aà, a nî ìdìgè ma jû aa a ka yî tswe bê bîi mæ bì nanşè ilon ghu a mbo bo aà.”

<sup>41</sup> Abùgæ ngǎnyægǎnnù jya nìghum bô yù'ù mæ annu ma ya, ñlwisè nton a nu Jems bo Jon.

<sup>42</sup> Yesu a twonè waa bitsim, bo zi a mbèε yu, a swon mæ, “Nî zi mæ bè bîi mæ bì sa'a bitizi Nwî aa, bì non aa atu bo, mîbu'utè nî waa; bè bí wè byaa bì tswê nî àdà'à a atu bo.

<sup>43</sup> Kaa mbæ wa'ǎ maa ajàn a titi bù bê; ñu yîi mæ a lòo mbæ ñu yî ñwè a titi bù aa, tâ à bè ngàñàfà'â ghùù,

<sup>44</sup> tâ ñu yîi mæ a lòo mbæ ñtsyambîi aa, tâ à bè abù'ù yuu bitsimè.

<sup>45</sup> Nlon mæ, tsi'î Mu Nù, kaa à le ñwa'à zî aa mæ tâ bì ka mfa'a ghu mbô. A le nzi aa a mfà'a a mbo bè, i kii fa ntswënti yî a ntsu'u atu bê bí ghà'àtè ghu.”

*Ajàn yîi mæ Yesu à le ñghùræ mfè'ènnè Batimeo aà*

*(Mt. 20.29-34; Lk. 18.35-43)*

<sup>46</sup> Yesu bo bì ñgǎnyægǎnnù ji bo le zî ñywe'e a Yeriko, bô lò mæ ghu ñka mfe'ε bo bì àkùrè bê bí ghà'àtè, ñyè Batimeo, mîfè'ènnè mu Timeo, a tswê a mbèè mânjî, ñlɔɔ nî ñjoò.



47 A yù'ù mē mē à ni Yesu mu Nazareth, ñloginē ñka ntōjnē nswonē ni mē, “Yesu, Mu David, ko mīlīnē ghà!”

48 A kà mē aa ñghaa laà, bē bī ghà'àtē bi ka ñghaantē nswonē ghu mbo mē tâ à kutē ntsù yi; la a bājnē ñku'usē ñghèè bē ñi mbī ñtōjnē nswonē ni mē, “Mu David, ko mīlīnē ghà!”

49 Yesu a tē, ñswon mē, “Ñi twonē yi tâ à zi.”

Bi twonē m̄f̄'ēnē wa nswon ghu mbo mē, “Gaansē m̄t̄i mō m̄b̄h̄n̄, wā a twonē nō!”

50 A burē m̄furē atsē'ē yī mē à le ñwabētē a nu yu aa, mma'a, ñli m̄b̄inē ñghēē a mbēē Yesu.

51 Yesu a betē ghu mbo mē, “O lòc mē tâ mē ghīrē aa akē a mbo wò?”

M̄f̄'ēnē wa a swon mē, “Taà, ghīrē tâ mē bu ñka nyē idīgē!”

52 Yesu a swon ghu mbo mē, “Tīgē n̄lō ñka ñghèè nōō m̄b̄, wa àb̄iint̄i yo a ghīrē mē ò t̄i.”

A swon mē laà, mi'i mi m̄f̄'ēnē wa mi kī ñghensē n̄laa, ñtīgē nyē n̄i idīgē, a tīgē ñlo ñka nyonē n̄i Yesu.

## 11

*Ajàn yī mē Yesu à le ñkuu a Yerusalem tsō m̄f̄'ēnē*

*(Mt. 21.1-11; Lk. 19.28-40; Jn. 12.12-19)*

<sup>1</sup> Bō ghèè mē ñka ñkuu a Yerusalem, ñghēē nywe'e a Betfage bo a Bethany, a mbī ñta'a Olive, Yesu a toō ñgānyēnēnnū ji ji baa

<sup>2</sup> ñswon a mbo bo mē, “Ñi ghēē ñkuu a m̄m m̄ àla'a yī, a mbī bù. Ñi bē ghēē ki kuu ghu

boŋ nì ka yə mu nàà jàkàsì yïi mə kaa nù à lèè m̀buritè ghu atu kɔ'ɔ aa, tâ bì tɪŋnə. Nì yə, nì fèè ǹzi mfa nì m̀è.

<sup>3</sup> Βεε nì tì fèè nù a betə ghuu mə nì fèè aa a ya le, nì swoŋ ghu mbo mə, 'A lòo Mmà'àmbì. Wà à ka wàŋsə bènsə fu.' "

<sup>4</sup> Bô ghèè m̀ê nyə jàkàsì wa bì tɪŋnə a ntsũnda a mbèè m̀anji, bo tigè ñghεε ŋka mfεε.

<sup>5</sup> Bo kà m̀ê aa mfεε aa, bè bii mə bì le ntə maa adigə aa, bì betə waa mə. "Nì ghìrè aa àkè? Nì fèε mu jàkàsì wa aa a ya?"

<sup>6</sup> Bì bètə m̀ê laà, bo kî ñkwi'i tsi'i wa ajàn yïi mə Yesu à ghìrə nswon mə tâ bo kwi'i aà. Bè bya bì tigè m̀ma'atə waa bo ghèè nì nàà yâ.

<sup>7</sup> Bo zì nì jàkàsì wa a mbo Yesu, ǹlogə ìtsè'ə jyaa nnoŋsə wa nji m̀ nàà, Yesu a tigè ñkɔ'ɔ ntswe ghu.

<sup>8</sup> Bè bì ghà'àtè bì logè ìtsè'ê jyaa nsantə a m̀anji, bè bì m̀ɔ'ɔ bì ghèè ǹlɔo ijan a m̀um m̀nsòò ñki nzi ǹnsə wa m̀anji.

<sup>9</sup> Yesu à kà m̀ê aa ŋghεε, bè bii mə bì le si ghèε a mbii aa, bo bì bii mə bì le si yònè ghu nji m̀ aa, bì tigè ǹtoŋnə nswonə nì m̀,

"Hosiana! Bì'inè gha'asə yu wa yïi mə a zì a nì ìkũm Mmà'àmbi aà."

<sup>10</sup> Bì'inè gha'asə annù nifɔ taà yì'inè David yïi a zì aà.

Hosiana a mbo Nwì Akɔ'òntsirè.

<sup>11</sup> Yesu à kùu m̀ê a Yerusalem, ñkuu ŋghεε a ndàmà'anwi, ǹlii nyə ŋgòŋ ǹjoò tsim jii mə i le ntswe ghu aà. Tsɔ mə à le tì bè aa boŋ nòò à

ghèè mē aa, bo bì ñgǎñyøgênnù jì jya ñìghùm ñtsò baa bo tigè ñlo mbu mbìi fu a Bethany.

*Ajàñ yìi mē Yesu à le ñniñ ndòò a atu àti fig àà  
(Mt. 21.18-22)*

<sup>12</sup> Abèè a lò mē ñfu'u bo lô a Bethany ñka mbii, ñjì i ká nyañø Yesu.

<sup>13</sup> A tøø a sà'a agha'a nyø ati fig, ñyǎñ jì i nañsø ñfwe ñfwe ñtigø ñfi ñi mē tsìñ, a ghèè ghu mbèè mē mbø yu yø àyoo ghu tá kya jì le. A ghèè mē ñyø tsì'ì ñfu fù kaa wa'ǎ ayoo ghu yê, ñløn mē kaa à le ñwa'à noò mìnà mì fig bø aà.

<sup>14</sup> A yè mē laà, ñswon a mbo àtì fig ya mē, “Ñløgìnø sii, kaa ò ka yì wa'à mìnà bú ñkoonø tá bø jì.”

Ñgǎñyøgênnù jì jya le yu'u annù ya mē à le ñswonø aà.

*Ajàñ yìi mē Yesu à le ñfurø ñgǎñtan mìnàà a mùm ñdàmà'anwì aà  
(Mt. 21.12-17; Lk. 19.45-48; Jn. 2.12-22)*

<sup>15</sup> Bø ghèè mē ñywe'e a Yerusalem, Yesu a kuu a mùm ñdàmà'anwì. A kùù mē, ñyø bē bi tswé ghu, ñfee ñkii nyuu ñi ñjoo. A tigè ñløgìnø ñka ñfurø ñi waa ma byâ bii mē bi le si tanø mìnà ghu aà. Ntii itetè bē bii mē bi le si kwensø ñi ñkabø ghu aa, bo bì ñløn bē bii mē bi le si fèè ñi bì bugirəmìkuu aa, mmà'ànè a nsyê.

<sup>16</sup> Kaa wa'à lò mbii mē tá ñù ñbò wàà yì tsù tá à be'e ñjoo ñkuu ñtsya ñi ju wa ñdàmà'anwì.

<sup>17</sup> A ghìrè mē laà, ñtigø ñløgìnø ñka ñdi'ì waa, ñswon mē, “A tswe a mùm àñwà'ànø Nwì mē,

'Bi ka yĩ tigə twonə nĩ ñdâ yà nĩ ñda yĩi mə bə bi  
 itoò tsim ka yĩ tigə zĩ tsà'atè nĩ Nwĩ ghu'.  
 Lâ nĩ bànə mə mbəŋ i tigə àdigə nlèntə  
 bỳèrê."

<sup>18</sup> Bilii bi ngǎŋmà'a Nwĩ bo bi ngǎŋndi'i nònşə  
 le nyu'u annù yĩi mə à le nghìrè aa, ñtigə nloɔ  
 ni mânjĩ yĩi mə mbə bo tsyâ ghu nzwitə yi. Bo  
 le si bə'ɔ nũ nloŋ mə nnòò bē wa tsim le mburə  
 yerə nĩ ñnnù jya yĩi mə à le si di'i aà.

<sup>19</sup> A bə mə a noò ñkwêfò Yesu bo bi  
 ñgǎnyənñnù ji bo fè'è wa múm àla'a Yerusalem,  
 ñghèe waa.

*Annù yĩi mə Yesu à le ndi'i ñlon ati Fig ya aà  
 (Mt. 21.20-22)*

<sup>20</sup> Abèè a fù'ù mə bo ka ñtsya a títugə, nyə  
 mə atĩ fig ya a yòò mə tsi'i tsim ñsigə nywe'e  
 ni mìnǎŋ mi.

<sup>21</sup> Peta a yə ŋwa'atə annù ya mə Yesu à le  
 nswon aà, ñswon ghu mbo mə, "Rabbi, yə atĩ  
 fig ya mə ò kì ñnĩŋ ndòò ghu atu aà. A yòò mə!"

<sup>22</sup> Yesu a swon a mbo bo mə, "Nĩ niŋ ntii ghuu  
 a nu Nwĩ."

<sup>23</sup> Mə swon tsi'i ànnù ñiŋkon a mbo bù mə,  
 "Nù ñtsim yĩi mə à swon a mbô ñta'a ghulà  
 mə, 'Tso'ɔnə ñghèe nnànə a múm ñkì miyaa,'  
 ñswonə aa kaa ñki'i jĩŋkè a múm ñtii yu, mbii  
 ni mə ànnù yĩi mə yu swon aa, a ka fè'è tsi'i  
 maa ajàn, bon Nwĩ à ka ghìrə annù ma ya fa  
 ghu mbô."

24 Ma mùu ajàŋ, mè swoŋ a mbo bù mə, “Ŋgòŋ ìnnũ tsim jii mə ni loo ni a mûm àtsà'atə Nwĩ aa, nì bii mə nì kwèrə mə, boŋ Nwĩ à ka fa a mbo bù.

25 Ŋgòŋ bìnòò bĩtsim bii mə ni təə a ntsa'atə Nwĩ aa, tâ nì nli'inə ifansənnù bê bĩtsim bii mə bi fansə innù a mbo bù aà, tâ tâ Taà ghùu a aburə tâ à ki nli'inə juu ifansənnù. [

26 Mbə nì tsuu ifansənnù bê bĩ mɔ'ɔ ki li'inə boŋ Taà ghùu a aburə kaà mbə a wa'a juu ifansənnù ki nli'inə.]”\*

*Ajàŋ yii mə bi lɛ mbetə annù a mbo Yesu nloŋ ada'à yi aà*

*(Mt. 21.23-27; Lk. 20.1-8)*

27 Bo lɛ mbù nzi fu a Yerusalem. Bo zĩ mə, Yesu a ka ŋkarə ni a mûm ndâmà'a Nwĩ, bìlìi bi ŋgǎŋmà'a Nwĩ, nì ŋgǎŋndi'i nòŋsə bo bi bità bi ala'a bo zĩ ghu mbèè.

28 Mbetə ghu mbo mə, “O ghìrə innù juà jii mə o ghìrə aa nì ada'a wo aa ε? A ada'à ma yú a mbo wò aa, a fa wò aa ε?”

29 Yesu a swoŋ a mbo bo mə, “Mə ka kii betə ghuu nì àbetə, bæ mə nì fa akwi'i a mbo mə boŋ mə ka bŋŋ swoŋ adigə yii mə mə lògə ada'a yii mə mə ghìrə innù ma jú ghu aà.

30 Jon à lɛ nlògə ada'a aa fə a ŋka mmurə bə ŋkì aa ε? A lɛ nlò aa mbo Nwĩ kə a mbo bè aa ε? Nì kwi'i tâ mə yu'u.”

31 A bətə mə laà, bo lògìnə ntigə nswuŋnə bo ni bo nswoŋə ni mə, “Mbə bĩ'inə kwi'i mə a lo

\* 11:26 Kaa adigə yuà kaa a sì nì ŋwà'ànè jì mɔ'ɔ tswé.

aa a mbo Nwĩ boŋ à ka betə mə, lâ nì tigè wa'ă annù yĩ mə à ɛ si swonə bii aa a ya aa ε?

<sup>32</sup> Kè mbə bĩ'inè swonə bə mə, 'A lo aa a mbo bè ɛ?' " Bo ɛ ɲka mbə'ɔ a nswonə ma mùu ajàn aa nlon mə bo ɛ si bə'ɔ ni bè bya aà. Bè bĩ̀sìm bi ɛ mbii tsi'ĩ ànnù n̄ɲkoŋ mə Jon à ɛ mbə aa ɲgàŋntoò Nwĩ.

<sup>33</sup> Bo tigè ɲkwi'i a mbo Yesu mə, "Kaa bĩ'ĩ sè zĩ."

Yesu a k̄i ɲkwi'i a mbo bo mə, "Kaa mè ka wa'a ɲù yĩ m̄ə à fa ada'a mè ghìrè n̄i ìnnù jù ghu aa a mbo bù ki nswonə."

## 12

### *N̄ighàà n̄i nàà n̄lon b̄ilensə bi akò mìlù'ù (Mt. 21.33-46; Lk. 20.9-19)*

<sup>1</sup> Yesu a loɲinè ɲka ɲghaa a mbo bo ni m̄ighàà m̄i n̄anaa nswonə mə, "N̄ù yĩ m̄ò'ɔ à ɛ mbě akò mìlù'ù yi, n̄ji'i ɲkya ɲkarisə ghu, ɲki ton ɲigho ni n̄iŋ mìlù'ù wa mùm ɲkyâ, m̄bɔɔ ndân̄kàn yĩ bi ka ki tswe ghu i be n̄i àkò ya aà. A ɛ ntigə n̄lensə akò ya a mbo bè, m̄fɛ'ɛ ɲghèè yi a atoo dàŋ.

<sup>2</sup> Nòò ɲkya m̄intà mi ati mìlù'u mya à kù'ù m̄ə a toò ɲgàŋàfà'à yĩ yĩ m̄ò'ɔ mə tâ à gheɛ ɲkwere m̄intà mi ati mìlù'ù mya mi m̄ò'ɔ a mbo b̄ilensə bi akò byâ.

<sup>3</sup> Bo tswâ yi ɲghɔɔ, n̄tsyàsè yi a b̄iì tsi'ĩ mbô m̄bô.

<sup>4</sup> A bú n̄too ɲgàŋàfà'â yĩ yĩ m̄ò'ɔ, bè bya bi ghòò àtù yi n̄niŋ ala'a ghu, n̄dirisə atù yi.

<sup>5</sup> A bú n̄too ngàṅàfa'â yi yî m̄'ɔ, bo zwiṭè yi. A bú n̄too bî m̄'ɔ bî ghà'atè, bi kî ñghirè nî bo tsi'î maa ajàṅ, ñghɔɔ bî m̄'ɔ, ñzwiṭè bî m̄'ɔ.

<sup>6</sup> Nù yîi m̄ə à le ntigè mburè ghu mbo aa, à le ntigè mbə aa tsi'î mû yî yîi m̄ə a le nnaṅsə ṅkɔṅ kòṅ aà. A lɔgè mû yî ma ghû ṅki n̄too a mbo bə bya, nswon̄ə ni m̄ə, 'Bo ka bɔ'ɔtə mû ghà ghû'.

<sup>7</sup> Lâ bìlensə bi akò bya bi yè m̄ə mû yî wa nswon̄ bo ni bo bə m̄ə, 'Ââ ñjîndâ yî à ghulà m̄ə, n̄i zi bî'inè zwiṭè yi tá lɔgè n̄jod̄ ji tá ì tigè mbə jî'inè.' "

<sup>8</sup> Bo le ntigè ntswa mû wa nzwiṭè yi mmà'a a abεε wa n̄jîm ṅkya milù'ù.

<sup>9</sup> Yesu a betə m̄ə, "Mbə ñb̄ôn̄ àkò milù'ù wa a ghirè aa m̄ə akə a nu bə bya le? A ka ghèε zwiṭè bìlensə bi akò bya ì lɔgè akò milù'ù ya ì fa a mbo bádàṅè.

<sup>10</sup> Kè n̄i lèε ñwa'ă a mûm àṅwà'ànə Nwî twon̄ m̄ə,

'Tsi'î ñgò'ò ya m̄ə bìbɔɔ bi nda bi le n̄tuu aa,

ì bèn̄ m̄ə ñtigè ṅgò'ò ñ̄buu ni nda yî ñwè;

<sup>11</sup> a ma yû ànnù aa a ghìrè Mmà'àmbî,

a b̄ə ànnù yî ȳeyerə a mbo bî'î.' "

<sup>12</sup> Bìtsyàsè bi baYuda bya bi yù'ù m̄ə annù ya m̄ə Yesu à le nswon̄ aa nlòò a ntswâ yi nlon̄ m̄ə bo le nyə m̄ə Yesu a le nnaa ñghàà nya aa nlon̄ ṅgaà yàà, lâ kaa wa'ă ajàṅ yîi m̄ə mbə bo tswá yî aa zî nlon̄ m̄ə bo le si bɔ'ɔ nnòò b̄ə wa m̄ə bi le ṅghotè ghu aà. Bo le ntigè mma'atə yi nlo ṅghèè waa.

*Annũ ntu bitax Kaisa*  
(Mt. 22.15-22; Lk. 20.19-26)

<sup>13</sup> Bi le ntoo baFarisai bî mɔ'ɔ bo bi ngǎnjim Herod jî mɔ'ɔ a mbèε Yesu mə ta bo zi ntswa yi ni nighââ ni.

<sup>14</sup> Bo zî ghu mbèè nswon mə, “Ndî'innù, bî'î zi mə annù yîi mə o dî'î aa à nî ànnù nîhkonè, kaa wa'à nî nsi nû lîi, nlon mə kaa ò si abwarè nû lan̄tə, lâ ndî'î aa tsi'î mânjî yîi mə Nwî a lòò mə tâ bè ka ntswe ghu aà. A ku'unə ni nòh̄sè yî'inè a ntu tax a mbo Kaisa kè ñkàn̄ aa ε? Bî'î ka mma'a tax kè bî'î tsuu ki mà'à le?”

<sup>15</sup> Lâ Yesu a zî àbagilè yaa, mbetə waa mə, “Ni lòò a ñkwà'ànə a gha aa a ya aa ε? Fâ n̄ ñkabè silva a mbo mē tâ mē yə le.”

<sup>16</sup> Bo fâ ñkabə ya ghu mbô, a betə waa mə, “A tswé àtu wo bo bi ñkũm wo fâa nî ñkabə aa ε?”

Bo kwi'i ghu mbo mə, “Aà yi Kaisa.”

<sup>17</sup> Yesu a tigè nswon a mbo bo mə, “Ni ka mfa njoo jîi mə à ni jî Kaisa aa a mbo Kaisa ñkii mfa nî njoo jîi mə à ni jî Nwî aa a mbo Nwî.”

Bo yù'ù mē ànnù a burè n̄tsya waa tsi'î tsyà.

*Abetè nlon annũ nyweenə ni nìwò*  
(Mt. 22.23-33; Lk. 20.27-40)

<sup>18</sup> BaSadukai bii mə bi swonə ni mə kaa bè si a niwo yweenə aa, bi le nzî a mbèε Yesu, mbetə yi mə,

<sup>19</sup> “Ndî'innù, Moses à le ñjwà'ànə ndî'î a mbo bî'î mə, mbə ndim nù a kwo mma'atə ñgwê yî ti bɔɔ, mumaà yî wa a logě ñgwê yî wa jwe bɔɔ bo yu a mbo ndim yî wâ.



20 Bɔɔ bi ma bi mbânɛnè bi le ntswe ghu bi Sàmbaà; yĩ n̄tsyàm̄bĩ a logǝ ɛgwê yĩ, ɛka ɛkwo kaa wa'a bɔɔ jwĩ.

21 Yĩi m̄ə à yònt̄ə aa a logè m̄angyè wa, lâ ɛki ɛkwo tsi'ĩ t̄i bɔɔ; muma yĩi m̄ə à le nywe'e bitar̄ə aa, à le ɛki nyɔ'ɔ m̄angyè wa, ɛki kwo yĩi ɛгаа tsi'ĩ t̄i bɔɔ.

22 Bɔɔ bi ma bya bi sàmbaa bi yɔ'ò m̄angyè wa ɛki ɛkwo tsi'ĩ b̄ìtsim̄ t̄i bɔɔ. M̄angyè wa yu mbɔɛ a yĩ ɛki ɛkwo yĩi ɛгаа a n̄im̄.

23 A noò yĩi bè ka yĩ yween̄ə ni n̄iwo aa tâ m̄angyè wa tâ à b̄ə aa ɛgwê wò, tsǝ m̄ə bo bya bi sàmbaa bi le nyɔ'ɔ yi aa ɛ?"

24 Yesu a kwi'i a mbo bo m̄ə, "N̄i s̄i zi m̄ə ni f̄ans̄ə aa ànn̄u laà ɛ? N̄i f̄ans̄ə ànn̄u aa nlon̄ m̄ə kaa ni s̄i ànn̄u yĩi m̄ə a tswe a m̄um̄ àɛwà'àn̄ə Nwĩ aa zi, kaa wa'ǎ m̄ida'a mi Nwĩ ki nzi aà.

25 Nlon̄ m̄ə noò yĩi bè ka yĩ b̄in̄ə niwo aa, kaa baa yi wa'à kà nyɔ'ɔ, kaa wa'à ni b̄angyè a nd̄a n̄iyɔ'ɔ kii mfa, bi ka yĩ b̄an̄ə b̄ə aa tsǝ baangel a abur̄ə.

26 Lâ ɛgh̄ɛ n̄i ànn̄u nyween̄ə b̄iku bi b̄ə, ni lèè ɛwa'ǎ adiḡə ya a m̄um̄ àɛwà'àn̄ə Moses, nlon̄ atsùḡə it̄i ya m̄ə m̄ɔ'ɔ le si khi ghu aa, twon̄ aa ɛ? Nwĩ à le nswon̄ a mbo Moses m̄ə, 'M̄ə laa mb̄ə Nw̄inḡon̄ Abraham, mb̄ə Nw̄inḡon̄ Isaac, ɛki mb̄ə Nw̄inḡon̄ Yakob.'

27 Kaa à laa ɛwa'à Nw̄inḡon̄ b̄iku bi b̄ə b̄ə. A bè aa Nw̄inḡon̄ bè b̄ii bi tswe bi t̄i. Wa ni bur̄ə mf̄ans̄ə aa ànn̄u."

*Ndi'î Nwî yî ñwè yâ**(Mt. 22.34-40; Lk. 10.25-28)*

<sup>28</sup> Ngàndì'ì nòṅsè yî mò'ɔ à ɛ ntswe a titii bo, ñyu'u ajàṅ yii mə bo ɛ si ghàà aà. A yè mə mə Yesu à kwî'ì abetè yaa ya tsi'î sigìnè aa, mbetə yi mə, “Ntsyambii ndi'î Nwî ì bə aa yuu aa ε?”

<sup>29</sup> Yesu a kwi'ì mə, “Ndi'ì yî ntsyambii ì bə aa mə, 'Nì yu'u mbâ, baIsrael! Mmà'àmbi Nwĩṅgòṅ yî'inè, Mmà'àmbi à ni tsi'î yù yu yî m̀fùùrè.

<sup>30</sup> Tigə ṅkòṅə Mmà'àmbi Nwĩṅgòṅ ghò nî ñtì ghò tsimè, nî ntswèntii yò ì tsim, ni m̀tsyě mo m̀tsim, ni m̀dà'á mo m̀tsimè.' ”

<sup>31</sup> Yii mə ì yòṅtə aa, ì bə mə, “Tigə ṅkòṅə a ndim ghò tsò ìbì nù ghò. Kaa ndi'ì yî dàṅ kaa ì si ghu bú ntswe mə ì tsyatə ma jù ji baà.”

<sup>32</sup> Ngàndì'ì nòṅsè wa a swòṅ ghu mbo mə, “Ndi'innù, O swòṅ aa ànnù yii mə a ku'unè, O swòṅ aa tsi'î ànnù nĩṅkoṅ mə Mmà'àmbi Nwĩṅgòṅ à ni aa tsi'î yù yu yî m̀fùùrè, kaa yî dàṅ kaa a wa'à ghu bú ntswe ntsyatə yi.

<sup>33</sup> A ṅka ṅkòṅə nii nî ñtì ghò tsim, ni m̀tsyě mo m̀tsim, ni m̀tì m̀ mo m̀tsim, a ṅka ṅkii ṅkòṅə nî ndim ghò tsò ìbì nù ghò, a nlèò ndi'ì ma jù, a burə mbòṅ ntsyatə a mfa nnaà tâ bì tɔɔ ì tsim m̀ma'a Nwî ghu, kě njoo mmà'anwî jì mò'ɔ tsi'î tsimè.”

<sup>34</sup> Yesu à yè mə ajàṅ yii mə à kwî'î sigìnè aa nswòṅ ghu mbo mə, “Kaa àgha'a a s̀ì bú ñsa'atə a mbo wò a ṅkuu a múm ànnù nifò Nwî.”

Nlòṅinè maà noò kaa ñù tsù kaa a wa'à bù ñywe'etə a mbetə Yesu nî àbetè.

*Abetè nlon Ayɔ'ò Nwĩ**(Mt. 22.41-46; Lk. 20.41-44)*

<sup>35</sup> Yesu à le ñka ndi'i nĩ ànnù Nwĩ a mûm ñdâmà'anwĩ, m̄betə mə, “m̄bê ñgǎñdì'í nòñsè i swon̄ mə Ayɔ'ò Nwĩ à ni mu David aa mə akə aa ε?”

<sup>36</sup> Azwĩ yĩ Laa a le ntintə David yumbon̄ a ghaà swon̄ mə:

‘Mmà'àmbi a swon̄ a mbô Mmà'àmbi ghà mə:

Tswe a mbèè ñikwεε m̄ nĩ mà'à,

nywe'e a noò yĩ mə m̄ ka yĩ nòñsə ñgàn̄kibàà jò a nji'í mikòrô wò aà.’

<sup>37</sup> “Mbə David yumbon̄ a ka ntwon̄ə yĩ nĩ Mmà'àmbi, a tigè m̄bu ntsyà aa la mbə mu David aa ε?”

*Ajàñ yĩ mə Yesu à le ñwà'àsè bē nlon ñgǎñdì'í nòñsè aà**(Mt. 23.1-36; Lk. 20.45-47)*

Akùrè bē yĩ ghà'à ñgha'a yĩ mə a le bòontè a mbèè Yesu aa a le ñkòn̄ a nyu'u ànnù yĩ mə à le si swon̄ə aà.

<sup>38</sup> Yesu à kà m̄ə aa ndi'í nĩ ànnù Nwĩ a mbo bo, ñswon̄ mə, “N̄i ka ntsyəsə ghuu nlon ñgǎñdì'í nòñsè; bo k̄on̄ə nĩ ñwè'è ñdàn̄ə itsè'è ñkarə ni ju, ñkii ñkon̄ə ni mə tâ bē ka ntsa'atə nĩ waa ni àghu'usè a m̄itaa.

<sup>39</sup> Bo kii ñkon̄ə nĩ ñtswe nĩ ìlèn̄ j̄i mə i tswe a mb̄i a mûm ñdàn̄ghòtə aà, ñkon̄ə nĩ ñtswe a nĩ ìlèn̄ j̄i i kò'ònə aa a idigè àdina.

<sup>40</sup> Bo n̄i'í ni bìKwĩ'í bi bân̄gyè, ñkwèrə nĩ ñjòò jyaa ni m̄la'à myaa, m̄bagilə ntsa'atə nĩ Nwĩ nĩ

ndanə mighàà. Wà ògi'i yì ì ka yì kuu a nu bo aa ì ka yì swèrè!"

*Ñkabè òtsà'atə Nwĩ òkwĩ'i Màngyè wá  
(Lk. 21.1-4)*

<sup>41</sup> Yesu à ɛ ntswe a mbèè òkòm ònñ òkabè òtsà'atə Nwĩ, òlìi nì àjàn yì mə bə ɛ si nìnə nì òkabə wa mùm òkom aà. Nğǎñkabə jì ghà'atə ì ɛ si nìnə nì òkabə yì òwè wa mùm òkòmè.

<sup>42</sup> Nkwĩ'i mǎngyè yì mò'ɔ yì mə à ɛ mbə ngàñàfùm aa, à ɛ nzi ònñ ìbà'atə òkabə copper jì baà, òdùú yì ì bə tsǒ kabà yì nìfùùrè.

<sup>43</sup> Yesu a twòñ òğǎnyəğənnù jì bo zì ghu mbèè, a swòñ a mbo bo mə, "Mə swòñ a mbo bù tsi'ì ànnù nìñkòñ mə òkwĩ'i mǎngyè ghù mə à nì ngàñàfùm aa, à nñ òkabə fàa mùm òkòm òtsyatə bə b̀tsìm b̀ì mə b̀ì ma'à òkabè òtsà'atə Nwĩ ghu aà.

<sup>44</sup> Nlòñ mə bo swatə aa tsi'ì mùntsirè a nì òkabə yì bo luu nì yu aa mma'a Nwĩ ghu, lá mǎngyè ghù mə à nì ngàñàfùm aa, à kòòntə aa òkabè òtsìm yì mə à tswe nì yu aa mfa, à sòrətə aa òdà yì."

## 13

*Ajàn yì mə Yesu à ɛ ngàà òlòñ annù nsà'a òdàmà'anwì aà  
(Mt. 24.1-2; Lk. 21.5-6)*

<sup>1</sup> Yesu bo b̀ì òğǎnyəğənnù jì bo kà mə aa mfe'ɛ wa òdàmà'a Nwĩ, òğǎnyəğənnù yì wa yì mò'ɔ a swòñ ghu mbo mə, "Ǹd̀ì'ìnnù, yə àjàn yì mə

ngò'ò jù i burə mbòŋ m̀bòŋ nghireə nda jii mə bi bɔɔ ghu aa i ki mbòŋ mbòŋè!"

<sup>2</sup> Yesu a swon ghu mbo mə, "O yə nda jii wè jii wè jii? Kaa tsi'i ngò'ò yii mfùurè kaa i ka yii wa'à a atu yii mò'ò bú nɔŋə. Bi ka yii sà'à tsi'i tsim mà'ànə a nsyê."

*Annũ nyə ngi'i bo bi ajàn mə bi ka yii ki tso'ò akòrə bɔɔ bi Kristo aà (Mt. 24.3-14; Lk. 21.7-19)*

<sup>3</sup> A kò'ò nghèè ntswe nsye a atu nta'a Olive, mə i tswè nlii nĩ ndámà'anwĩ aa, Peta ni Jems, ni Jon, a bò'ò ni Andrew, bo betè Yesu a noò yii mə à le ntigə ntswe tsi'i bo bo aa mə,

<sup>4</sup> "Nanşə nwon tã bii'ii yu'u, innu ma juu i ka yii fè'è aa a noò akè aa ε? Alènsè yii mə a ka yii di'i mə noò à kù'ù mē a nyə innu ma juu aa a ni aa akè ε?"

<sup>5</sup> Yesu a loginè ŋka nswonə ni a mbo bo mə, "Ni ka ntsyesə ghuu tsee ló lèè tã nu tsu à mbwe'esə ghuu.

<sup>6</sup> Bè bi ghà'àtè bi ka yii zii nĩ ikũm ghã, i ki swonə ni mə, 'Mè ni yu!' i bwe'esə nĩ bè bi ghà'àtè.

<sup>7</sup> Bεε mə ni yu'u mə bi mà'a ntsò, kè bεε mə ni yu'u fiswon nlon ntsò, ni tsuu ki bò'ò bē. Ma juu innu i tswè ni mfè'è, la kaa a wa'à bəə mə noò nliwĩ'ii mbi wa à kù'ù mē.

<sup>8</sup> Itoo i ka yii ki mà'a ntsò bo bi jii mò'ò, tã itoo jii mə bifò bu'utə aa tã i ki ŋka ma'anə bo bi jii mò'ò. Nsyê i ka yii ki tsiginè a idigə idigə, tã m̀kwènè tã à kuu ala'à. Kaa ma juu innu kaa i ka yii wa'à kà ndi'i aa mə noò ngi'i à mè mē, ngi'i

mà yû ì ka yĩ bə aa tsǒ ajàŋ yĩ maburè à lògìnə a nyu'u nyanə a noò yĩ à tsìgè aà.

<sup>9</sup> “Nì ka ntsyəsə nî ghuu nlon mə bi ka yĩ ki tswatə nî ghuu fa ni a mbo ñgǎŋsa'a mǐsa'a; i kii ghòò nî ghuu a ndāŋghotə. Nì ka yĩ ghèe təə a nsi bìgûmnàà bo bì bìfò nlon ŋгаа yâ, i swon annù yâ a mbo bo.

<sup>10</sup> Lâ m̀bɔŋ tâ nòò ǹlwĩ'i mbî à ku'u, bi tswe nî m̀fòò nswon ntoo yĩ ñ̀sigìnə ya a mbo itoò tsimè.

<sup>11</sup> Bɛɛ mə bi yi ntswa ghuu ŋghɛɛ ni bù a nsi ŋgǎŋsa'a mǐsa'a, nì tsuu ki wa'a nî ànnù yĩ mə nì ka ghɛɛ swon aà. Bɛɛ mə nòò ñghàa a ku'u, nì swon ànnù yĩ mə a zi a atu bù aà, nlon mə kaa à si bu swonə, a swonə nî Azwĩ Nwĩ.

<sup>12</sup> Nù à ka yĩ ki fa nî mumaà yĩ mə bì zwitə, tâ tà à ka mfa ni mù yĩ mə bì zwitə, tâ bɔɔ bì biinə ntswatə bítaà byaa bo bì bimaà byaa nî isa'a, i lògè waa fa mə bì zwitə.

<sup>13</sup> Bè bìtsim ka yĩ ki bàà ghuu nlon ikûm ghâ. Lâ nù yĩ mə a tswa ntì yi mbii ŋgĩ'i nywe'e a ǹlwĩ'i aa, à ka yĩ yweenə.

*Annù yĩ swèrè ñ̀swerə yâ*

*(Mt. 24.15-28; Lk. 21.20-24)*

<sup>14</sup> “Lâ bɛɛ mə ni yi nyə annù yĩ swèrè ñ̀swerə ya a tswe a adigə yĩ mə a s̀i nì ñ̀tswe ghu tswe aa, (tâ nù yĩ mə a twon annù yuà aa tâ nanşə nyu'u nzi,) tâ bè bii mə bi tswe a ala'a Yudea aa bì fɛ'e ŋkhəkə ñkɔ'ɔ ŋghɛɛ a itu m̄nta'à.

<sup>15</sup> Tâ nù yĩ mə à tswe a atu nda aa tâ à tsuu lõ bũ sigə, tâ à tsuu a nda yu a ǹlògê àyoò tsu bũ kuu b̄.

16 Tâ nù yïi mə à tswe a mûm n̄sòò aa tâ à tsuu bũ b̄i a nlògê àkutè yi.

17 Wεε! N̄gi'ì b̄imaburè bi ato'o bo bi yï b̄ii mə bi n̄oŋsə b̄oo maa n̄i n̄jwi ma jya aà!

18 N̄i ka ntsa'atə n̄i Nwĩ mə tâ innù ma jũ ì yi ntsuu fè'è a noò m̄fə'è.

19 Nlon̄ mə n̄gi'ì yïi mə ì ka yï tswe maa noò aa ì ka yï tsyàtə n̄gi'ì n̄tsim̄ yïi mə ì lèè m̄fè'ε nlògìnè a noò yïi mə Nwĩ à lε n̄naŋsə mbi yu aa ì kɔ'ɔ ywe'e ts̄itsòŋè. Kaa yï dàn̄ ì ka yï wa'à bù m̄fè'ε ts̄o ma yú.

20 Lâ Nwĩ à kwyètə mə ndùu n̄jwi mà jũ n̄lon̄ n̄kwitu b̄ê bi b̄ii mə à tsɔ'ɔ aà. A s̄i laa bə bon̄ kaa nù tsù à ka yï wa'à yweenè.

21 “Mbə nù a zi ti swon̄ə a mbo bù mə, ‘Yê, Ayo'ò Nwĩ wa à ghuà!’ kè ‘Yê, à wĩ!’ n̄i tsee annù yïi a swon̄ aa l̄o b̄ii.

22 Nlon̄ mə b̄Ayo'ò Nwĩ bi mbwe'esè bo bi n̄gãŋntoo Nwi mbwe'esè ì ka yï fè'ε ì ki ghìrè n̄i ilensə innù bo bi innũtsyâmbo a mbwe'esə bè ghu, ì tε'ε ki ywe'etə ni a mbwe'esə tsi'ĩ bè b̄ii mə Nwĩ à tsò'ɔ aà.

23 N̄i tigə n̄ka ntsyεsə ghu; wa mə swòn̄ mə innù tsim̄ a mbo bù m̄bɔŋ tâ nòò ma wa à ku'u.

*Ajàŋ mə Mu Nù à ka yï bũ b̄i aà  
(Mt. 24.29-31; Lk. 21.25-28)*

24 “A ka yï bə ni a n̄im, a n̄i n̄jwi j̄ii mə ì ka yï ki yòn̄è noò n̄gi'ì wa aa, ta n̄inòò à f̄ii, kaa tâ s̄an̄ à wa'à bù ka nta.

25 Tâ m̄in̄jɔŋ m̄i ka nlo ni a aburə n̄wokə ni a nsyê, tâ bi tsigə ida'a tsim̄ j̄ii ì tswe a aburə aà.

26 Maa noò tâ bì tigə nyə Mu Nù tâ à ka nzi ni a mûm mbà'à ni mîdà'à mî wè ni nìghà'à.

27 Βεε a sigə, a tigə ñtoo baangel bi a nî mbèe mbi ji nîkwà mə tâ bo ghεε ηghotə bê bi bîi mə à tsò'ò aa, ñloginə a mbèè mbî yî mò'ɔ ηghεε nlwî'isə ni yî mò'ô.

*Annù yîi mə mbə bə yəgə ni àtî fig aà  
(Mt. 24.32-35; Lk. 21.29-33)*

28 “Tâ nî yəgə annù a nî àtî fig. A yi mbə noò yîi mə ntaà ji i fi'isə mə iyəη jî fii aa, nî zi mə noò ñtsû mbəη à tìgə a abô

29 A kî mbə ni a ηgîη ηgîη mə, nî bə yə tâ ñnnù juà ì ka mfe'ε, nî zi mə à zî mē ηkoontə, ñtigə aa tsi'î a ntsûbù'ù.

30 Mə swəη tsi'î annù nîηkonη a mbo bù mə, kaa nìwàà ni bê nuà ni ka wa'à tsysà tì ghə mə ñnnù ma jú tsim i fè'è mē.

31 Aburə bô ñsyε ka yî tsysà, lâ kaa tâ nìghaà na nì wa'à tsysà.

*Kaa ηù tsù à sî njwi ya kə nòò ma wa zî.  
(Mt. 24.36-44)*

32 “Kaa ηù tsù à sî njwi kə nòò wa zî, kaa tsi'î baangel bîi bi tswe a aburə aa, kə Mû. A ki nzi tsi'î Tà yuyu.

33 Nî ka ntsyεsə nî ghuu, ηka ntswe nîkərə ñlon mə kaa nî sî noò ma wa zi aa.

34 A bə aa tsò ηù à fè'ε mə yu ghèè a nìghaa, à kà mē aa mfe'ε, ntwoη ηgǎηfà'à ji mfa ifà'à yîi mə bo ka kî fà'à aa, a mbo bo yî mò'ɔ yî mò'ɔ, ñswəη a mbô ηgàηmbê ñtsûnda mə ta à tswe tsi'î nîkərə ñka mbe nîi.



<sup>35</sup> A boŋ mə tâ nì tswe nìkərè ñka mbe nî m̀b̀oŋ ñdùgè ñloŋ mə kaa nì s̀ì noò ỳi mə à ka ỳi b̀i ghu aa zi aà. Mbə a tse bə a noò ñkwêfò, nî ñt̀i ñtugə, nì noò ñjwi, kè a t̀itugè.

<sup>36</sup> Ta bæe mə à bu'unə nzi, kaa a wa'à z̀i ñyè mə nì bwii.

<sup>37</sup> Annù ỳi mə mə swoŋə a mbo bù aa, à ki mbə ỳi mə mə swoŋə nì a mbo bè b̀i tsimè: 'Nì ka ntswe nìkərè.' "

## 14

*Ajàŋ ỳi mə b̀i le ntaŋ annù atu Yesu aà  
(Mt. 26.1-5; Lk. 22.1-2; Jn. 11.45-53)*

<sup>1</sup> A le ntigə mburə ñjwi jì baa mbəŋ tâ ñjwi Passa bo b̀i ñjwí ñjì àbaa tì kò'ò ì ku'u. Bìlì b̀i ñgãŋmà'a Nwi bo b̀i ñgãŋd̀i' ñòŋsè bo le ñka nloò nì ajàŋ ỳi mə mbə bo ñe'esè ntswa Yesu ghu nzwitə.

<sup>2</sup> Bo le s̀ì swoŋə nì mə, "A boŋ mə tâ b̀i' inè tsuu ma yuù ànnu fàa ñjwi Passa ghìrè ñloŋ mə mbə b̀i' inè tswa yi boŋ fìkòrè ka fè'è a t̀it̀i bè ì bùurə idigə."

*Ajaŋ ỳi mə màngyè ỳi mò'ò à le nyò'ò Yesu nì m̀ighurə aà  
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)*

<sup>3</sup> Yesu a le ntswe a Bethany a nda Simon ỳi mə à lèè m̀b̀ə ñùk̀ikwen aa ñka ñjì. A kà mə aa ñjì, màngyè ỳi mò'ò a zi nì m̀ighurə m̀i lùmtè m̀i at̀indùù m̀i mə m̀i le nanse mbə tsi'ì m̀i narda aa, a nî ñtsìŋ ñgò'ò alabasta. A z̀i m̀è, ñzwi m̀ighurə mya ntswentə nyò'ò atu Yesu ghu.

<sup>4</sup> Mìntòŋ mi bê bĩ mɔ'ɔ bii mə bi le ntswe ghu aa, mi lwĩnè, bo tigè m̀betə nĩ waa bo ni bo mə, “A nàŋsə nta ŋgi'i ni m̀ghurə mù laà aa a ya aa ε?”

<sup>5</sup> Nlɔŋ mə mbə bi feè m̀ghurə ma mú ñdùú yi tsyâtě iba'atə ŋkabə silva ŋkhì ji tarə\* bi logè ŋkabə ya mfa a mbo ñgàŋəfumə.” Bo ghaàntè m̀ŋgyè wa mfa afĩrê yi.

<sup>6</sup> La Yesu a swɔŋə a mbo bo mə, “Nĩ ma'atə yi; ni fa ŋgi'i a mbo m̀ŋgyè ghù aa a ya aa ε? Nĩ s̀ zi mə à ghìrə aa ànnù yĩ sigìnè a nu m̀ aa ε?”

<sup>7</sup> Ñgàŋəfumə i tswe a titii bù aa bìnòò bitsimè, m̀bə ni tse kwetə waa a noò yĩ mə ni kòŋə aà, lâ kaa m̀ ka wa'ă titii bù aa a ŋgòŋ bìnòò bitsim tswê.

<sup>8</sup> A ghìrə aa annù yĩ mə mbə a ghìrè. A yò'ɔ gha ni m̀ghurə mù, ñnàŋsə aa nú ya mbɔŋ tâ noò ñtwĩŋê ghà à ku'u.

<sup>9</sup> M̀ swɔŋ a mbo bù tsi'i ànnù nĩŋkɔŋ mə, a nĩ ñgɔŋ idìgə tsim jii mə bi ka yĩ ki swɔŋə nĩ ñtoo yĩ ñsigìnè yù ghu fàa mbi aa, bi ka yi kii ki swɔŋə nĩ ànnù yuà mə m̀ŋgyè ghuà à ghìrə a nu m̀ aà, ñwa'atə nĩ yi.”

*Ajàŋ yii mə Judas a le mbii mə yu ka fèè Yesu aà*

*(Mt. 26.14-16; Lk. 22.3-6)*

<sup>10</sup> Judas Iskariot, mə le mbə ñù yĩ mɔ'ɔ a titii ñgàŋyègòŋnu Yesu jya ñìghùm ñtsò baa aa, à le ñghèè a mbèè bìlìi bi ñgàŋmà'a Nwĩ a mfèè Yesu a mbo bo.

\* **14:5** 300 denarii, ŋkabə baGrikia, denarius yĩ m̀fùùrè a le mbə ŋkabə ñgàŋàfà'a a atù ñjwĩ.

11 Bo le mburə ndoritə a nyu'u annù yïi à le nzi a nswonə a mbo bo aa, mbii mə bo ka fa ŋkabə ghu mbó. Judas a tigè ñlɔɔ ni mánjï yïi mə mbə yu tsyâ ghu mfee Yesu.

*Ajan yïi mə Yesu bo bi ñgǎnyəgənnu ji le nji miji mə Passa aà*

*(Mt. 26.17-25; Lk. 22.7-14,21-23; Jn. 13.21-30)*

12 A bə a njwi yï ntsyambïi, a njwî ñkurê àbaa ti kɔ'ɔ a noò yïi mə bi wà nî mú mbînjàrə Passa aa, ñgǎnyəgənnù Yesu bo betə ghu mbo mə, “O lɔɔ mə bi'ï ghɛɛ naŋsə aa yuu adigə a mbo wò tâ ò ji miji mi Passa ghu aa ɛ?”

13 A toò ñgǎnyəgənnù ji ji baa nswonə a mbo bo mə, “Nî kuu ŋghɛɛ a múm àla'a, boŋ nî ka yə ŋû mbàŋnə yï mɔ'ɔ yïi mə a bè'e àntòò ñkï aa tâ zi ntsi'i ghuu. Bɛɛ a zi ntsi'i ghuu,

14 nî kâ nyonə nïi ŋghɛɛ ŋkuu a nda yïi mə a kùu ghu aà, nswonə a mbo mbɔŋ nda wa mə, ‘Ndì'innù à bətə mə, nja'à nda yïi mə bi'ï bi ñgǎnyəgənnù ja ka ji Passa ghu aa ì fə aa ɛ?’

15 Boŋ à ka dî'i nja'à nda yï ñwè yï mɔ'ɔ a ndəŋ bi nîŋ njoo ghu mum ŋki naŋsə aa a mbo bu. Bɛɛ a dî'i, nî tigè naŋsə njoo jïi mə bi'inə ka ghìrə ji Passa ghu aa ghu.”

16 Ñgǎnyəgənnu Yesu jya ghèè wa múm àla'a nyə a bə tsi'ï maa ajən mə à swonə aa, ntiğə naŋsə njoo nji Passa jyá.

17 Nòò ñkwêfò à kù'ù mē Yesu a ghèè ghu bo bi ñgǎnyəgənnù ji jyá.

18 Bo ghèè ntswe ŋka nji atu atətè. Bo kà maa nji, Yesu a swonə mə, “Mè swonə a mbo bù tsi'ï

annù nîkonj mə nù yî mò'ɔ a titii bù à ka ghìrə fèè ghâ, nù ma ghú a jî bi'i yu."

<sup>19</sup> Bo logìnè n̄tigə njəɲnə, mbetə yî mò'ɔ yî mò'ɔ mə, "À nî mè aa ε?"

<sup>20</sup> A swonjə a mbo bo mə, "A n̄ nù yî mò'ɔ a titii bù n̄ghúm n̄tsò baa mə a tsütǎ abaa b̄i' yu a m̄m àkanj yî fùùrè aà.

<sup>21</sup> Lâ ànnù ma yû a ka yə Mu nù aa tsi'ĩ ajàn yii mə bi n̄wa'anə a m̄m àn̄wà'ànə Nwĩ n̄lonj n̄gaà yî aà. N̄gi'i yî swèrè n̄swerə a nu nù yii mə à fèe a Mu Nù aà! A lɛ mbaa mbònj mə b̄i tsee ajànè n̄u ma yû lǎ burə jwe jwe b̄e."

### *Ntarə Mmà'àmbi*

*(Mt. 26.26-30; Lk. 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25)*

<sup>22</sup> Bo kà maa n̄ji, Yesu a logè àbaa, mfa mbi'ikə a mbo Nwĩ, m̄batə mfa a mbo bo, n̄swonjə mə, "Kǎ n̄i; à n̄i ìb̄i n̄u gha ghuà."

<sup>23</sup> A k̄i n̄logə ndôɲ m̄lù'ù, m̄fa mbi'ikə a mbo Nwĩ, m̄fa a mbo bo, bo bitsim n̄o.

<sup>24</sup> B̄o nò m̄ê, a swonjə a mbo bo mə, "A n̄i àləə n̄u ya à yuà, àləə n̄wàr̄ê àkàà yii mə bi ka saansə atu b̄è b̄i ghà'àtè aà.

<sup>25</sup> M̄è swǎɲ a mbo bù tsi'ĩ annù n̄n̄konj mə kaa mə ka yî wa'a m̄lù'ù b̄u n̄no, nywe'e a n̄jwi yii mə mə ka yi b̄u no m̄lu'u m̄i fii a m̄m ànnù n̄ifò Nwĩ aà."

<sup>26</sup> Bo yəè ìkòò n̄tigə m̄fɛ'ɛ n̄kɔ'ɔ n̄ghɛɛ a atu n̄ta'a Olive.

*Ajàn yii mə Yesu à lɛ nswonj mə Peta à ka tuu yi aà*

*(Mt. 26.31-35; Lk. 22.31-34; Jn. 13.36-38)*

<sup>27</sup> Yesu a swonɔ a mbo bo mə, “Bù tsi'í bítSIM, nì ka ghìrə mà'atə gha khəkə, nlon mə a tswe a múm aɲwà'anə Nwí mə, 'Mə ka zwiətə ntsèembi tâ mbínjərə jya ì ja'anə.’

<sup>28</sup> Lâ nòò yíi mə mə ka yí yweenə ni nìwo aa, mə ka yí tsyá a mbii bù fòò ghèè a Galilea.”

<sup>29</sup> Peta a swonɔ ghu mbo mə, “Mbə bə bítSIM tɛ'ɛ kɪ mà'atə nî gho mà'atə ɲkhə bon kaa mbə mə wa'à gho mà'atə bə.”

<sup>30</sup> Yesu a kwi'i ghu mbo mə, “Mə swǒɲ a mbo wò tsi'í ànnù nɲkon mə, tsi'í nítugə sii, mbon tâ àɲkəgə tâ à tɔɲ ɲгаа ji baa, bon ò tùù mē ghā ɲgàà ji tarə.”

<sup>31</sup> Lâ Peta a swonɔ ghu mbo nìtì mə, “A tɛ'ɛ kɪ bə bə ànnù nìwo bon mə ka kwo bi'ò; kaa mbə mə wa'à gho tuù.”

Ŋǎɲyəgənnù Yesu jya tsim bo le ɲki nswon tsi'í maa ajàɲə.

*Ajàɲ yíi mə Yesu a le ntsà'atə Nwí a Getsemane*  
aa

(Mt. 26.36-46; Lk. 22.39-46)

<sup>32</sup> Bo le ɲghèè ɲywe'e a adigə yí mɔ'ɔ yíi mə bi le si twonə ni Getsemane aa, Yesu a swonə a mbo ɲǎɲyəgənnù ji mə, “Nì tswe faà tâ mə ghɛɛ ntsà'atə Nwí.”

<sup>33</sup> Nlogə Peta ni Jɛms a bɔ'ɔ Jon mə tâ bo bo ghɛɛ, nú yí i logìnə ɲka mbi'i, nìtì yi i luu nì ajəɲnə.

<sup>34</sup> A swonə a mbo bo mə, “Ajəɲnə a luu a ntii mə si'i mburə mbə tsi'í a nzwitə mə; nì tswe faà mə, ntswe nìkərə.”

35 A ghêntè a mú òtsirè, òwo a nsye ntsa'atè Nwí òswonj mə, mbə mánjĩ a tswe ghu a ghìrè nòò ògĩ'i ma wa a tsyá tá yù wa'à lò ònyə.

36 Nswonj mə, “Abba, Taà ghà, mbə O ghìrè ònnù tsi'ì tsimè, ghìrè mə tá mè tsuu ndónj ògĩ'i yuà mə no; lá mə kónj aa a òghìrè tsi'ì ànnù yìi mə o lòò aà, kaa wa'à bə à yìi mə mə lòò aa bə.”

37 A lò mè mbii, nyə waa bo bwĩ, a betə a mbo Peta mə, “Nì bwii aà bwĩ, Simon? Mbə nì wa'à òkərè a nì àbàntè noò yì fùurè tswé aa ε?

38 Nì ka ntswe òkərè òtsa'atè nì Nwí tá wa'á òkìrè Satan lò òwo. Ntìi ghuu i lòò òghìrè ànnù yìi mə a ku'unə aa lá òjyá nú yùù i bājnè mbərə.”

39 A bú òlo òghèè a ntsà'atè Nwí òki mbu nswonj tsi'ì ànnù ya mə à le mfòò òswonj a mbĩ aà.

40 A bú mbii òghèè ònyə ògǎnyəgənnù jì jya i burè kì bwii tsi'ì bwĩ òlónj mə fìlo le nluu a mi'i bo aà; kaa bo wa'á ànnù yìi mbə bo swonjə ghu mbo zì.

41 A bú mè mbii nì ògàà yìi mə ò ywe'e jì tarə aa nswonj a mbo bo mə, “Nì burè ka kì bwii tsi'ì bwĩ, m̀m̀iintè nì ghuu aa ε? Wa á kù'ù mè lá; nòò à kù'ù mè; bì fèè mè Mu Nù a mbo bə bì bì.

42 Nì biinè tá bì'inè ghεε. Yé nì, wa òyù yìi mə à fèè gha aa à zì mè.”

*Ajàn yìi mə bì le ntswa Yesu aà*

*(Mt. 26.47-56; Lk. 22.47-53; Jn. 18.3-12)*

43 Yesu à kà mə aa òghaa laà, kaa mburə tì m̀ansè, Judas, òyù yì mò'ò wa atitìi ògǎnyəgənnù Yesu jya òghùm òtsò baa, a burè òzi bo bì ònòò

bê mə bîlîi bi ɲǎŋmà'a Nwi nî ɲǎŋdî'i nòŋsè bo bi bîtà bi ala'a bo le ntoo. Bo le ntugitə nwi ntsò ni mîbu'ù.

<sup>44</sup> Judas, yîi mə à le mfèè yi aa, à le mfa alènsè a mbo bo mə, “Nù yîi mə mə ka ghèe nɔŋ mighègô mi aa, boŋ à ni ghu. Nî banɲè yi; nlogə ɲghèè ni ghu. Bɛɛ nî ti ghèe, nî nanɲsè mɛe yi.”

<sup>45</sup> A zî mâ, mburə ntsya ɲghèè ghu mbèè nɔŋ mighègô mi, nswon mə, “Rabbi!”

<sup>46</sup> Bè bya bi tigè ɲghɛɛ mbanɲə yi.

<sup>47</sup> Nù yî mò'ɔ yîi mə a le ntəə a titîi bo aa a tso'ɔ munwî yî ɲkwye atôŋŋə abù'u ɲǎŋmà'a Nwî yî ɲwè ghu nlo'osə.

<sup>48</sup> Yesu a betə waa mə, “Nî zi nî nwi ntsò a bò'ɔ ni mîbu'u aa a ntswa mə tsò nî zi a mbanɲə ɲŋgâmighee aa ε?”

<sup>49</sup> Tigə mə kî si tswe bi'inè a ndâma'anwî aa a nɲwi nɲwi ndî'i ni ghuu, kaa nî wa'à gha tswa aa a ya aa ε? Lâ ma yû ànnu a tswe ni mfè'ê tǎ lwensə annù yîi mə aŋwà'ànè Nwî a swonə aa.

<sup>50</sup> Ma mùu noð ɲǎŋyègənnù ji jya tsi'i tsim i tigè mîma'atə yi ɲkghəkə waà.

<sup>51</sup> Mûjòŋ yî mò'ɔ a ka nyonə nîi, ɲwɛ'ɛ tsi'i àbà'a atsè'è yî fù'ù a nu yu. Bè bya bi ma'à mɔbô myaa ghu nu mə bi tswa yi mbanɲə tswa atsè'è yi.

<sup>52</sup> Lâ a bânɲè mîma'atə abà'a atsè'è yî fù'ù ya ɲkhə yi tsi'i nswèrè nswèrè.

*Ajàŋ yîi mə ɲǎŋndasa'a le ntsɔ'ɔtə isa'a Yesu aà*

*(Mt. 26.57-68; Lk. 22.54-55,63-71; Jn. 18.13-14,19-24)*

53 Bi logè Yesu ñghεε ni ghu a mbèε ñgàṅmà'a Nwĩ yĩ ñwè. Bìlìi bi ñgǎṅmà'a Nwĩ bitsim bo bì bità bi ala'a bo bì ñgǎṅndi'i nòṅsè bo le ñghotè ntswe bo bo.

54 Peta à le si yònè ni a ñjĩm Yesu a sà'a agha'à. A yònè mē ñkuu ñghεε ntswe a nsàṅàbèε ñgàṅmà'a Nwĩ yĩ ñwè bo bi ñgǎṅmbê ñdama'anwĩ ñyɔ'otè nĩ mɔ'ɔ.

55 Bìlìi bi ñgǎṅmà'a Nwĩ bo bi ñgǎṅndasa'a tsim bo le ñka nɔɔ nĩ mǎnjĩ yĩ mē mbə ñu a swōṅ ànnu yĩ tsu a atu Yesu yĩ mē mbə bo tsyá ghu nzwitə yi, lá kaa wa'à yĩ tsu yá.

56 Bè bĩ ghà'àtè bi le si tswεε nĩ ìbǎṅnənnu a atu Yesu, kaa mighàà myaa mi wa'à bàṅnè m̀boontə.

57 Bè bĩ mɔ'ɔ bi bìnnè ñtswεε nĩ ìbǎṅnənnu ghu atu ñswonə ni mē,

58 “Bì'ĩ le nyu'u a swon mē yu ka yĩ sà'a ndàmà'anwĩ yuà mē bi bɔɔ nĩ m̀bo aa i bú ghùrè yĩ dàṅ fu yĩ mē kaa bi sè aa nì m̀bo bɔɔ aa, a ñjĩm ñjwi ji tarè.”

59 Lá a ñki ñghèε a ni ma buù bè, kaa ñtsù waa kaa wa'à kì m̀boontə.

60 Ñgàṅmà'anwĩ yĩ ñwè wa a bìnnè ñtəə a titi bo mbetə Yesu mē, “O si nĩ ànnu yĩ tsu a kwi'i tswé? O swōṅ mē akə nĩ ìnnu jũ mē bi swonə a atu wò aa ε?”

61 La a təə kaa wa'à yi kwε'è. Ñgàṅmà'anwĩ yĩ ñwè wa a bú mbetə ghu mbo mē, “O nĩ Ayo'ò Nwĩ, Mu Nwĩ yĩ mē bi gha'asə aa ε?”

62 Yesu A swonə mē, “A ni mē, nì ka yi yə Mu Ñu tâ à tswε a mbèè ñkwεε Nwĩ yĩ à tswε ni



màdà'á aa nǐ mà'à òlò a aburə nsigə nǐ a múm m̀bà'á.”

<sup>63</sup> Á kwǐ'í mə laà, ògàṅmà'a Nwǐ yí òwè wa a satə ìtsə'ə̀ ji, nswon mə, “Bǐ'ině̀ bù òlò nǐ b̀iyəfə aa a ya aa ε?”

<sup>64</sup> Nǐ yù'ú àjàṅ yǐi mə à b̀ègìtə Nwǐ aà. Kə̀ nǐ wà'atə mə akə̀ lɛ?”

Bo bitsim tsərə̀ ìsa'á yǐ nswon mə a ku'unə̀ mə̀ b̀i zwitə̀ yǐ.

<sup>65</sup> Bo bǐ mɔ'ɔ̀ b̀i tǐgə̀ òlògìnə̀ ntigə̀ ntsee nǐ m̀itwye ghu nu, òlògə̀ nǐ ìtsə'ə̀̀ m̀bɔɔ̀ nǐ mǐ'i mǐ ghu, òghɔɔ̀ nǐ yǐ, òswonə̀ ghu mbo mə̀, “Twi òú yǐi mə̀ à ghòɔ̀ gho aà.” Bǐ lɛ ntigə̀ mbu òlògè̀ yǐ òghɛɛ mfa a mbo ògǎṅmbɛ̀ òdámà'anwǐ b̀i lògè̀ yǐ ntigə̀ òku.

*Ajàṅ yǐi mə̀ Peta a lɛ ntuu Yesu aà*

*(Mt. 26.69-75; Lk. 22.56-62; Jn. 18.15-18,25-27)*

<sup>66</sup> Peta à tswè m̄ə̀ wa nsàṅàbɛɛ a mbǐ òtǐi òka yɔ'ɔ̀tə̀ nǐ mɔ'ɔ̀ aa ògàṅàfà'a ògàṅmà'a Nwǐ yǐ òwè yǐ m̀àngyè̀ yǐ m̀ò'ɔ̀ a zǐ

<sup>67</sup> òyə̀ Peta òlǐi yǐ nswonə̀ mə̀, “Tǐgə̀ ò ghìrə̀ mbaa òki ntswe bu Yesu mu Nazereth wa aa ε?”

<sup>68</sup> Peta a tuu nswon mə̀, “Kaa m̀è sǐ yǐ zǐ, kaa wa'ǎ̀ annù̀ yǐi mə̀ o swon aa kǐ nzi.” Á swòṅè̀ m̄ə̀ laà aa òlò wa nsàṅàbèè̀ m̀fɛ'ɛ̀ òghèè̀ a ntsùbù'ù. [Tsi'í maa noò, àkègè̀ yǐ òtsyàm̀bǐi a burə̀ òtɔṅ.]\*

<sup>69</sup> Á fɛ'è̀ m̄ə̀, mu m̀àngyè̀ wa a yə̀ yǐ, m̀bu mbè'ènè̀ òka nswon a mbo b̀è b̀ii mə̀ b̀i lɛ ntə̀ wa ntsùbù'ù aa mə̀, “Nù̀ ghuà̀ à nǐ òú òbò̀ wàà yǐ m̀ò'ó̀.”

\* **14:68** Kaa adìgè̀ yuà kaa a sǐ òwà'ànè̀ òjǐ mɔ'ɔ̀ tswè.

<sup>70</sup> Lâ Peta a bû ñkwatə ntuu yi.

Mu fibàntè à bù mē ghèə ki bə, bə bya mə bi Peta le ntəə aa bû ñswon ɣhu mbo mə, “Tsi’i ànnù nîŋkonè, ò ni nù nìbò wàà yî mò'ɔ nlon mə ò ni mu Galilea.”

<sup>71</sup> Peta a logìnè ñtigə ŋkaa nswonə ni mə “Kaa mē sî nù yîi mə ni swonə aa zî. Bεε a bə yîi mə mə swonə aa àbanənnù, Nwî a nîŋ ñdòò a atu mē.”

<sup>72</sup> Tsi’i maa noò, àkègè bû ñkwatə ton, Peta a wa’atə ajan yîi mə Yesu à ghìrə nswon ɣhu mbo mə, “Mbɔŋ tâ àkègè à ton ŋgaa ji baa le bon ò tùù mē gha ŋgaa ji tarê.” A wà’atè mə laà aa mburə nanşə yə’ə.

## 15

*Ajan yîi mə bi le nghèè ni Yesu a nsi Pilato aa.  
(Mt. 27.1-2; Lk. 23.1-5; Jn. 18.28-38)*

<sup>1</sup> Abèè a ghèsè mē mfu’u, bìlîi bi ŋgǎŋmà’a Nwî, ni bità bi ala’a, nî ñgǎŋdî’î nòŋsè, bo bi ñgǎŋdasa’a tsim, bo tswâ ñghòtə ŋghàànè, ñtigə ntswa yi, ñkwerə mbo mî, ñlogə ŋghèè mfa a mbo Pilato.

<sup>2</sup> Bi ghèè mē ni ɣhu a mbèε Pilato, a betè yi mə, “O bə aa mfò baYuda aa ε?”

A kwi’i ɣhu mbo mə, “O swon mē!”

<sup>3</sup> Bìlîi bi ŋgǎŋmà’a Nwi bi le mbù ñniŋ innù jî ghà’atè ɣhu nú.

<sup>4</sup> Pilato a bú m̄betə ɣhu mbo mə, “O sî nî ànnù yî tsu a kwi’i tswê aa ε? Yə innù jîi mə bi swon ni a atu wò i burè gha’a laà aà!”

<sup>5</sup> Lâ kaa Yesu a wa'à yi annù yî tsu burè m̀bu kwikwi'i. Ma mùu ajàṅ annù a kî m̀burè ntsya Pilato tsi'î tsiyà.

*A jàṅ yï m̀ bi le ntsèrè m̀ bi zwiṭe Yesu aà  
(Mt. 27.15-26; Lk. 23.13-25; Jn. 18.28-38)*

<sup>6</sup> A le mbə ǹṅsè Pilato m̀ a yi mbə a njwí Passa aa, a fi'isè ṅgàṅàtsaṅ yï m̀fùurè yï m̀ bə betə aa mfa a mbo bo.

<sup>7</sup> A le mbə ma mùu noò aa, ṅù yï mò'ɔ m̀ ìkùm yi le mbə Barabbas, a tswe a atsaṅ a titì ṅgãṅmbùurê ala'a. Ma ghuù ṅù à le nzwitə ṅù a noò yï m̀ bo le si bùurə ala'a aà.

<sup>8</sup> Nnòò bē wa i le nzi ǹswon a mbo Pilato m̀ tâ à ghìrə a ajàṅ yï m̀ a tɛ'ɛ ṅghìrə a alò lòò aà.

<sup>9</sup> A betə a mbo bo m̀, “Ni lòò m̀ tâ m̀ fi'isè aa mfò baYuda a mbo bù aa ɛ?”

<sup>10</sup> A le mbetə ma mùu ajàṅ aa nlon m̀ à le zi m̀ à le ṅghìrə aghè'ènnè m̀ tâ bìlì bi ṅgãṅmà'a Nwĩ bya bi tswa Yesu ǹzi mfa ghu mbo aà.

<sup>11</sup> Lâ bìlì bi ṅgãṅmà'a Nwĩ bya bo totè ǹnɔò bē wa m̀ tâ bo ghìrə tâ Pilato à baṅnə fi'isè bə Barabas m̀fa a mbo bo.

<sup>12</sup> Pilato a bú m̀betə a mbo bo m̀, “Ni lòò m̀ tâ m̀ tigə ṅghìrə aa m̀ akə ni ṅù ghú m̀ ni twonə n̄ m̀fò baYuda aa ɛ?”

<sup>13</sup> Bo bú ǹtonnə nswon tsi'î n̄ t̄i m̀, “Kwèèntè yi a ati bàṅnèbàṅnè.”

<sup>14</sup> Lâ Pilato a bú m̀betə waa m̀, “Ni lòò m̀ bi kweentə yi aa a ya? Annù yï bi yï m̀ à bù'ù aa à n̄ àkè aa ɛ?”

Lâ bo bû ñku'usê ntɔŋnə ghaa bə nì mîtì ñswon mə, “Kwèèntè yi a ati bəŋnəbəŋnè.”

<sup>15</sup> Pilato a loò mə yu ghìrə tâ nû ñnòò bē wa ì bɔŋ, ñtigə mfi'isə Barabbas mfa a mbo bo, ñghìrə bi ghòò Yesu a fâ yi mə tâ bì tigə nlogə ghèè ñkweentə a ati bəŋnə bəŋnè.

*Ajàŋ yïi mə bìsogyè le si wyè nî Yesu aà.*

*(Mt. 27.27-31; Jn. 19.2-3)*

<sup>16</sup> Bìsogyè bya bi tigə ñlogə Yesu ñkuu ŋghɛɛ nì ghu a mûm n̄tɔ'ò Gûmnàà (bi le si twonə aa nì Pretoriun) n̄twonə b̄isogyè b̄itsim b̄ii mə bi le n̄tswe maa n̄tɔ'ɔ aa bi ghotè.

<sup>17</sup> Bo le nlogə atsə'è yî bəgìtə yi at̄indùù ñwɛ'ɛ ghu nu tsɔ̄ m̄fò, ñlɔɔ m̄ndigə mi njôn ñjɔŋ mba'a tsɔ̄ àtsə'ətu n̄ifò ñsɔsə ghu at̄u;

<sup>18</sup> ñloginə ñtigə n̄tsa'atə n̄ii, m̄bitə ñswonə nì mə, “O le lele leè! Mfò baYuda à k̄i kwèè! A kwèè!”

<sup>19</sup> Bo tigə ñtsya yî mò'ɔ yî mò'ɔ, ñghòò n̄i at̄u yi n̄i at̄i, ñtutə n̄i m̄itwyɛ ghu nu, ñswetə n̄i m̄ikù'ùtê myaa ghu n̄si a m̄m̄ii yi.

<sup>20</sup> Bo n̄ansə m̄ê ñwyɛ yi laà, ñtsɔ'ɔ atsə'è yî bəgìtə ya ghu nu, m̄bu ñwɛ'ɛ j̄ii itsə'è j̄ya fu ghu nu, ñtigə nlogə yi m̄fɛ'ɛ ghèè a ñkweèntə a ati bəŋnə bəŋnè.

*Ajàŋ yïi mə bì le ñkweèntə Yesu a ati bəŋnəbəŋnə aà*

*(Mt. 27.32-44; Lk. 23.26-43; Jn. 19.17-27)*

<sup>21</sup> N̄u yî mò'ɔ yïi mə ñkùm yi le mbə Simon, m̄bə mu baCyrene, ñk̄i mbə ta bì Alexander bo Rufus aa, a le n̄lɔ a afò ñka ñkwɛɛ, à z̄i m̄ê ñka

ntsya, bi tswâ yi nî àdà'à mē tâ à be'e ati bàṅnè bàṅnè Yesu yâ.

22 Bi gheè ni Yesu wa adigə yïi mē bi le si twonə ni Gologota aà (n̄ji'ï ìkùm ma ghû i bə àdigə akwèetû n̄jû).

23 Bo fa m̄lù'ù m̄i mē bi le mforinə ni àfù yïi mē bi twonə ni mēè aa mē tâ à no, a tuù yi.

24 Bi kweentə yï wa ati bàṅnè bàṅnè; n̄logə itsə'ê ji a nyàtə a tit̄i bo, mma'a ìb̄rè t̄a zi a ajàn yïi mē bo ka yàtə itsə'è jya a tit̄i bo b̄tsim aà.

25 Bi le ṅkwèentə yï aa a ni b̄nòò bi bù'ù a t̄itugè.

26 N̄wa'anə annù yïi mē à le ṅgh̄rè bi n̄n̄ isa'a ghu nu aa, m̄b̄e wa ati bàṅnè bàṅnè ghu atu mē, “Mf̄o baYuda.”

27 Bi le ṅki ṅkwèentə b̄ȳrə bi baa bo bi Yesu, ṅkweentə yï m̄f̄urè ghu mb̄èè a ab̄o mà'à, ṅki ntigə ṅkweentə yï mò'ò ghu mb̄èè a ab̄o ṅkwàbè.

28 A ki mfe'ε mbòontə n̄i ànnù yïi mē àṅwà'anə Nw̄i a le nswon̄ nlon̄ ṅgaà yï aà, mē, “Bi le n̄n̄n̄ yï a tit̄i ṅḡṅgh̄rè ìnnù j̄i b̄i.”

29 B̄itsyà bi m̄àn̄j̄i bi le si wyè nii, n̄tsigə n̄i ìtù jyaa, n̄swonə ni ghu mbo mē, “Wò yïi mē ò le nswon̄ mē ò ka sà'a ndâmà'anw̄i i b̄ŭ b̄oo fu a n̄j̄m̄ njwi ji tarə aa,

30 yweensə ìtu ìb̄i n̄u gho lâ, n̄sigə wa atu ati bàṅnèbàṅnè b̄i'ï yə!”

31 B̄il̄i bi ṅḡṅma'a Nwi bo bi ṅḡṅnd̄i'ï n̄n̄sə bo le si k̄i ṅwyè n̄i yï, n̄swonə bo ni bo mē, “A le si yweensə n̄i bad̄an̄, tâ à wa'ă ìb̄in̄u yï yumbon̄ ts̄its̄on̄ yweensə tâ b̄i'inè yə!

32 Tâ Ayo'ò Nwĩ, Mfò baIsrael, tâ à lo fii atu ati bàṅṅnè bàṅṅnè òsigè tâ bĩ'ĩ yè mboṅ bii annú yi."

Bè bya bi baa mē bi lē ṅkwèèntè waa bo aa, bo lē si kii mbègītè n̄i yàa ṅgaa.

*Ajàṅ ȳi mē Yesu à lē ṅkwo àà*

*(Mt. 27.45-56; Lk. 23.44-49; Jn. 19.28-30)*

33 Nòò à s̄i'ĩ mē itugè i fii ṅkusè ala'à tsim ṅghè nywe'e ni nòò òyèṅ nòò.

34 A bè mē ni nòò òyèṅ nòò, Yesu a tɔṅṅnè òyè'è nswon mē, "Eli, Eli, Lama Sabachthani?" Ma la a bè mē, "Nw̄iṅṅòṅ ghà Nw̄iṅṅòṅ ghà, O mē'e gha aa a ya aa ε?"

35 Bè bya b̄i mō'ò bii mē bi lē ntəəntə maa adigè aa, bi yu'u laà, òswon mē, "Yu'u n̄i, a twonè aa Elijah."

36 Nù ȳi mō'ò a khê ṅghè mmurè kúntsa a mum m̄lù'ù m̄i tsè'è, òsɔ'ɔnə a n̄i ṅk̄iṅk̄à'è, ṅkɔ'ɔsə mfa ghu mbo mē tâ à no. A fà mē, òswon mē, "N̄i yu'utə tâ b̄i'inè yè mē Elijah à ka z̄i gh̄irè tâ à lo fii atu ati bàṅṅnèbàṅṅnè sigè lē."

37 Yesu à lē nyè'è tsi'ĩ ni t̄i m̄burè ntsii.

38 Àtsè'è ya ȳi mē a lē ṅkwàsə m̄m òdàmà'anw̄i aa, a lē mbò'ònè a t̄i, òloginə a òd̄èṅ nsigè nywe'e a nsyê.

39 Atu b̄isogyè ya mē à lē ntəə n̄i n̄i Yesu aa, à yè mē m̄an̄j̄i ȳi mē Yesu à lē ṅkwo ghu aa, òswon mē, "Tsi'ĩ ànnù n̄ikonè, ṅù ghuà à bè aa Mu Nw̄i!"

40 Bàṅgyè b̄i mō'ò bi lē ntswe ghu, ntəə a sà'a agha'a n̄i. Atit̄i bo, Mary Magdalene, ni Mary, òdè b̄i b̄i Jems ȳi ṅkègè, bo bi Jose, a b̄o'ò Salome lē ntswe ghu.

<sup>41</sup> Bo le si yònè nî Yesu wa noò wa mæ à le ntswe a Galilea aa, ñkwetə nii. Bàngyè bî mɔ'ɔ bî ghà'àtə bîi mæ bo bî Yesu le ñkɔ'ɔ nzi a Yerusalem aa, bo le ñki ntəə ghu.

*Ajàn yîi mæ bî le ntwinə Yesu aà  
(Mt. 27.57-61; Lk. 23.50-56; Jn. 19.38-42)*

<sup>42</sup> Tsɔ mæ à le mbə njwî ñnànşê ñjoo nlon njwîngòŋ aa, a bə mē a ñkwêfò maa njwi mæ àbèè a kà ló fu'u a njwîngòŋ aà,

<sup>43</sup> Joseph mæ à le nlo a ala'a Arimathea, ñyu'utə nî ànnù nifɔ Nwî, ñki mbə ñû yîi mæ bə le si le si bɔ'ɔ nîi, mbə ñû yî mò'ɔ a titîi ngāŋndasa'a aa, à le ntāŋ ntîi ngħèè a mbèe Pilato a mbetə aku Yesu ya mæ yu lògə i ghèe twinə.

<sup>44</sup> A ghèè mē Pilato a betə mæ Yesu à kwò mē le, ñtwinə atu bîsogyè ya mbetə yî mæ à ni tsi'î ànnù nîŋkoŋ mæ Yesu à kwò mē le.

<sup>45</sup> A yù'ù mæ mæ Yesu à kwò mē aa, mbii mæ tâ Joseph à ghèe nlògə akû yi ya ngħèè ñtwinə.

<sup>46</sup> A ghèe ñyuu atsə'è yî fù'ù yî siginè, ñzi nlògə Yesu ñsigisə, ñlim nú yî nî àtsə'è yâ. A lim mē, ñtigə nlògə yi ngħèe nnîŋ a múm nîsyè nîi mæ bî le nton a múm àlāŋsəŋgò'ò aà. A nîŋ mē, ñtii ngò'ò ñghèe ñkusə ntsù nîsyè wa ghu.

<sup>47</sup> Mary Magdalene bo Mary, ñdè bî Joses le nyə adigə ya yîi mæ bî lə ntwinə yî ghu aà.

## 16

*Ajàn yîi mæ Yesu à le nyweenə ni nîwo aà  
(Mt. 28.1-8; Lk. 24.1-12; Jn. 20.1-10)*

<sup>1</sup> Njwĩngwɔŋ ya ì tsyà mê, Mary Magdalene, bo Salome ni Mary, ndè bi Jems, bo yuu mǎghurə mǎ lùmtə mə bo ghèe yɔ'ɔ nũ Yesu ghu.

<sup>2</sup> A lò mē mbə a njwĩ yĩ n̄tsyàmbĩ a m̄m ñgyà, tsi'ĩ a t̄tugə t̄tugə, a noò ñsa'a noò, bo fè'è a ñghèe wa ntsù n̄syè.

<sup>3</sup> Bô fè'è mē ñka ñghèe a m̄njĩ n̄tigə mbetə n̄i waa bo ni bo mə, “A ñgò'ò ya wa ntsù n̄syè aa a ka tii wo lò'òsə a mbo b̄'inə aa ε?”

<sup>4</sup> Bô ghèè mē ñywe'e wa ntsù n̄syè, ñghèò k̄i ñentə mi'ĩ myaa, ñyə mə bi t̄ĩ mē ñgò'ò ya n̄lò'òsə. Ñgò'ò ma yú ì le mburə mbə tsi'ĩ ñgò'ò yĩ ñfàn ñfanə.

<sup>5</sup> Bo kuu ñghèè wa m̄m n̄syè. Bô kùù mē, ñyə m̄jɔŋ yĩ mò'ɔ a wè'è àdanə atsə'ə yĩ fù'ù, n̄tswe a mbèè àbò mà'à; m̄bè myaa mə syənə.

<sup>6</sup> A swon a mbo bo mə, “Tâ m̄bè muu m̄i tsuu l̄ɔ syənə b̄h. Ni lòò aa Yesu mu Nasareth wa mə bi k̄i kwèentə a ati b̄an̄nə b̄an̄nə aa ε? Wá à b̄in̄nə mē a ñiwô. Wa kaa à s̄i faà mə tswê! Yê n̄i àdigə ȳi mə bi k̄i n̄on̄sə yi ghu aà.

<sup>7</sup> N̄i ghèe nswon a mbô ñḡaj̄yənənnù ji bo bi a mbo Peta, mə Yesu à tsyà mə a mb̄i bù ñghèe ni a Galilea. N̄i ka ghèè ghu, ì yə yi tsi'ĩ wa ajàn ȳi mə à le nswon a mbo bù aà.”

<sup>8</sup> Bo fè'è wa m̄m n̄syè ñkhəkə nlon mə nũ jyaa ì le nswèrə, n̄tigə m̄benə ba'à bà'à. Bo kà mē aa ñghèe a m̄njĩ kaa wa'à ànnù a mbo ñù tsù burə swoswonə, ñlon mə ñibɔ'ɔ ni le ntswa waa aà.

*Ajàŋ ȳi mə Yesu à le nd̄i'ì ib̄i nũ yi a mbo Mary*



*Magdelene aà**(Mt. 28.9-10; Jn. 20.11-18)*

<sup>9</sup> Nòò wa mə Yesu à ɛ nyweenə a niwo a njwi yĩ n̄tsyàmbĩ a múm ñgyà aa, à ɛ mfòò ndi'i ib̄inú yĩ aa a mbo Mary Magdelene, wa yĩ mə à ɛ mfi'i izwĩ jĩ bi jya ji sàmbaa ghu ato'o aà.

<sup>10</sup> Mary Magdelene a tigè ñghɛɛ nswon̄ annù yĩ mə a ɛ mfè'è aa a mbo bè bya mə bo bi Yesu ɛ si karə aà, ñlon̄ mə bo ɛ ntswe tsi'ĩ n̄ àjəñnè, ñyə'ə.

<sup>11</sup> Bo yù'ù mē mə Yesu à b̄in̄è mē ni niwo Mary Magdelene a yē yi aa, ñka ligitə, kaa wa'à waa bī.

*Ajàñ yĩ mə Yesu à ɛ ndi'i ib̄in̄ nū yi a mbô ñgǎnyəgəñnù ji ji baa aà**(Lk. 24.13-35)*

<sup>12</sup> Ma yū â tsyà mē, a b̄u ñzi ndi'i ib̄in̄ú yi a mbo bo b̄i mɔ'ɔ bi baa, mə bi ɛ mfè'ɛ a Yerusalem ntigə mfu ñghɛɛ n̄i waa a afò. Ma mùu noò Yesu a b̄añnè ñtigə ndi'i aa bə ñk̄ir̄ə yĩ yĩ d̄añ a mbo bo ma b̄u.

<sup>13</sup> Bô bī mē, ñswon̄ a mbo àbùgè yaa bī mə bo ɛ ntswe a Yerusalem aa, kaa bo wa'à waa bī.

*Ajàñ yĩ mə Yesu à ɛ ndi'i ib̄in̄ nū yi a mbo ñgǎnyəgəñnù ji jya ñighúm ñtsò mò'ɔ aà**(Mt. 28.16-20; Lk. 24.36-49; Jn. 20.19-23; Ifà'à 1.6-8)*

<sup>14</sup> A bè mē a noò ñj̄im̄ Yesu a z̄i ñtsi'i ñgǎnyəgəñnù ji jya ñighúm ñtsò mò'ɔ bo tswé ñji, a ghaantè waa ñlon̄ mə kaa bo ɛ ñwa'à n̄ àbīint̄ī tswé, ñki ñkī m̄int̄ī myaa, kaa wa'à

ànnù yïi mæ bè bya mæ bi læ nyə yi a noò yïi mæ à læ nyweenə ni nìwo aa bii aà.

<sup>15</sup> A swon a mbo bo mæ, “Nì ghεε a mbo mbí ntsim, ñka nswonə nî ntoo yï n̄sigènə ya a mbo bè bì tsimè.

<sup>16</sup> N̄u yïi mæ à yù'u, n̄niñ n̄tiì yi a nu mè, bi murè yi a ñkì aa, à ka yï yweenə, ñu yïi mæ kaa à s̄ n̄tiì yi a nù mè niñ aa, Nwĩ à ka yï niñ isa'a ghu n̄u.

<sup>17</sup> Bè b̄ii mæ bi niñ n̄tiì waa a nu mè aa, bi ka yï tswe n̄i ìlènsè juà: Bo ka yï ki fi'i n̄i bìdemon a nto'o bè n̄i ikũm ghâ. Bo ka yï ki ghàà mighàà m̄i fii

<sup>18</sup> bo ka yï ki bwεε n̄i no tugitə n̄i a mbo bo kaa tâ ì wa'ǎ annù a nu bo ghirè; kè bæε mæ bo tε'ε nno bê ñl̄i'i, kaa ì wa'ǎ annũ tsu a nu bo ghirè bê. Bo ka yï ki n̄on̄sè n̄i m̄bô myaa a n̄u ñgàn̄mighòò tâ bo ka mfwetə.”

*Ajàñ yïi mæ Yesu à læ ñkɔ'ɔ ñghεε a aburə àà  
(Lk. 24.50-53; Ifà'à 1.9-11)*

<sup>19</sup> Mmà'àmbi Yesu à ghàà mæ a mbo bo laà aa, Nwĩ a logè yi ñkɔ'ɔ ghεε ni ghu a aburə, ñghirə a tswé a mbèè ñikwεε yu n̄i mà'à.

<sup>20</sup> Bo fε'è ñghεε ntigə nswonə n̄i ntoo yï n̄sigìnə ya a idigə tsim; Mmà'àmbi a fa'à bo bo ñghirə n̄i ìlènsè tâ bè zi mæ bo læ si swon aa tsi'ĩ ànnù n̄iñkonè. Amen.

**Bafut**  
**Bafut: Ǹtoò Kristo ỳ Ǹsigìnè: mìkàà ỳ mfì New**  
**Testament**

copyright © 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bafut

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Apr 2025 from source  
files dated 26 Apr 2025

5d039b4a-c9a1-50b1-8a61-176cf48aa271